

AZ
ESZTERGOMI FŐEGYHÁZNAK
OKMÁNYTÁRA.

KNAUZ NÁNDOR
ÁLTAL.

I. FÜZET.
AZ ESZTERGOMI ÉRSEKSÉGNEK ÁRPÁDKORI OK-
MÁNYAI.

(Különnyomat a Magyar Sion I. évfolyamából.)

ESZTERGOM, 1863.
NYOMATOTT HORÁK EGYEDNÉL.

CODEx DIPLOMATICUS

PRIMATIALIS ECCLESIAE STRIGONIENSIS.

OPERA

FERDINANDI KNAUZ

ARCHIVI SECULARIS PRIMATIALIS CUSTODIS ET ACADEMIAE
HUNGARICAE MEMBRI CORR.

FASCICULUS I.

DIPLOMATA ARPADIANA, QUAE IN ARCHIVIS PRIMA-
TIALIBUS STRIGON. REPERIRI POTERANT, ORDINE
CHRONOLOGICO COMPLECTENS.

STRIGONII, 1863.

TYPIS AEGIDII HORÁK.

„Multa ex iis, quae huc conguessi, rebus adhuc dubiis obscurisque lucem affundent. Ex his aliqua nonnullis exilia videbuntur, at ex minutis quoque documentis gravissimae circa genealogiam, chronologiam, topographiam difficultates persaepe dissolvuntur; veteres maiorum nostrorum consuetudines reteguntur; magistratus sacri profanique, familiarum successiones, possessionum vicissitudines producuntur; coenobiis fundatores, praesules ecclesiis, illustres viri provinciis restituntur; aliis igitur utilia, quae quibusdam levia, videbuntur.“

*Stephanus Katona in praef. ad tom.
VI. Hist. Crit. Regni Hungariae.*

A történelem valódi alapja s a történész legbiztosabb forrása: az okmányok. Ez oly állítás, melynek igazságát ma már senki sem vonja kétségbe. Valódi bányák ez okmányok, melyek aranyból ezüstmél drágább kincseket foglalnak magokban: *történeti igazságot!* Fáklyák ezek, melyek varázs fényvel osztják szét az ősidők homályát s élénk tüntetik a nagy ősök dicsőségét. Delejtük az okmányok, melyek a feledékenység, vagy rágalom szirtjei közt biztosan elkalauzolnak a tiszta igazság révébe. Elismerték ezt minden időben a legnagyobb nevű írók; így mondja Mabillon ¹⁾ „*Quam utiles sint, quamque necessariae chartae veteres, posset facile comproburi, nisi unanimis et publicus eruditorum consensus ab ea cura me liberaret.*“ Továbbá Dobner: ²⁾ „*Quantum ad reipublicae litterariae incrementum veterum monumentorum prolatio contulerit, quanta ex ea Historiae tum sacrae, tum profanae decora atque emolumenta accesserint, pridem docuerunt viri quique eruditissimi.*“ Hasonlólag nyilatkozik Walther ³⁾ midőn így szól: „*Nemo est paulo eruditior, qui inficias eat, inter ceteras venerandae antiquitatis reliquias, monumenta illa vetera, quae Diplomata vocamus, summo in pretio habenda, auroque contra cariora reputanda esse.*“ És Bóna bibornok ⁴⁾ „*Plus afferunt utilitalis in Historia,*

¹⁾ In praef. Oper. Dipl.

²⁾ Monum: Hist. Bohemiae I. in praef.

³⁾ Lex. Dipl. in praef.

⁴⁾ In Epist. ad Luc. d'Achery.

*qui veterum scripta ex tenebris vindicant, quam qui nova produ-
cunt“ Végre Niebuhr: ¹⁾ Wer Verschwundenenes wieder ins Dasein
zurückruft, genießt die Seligkeit des Schaffens“ . . .*

A külföld, belátva e szavak igazságát, nagyszerű mun-
kákban szedte össze az őskor irodalmi maradványait. Így tett
és tesz például Angolország; Poroszországban a ministerium
költségén jelent meg egy honi Codex Diplomaticus; és mit
mondjunk Rómáról? Ki ne ismerné legalább nevéről a híres
Bullarium Romanum-ot? Nápoly pedig, hogy a költséges utazás
és utánjárástól megkímélje tudósait, a főváros levéltárában
minden, az országban bárhol őrzött, kéziratnak teljes leírását
összegyűjté, mely eljárás Francia és Poroszthonban is jó si-
kerrel utánoztatik. ²⁾

Sajnos, hogy nálunk ily okmánytárak, sem országos
költségén, de az olvasó- illetőleg pártoló közönség hiánya
miatt sem jöhetnek létre. Fontosságukat legtöbbször elismerik; de
azokra áldozni, vagy azokat olvasni legtöbbszörre iszonyodnak,
pedig nem oly unalmasok ez okmányok. Ha nem classicus
ugyan, de kedélyes irmodorukhoz hozzászoktunk, el fog
bájosni a kendőzetlen őszinteség, mely minden soraikból ki-
tetszik s őseink nyílt becsületes magyar jelleméről tanusko-
dik, s örömmel fogjuk észlelni őseinknek ama tiszta magyar
eszmemenetét, felfogását és gondolkodási módját, mely ez
okmányok latin szavaiból is félreismerhetlenül élénk tükrö-
ződik! . . .

Az esztergomi érsekségnek két levéltára van: *egyházi*
és *világi*. Mindkettőnek okmányait fogjuk itt *évrendben* kö-
zölni. Ez okmányok egy része már megjelent Fejér Codexé-
ben; ezeket tehát csak röviden s a Fejérnél levő fontosabb
hibák kijelölésével említjük meg. A kiadatlanokat egészen kö-
zöljük. Különösen örülünk pedig, hogy több *Árpád-kori* kia-

¹⁾ Römische Geschichte.

²⁾ Dudik Iter Romanum I. 295. I.

datlan okmánynak is birtokába jöttünk, mert ezek történelmünkre főfő fontosságúak; azért helyesen mondja Paúr Iván: *„Egy árpádkori okmány felfedezése a magyar oklevélész előtt annyit tesz, mint egy erőd bevétele a hadvezér előtt, vagy egy sziget felfedezése a geographus szemében.”*

Megjegyezzük még, hogy az esztergomi főkáptalan gazdag levéltárát e közleményünkben nem használtuk. Talán máskor önállólag fogjuk okmányait közölni.

Térjünk most már a tárgyhöz.

1.

1000. Marc. 27. szerdán a nagyhétben. II. Sylvester pápa István, a magyarok vezérének, királyi koronát, apostoli keresztet küld, s őt és utódait az egyházak körül pápai hatalommal felruházza. — (Romae VI. Kal. april.)

XVII. századi s úgy látszik Rómában készült másolat. Egyházi levéltár 1. sz. Lásd Fejér Codex Diplomaticus I. 274. l.

2.

1019. — Sz. István király az általa alapított *szalai apátságot* Modest és Bonipert püspökök által fölszenteltetve, javadalmakkal látja el „Dedimus S. Adriano ad seruendum predia, decimas et piscinas, quorum nomina hec sunt: . . . (Fejér: Tisciam) cum ecclesia S. Adriani, Rada, Strigar (Fejér: Sniger), Salauar, Chad (Fejér: Chaz), Borwl (Fejér: Borul), Cendij, Nymik (Fejér: Nimigh), Bessenyew (Fejér: Bessynew), Fyzek cum duodecim (Fejér: duobus) aratris, et eciam dedimus peddyctus (igy; Fejér: redditus) Forij Chan, Chozgow (Fejér: Csorgów) et redditus Coloniensis aque et pontis Ciuitatis. - - - Ville decimarum hec sunt: Pobon (Fejér: Pobor, Czinár: Probor), Cherbew (Fejér: Kurkow), Zewlews (Fejér: Szölöst), Kusthan, Mand, dewechar (Fejér: Devecser), Egrews (Fejér: Egrugh), Phch (igy; Fejér: Patsch), Kezthel (Fejér: Kesztel), Koronthal, Maraws (Fejér: Varvus), Hidwegh, Magyarad, (Czinár: Mayarad) Schoc (Fejér: Sklot), Kolon, Komar, Galambak (Fejér: Kolumbok), Chapy (Fejér: Schopi), Ztholcz, Byskvy

(Fejér Biqui), Bolompna (Fejér: Wolupna), Recze (Fejér: Reche), Merenye, Karvs, Zobor, Sobor, Orozthon (Fejér: Vrustun), Vngh (Fejér: Vrug vel Vng, Czinár: Urugh), Ke-rechen, Gelse, Rayk, Bisquin (Fejér: Bigug), Pecha (Fejér: Patha), Ygricze (Fejér: Igrucz), Radwh (Fejér: Raduk), Geztred, Sclauonica Rokolian, Hungarica Rokolian, Lengeyel (Fejér: Lengyel), Gethye, Pisceca (Fejér: Pisteha, Czinár: Pisteka), horuath Isabbor (Fejér Istebor), Kal, Palkonya (Fejér: Poklonya), Antha (Fejér Aracha). - - - Piscine autem hec sunt: - - In Gelsa (Fejér: Boka) - -

A kapornaki konventnek 1514. évi átíratából. — Vil. lev. U. 172. — L. Fejér. Cod. dipl. I. 304. Czinár Monosterologia, I. 188.

3.

1075. — I. Géjza király a *Garan melletti sz. benedeki* apátságot alapítja és javadalmakkal ellátja.

Miksa király 1570. évi átíratának egykoru, de nem hitelesített másából. Vil. lev. D. 8. — L. Fejér. I. 428.

4.

1091. decz. 20. Szombaton. Sümegen. — Sz. László király meglátogatván *causa deuocionis* a szalai sz. Adorján egyházat, megerősíti azt István apát kérésére a szent Istvántól nyert adományok és szabadalmakban. — Datum in *Simidio* (Fejér: Simigii) Tredecimo kal. Januarij a. d. 1101. Regni autem nostri anno vigesimo (Fejér hozzáadja: secundo).

A kapornaki konventnek 1514. évi átíratából. Ez okmány kelte világosan hibás, miután sz. László már 1095. évben meghalt. — Vil. lev. U. 172. — L. Fejér. I. 468. és Katona Hist. Crit. ez évre: ki a keletnek hibáját helyreigazítja. — Ez okmánynak e szavaiból: *Litteras — Sanctissimi Regis Stephani predecessoris nostri exhibendo, quarum tenoribus perlectis, reperimus euidenter et fide oculata inspeximus*, következtethetjük, hogy sz. László tudott olvasni, s érté a latin nyelvet, mit nem állithatunk minden árpád-házi királyunkról.

5.

1113. — Kálmán király oklevelének töredéke a nyitra-megyei *Kér* helységről.

Item nota, quod in litera Bele regis : in anno domini Millesimo ducentesimo tercio decimo, Concurrente VIII. (helyesben: II.), epacta vndecima (helyesben: I.), indiccione VI., regnante Colomano rege piissimo Hungarorum, inter alia hec Clausula continetur: In villa Keer est terminus de suburbanis Keer lapis, et alter terminus est in monte de terra factus; de villa Zelevs (a mai Alsó, vagy Felső-Szölös) est terminus quidam fluuius Wlscit (?) Ex alia parte fluuij communem habemus siluam cum omni prouincia, nomine prudas et habemus tres Insulas, communes similiter, vna Iusula Trusmar, et alia Insula Syrmüt; de villa luch (?) est super fluuium Cyrint terminus terra factus, super rippam Nitrie est terminus fouea; de villa Strobel (?) sunt termini de terra facti; de villa Quescu (talán a mai Mező-Keszi) est terminus mons mundi; de villa Kezev (szinte Keszi) est terminus fouea; de villa Thanarnt (bizonyosan a mai Tarany), Iterumque alia villa Thanarnyt et suburbana Kezew, cum hijs villis Comitibus est villa Sancti Ipoliti.

Egy hártýára irt s Kuralról szóló 1431. évi jegyzékből. Vil. lev. K. 52. Hogy a főnebb felhozott 1213. év nyilvános tollhiba, azt az utána jövő szavak önkényt mutatják. — Ez egyetlen okmánya Kálmán királynak ez 1113. évről, melynek legalább tartalmát ismerjük, a másik, ez évről fenmaradt okmányoknak. (I. Fejér II. 58.) csak befejezése ismeretes.

6.

1124. II. István király a Henrik sz. benedeki apát és Otto barsi főispány között a halászat és vadászat felett eredt pör alkalmával átírja és megerősíti a 3 számot.

Miksa király 1570. évi átiratának egykoru, de nem hitelesített másából. Vil. lev. D. 8. — L. Fejér II. 67. — Nevezetes ez okmányban, hogy II. István I. Géjza királyt négyszer nevezi öregatyjának (avus noster), mit ha ő szó szerinti értelemben vett, mint ez valószínű is, akkor Fejér helyesen következteti belőle, hogy Kálmán király, II. István atyja, nem sz. László, hanem I. Gejzának fia volt; különben I. Gejza nem lehetett volna II. Istvánnak öregatyja. Bár Katona, Pray és Cornides Kálmánt sz. László fiának vallják.

7.

1138. - II. Béla király meglátogatván, ájtatosságát elvégzendő, a pannonhalmi zárdát, Dávid apát s az egész konvent

panaszára maga elé idézi káplánya Lőrincz titeli kanonok által a pozsonyi és nyitrai várnépet, ugymint, kik e zárdának a sz. István és László királyoktól nyert Vág melletti *Sala* földét bitorolják. Azok megjelenvén et a nobis *subtiliter* inquisiti, mit sem birván magok részére felhozni, a király újra a zárdának adja ama földet s Lőrincz kanonok által határait megjárátja.

Hártyán szépen írva. A pecsét leveszett.. — Vil. lev. U. 166. L. Fejér II. 110., ki azonban különösen a határjárást hibásan közli; így ciuillium de *Nitria*, helyett Thatta; nemus — — *Beleh* helyett Belch; villa *Turnis* helyett Furnil; nemus — — *Jelek* helyett: Felek; villa *vduorc* helyett: Vd-vori; villa *Tocsun* helyett Toscun; ad villam *Qusout* helyett: villam Russo-rum, végül az aláírásokban, Georgius Comes helyett: Ceegius (Georgius) Comes, és Vernolt helyett: Verrold szavakat ír. A jegyzetben pedig ezt mondja az okmányról: Originale in archivo Primatiali conservatur cum dato MCCXXVIII. manifeste erroneo; pedig az eredetiben egészen világosan így áll az évszám: M.C.XXXVIII.! — — Nevezetesez az okmányban e szavai: Inde vadit (a határ) *ad sepulcra paganorum* és — — tendit *ad alia sepulcra paganorum*; mely szavak alatt világosan pogány őseink sírhalmaikat kell értenünk . . .

8.

1169. (Actum in Ciuitate V. V.) — A magyar király atyjára példáját akarván követni, a szentszékek iránti tiszteletből a magyar egyház szabadságát visszahelyezi és megerősíti. A kalocsai érsek pedig a többi püspökökkel abban megegyez, hogy ezentul egy érsek és püspököknek se legyen szabad a prépostokat és egyéb egyházi személyeket letenni, ha csak vétség következtében nem.

XVII. századi s ugy látszik Rómában kelt másolatból. Egyh. lev. 2. sz. — L. Fejér II. 180. l. Ez okmányban a király B. (Fejérnél H. másoknál N.) betűvel jelettetik. Az okmányban pedig a király, atyjára hivatkozva, azt L. (Fejérnél G.) betűvel jeleli. — Tudósaink közt vita folyt, hogy melyik királynak kelljen ez okmányt tulajdonítani. Lásd Katona Hist. Crit. IV. 187. l.

9.

(1174.) — III. Béla a kalocsai érsek által koronáztatja meg magát; de minden csorbitása nélkül az esztergomi érsek koronázási jogának.

Ego Bela Dei Gracia Vngarie, Dalmacie, Croacie Rameque Rex diuina disponente clemencia suscipio coronam de manibus Colocensis Archiepiscopi; *sed non in preiudicium Strigoniensis Ecclesie, quominus Vngariej Reges ab eiusdem Ecclesie Archiepiscopis semper debeant in posterum coronarij.*

III. Incze pápának 1209. évi bullájából. Egyh. lev. 7. sz. — L. Fejér III. I. 92. és újra VII. I. 166. — III. Béla 1174. évben jan. 13. koronáztatván meg (I. Katona Hist. Crit. IV. 230 l.), ez okmány is szükségképen ekkor kelt. — Bánfy Lukács eszt. érsek III. Bélát, bizonyosan az ellenféllel tartván, a pápa sürgetései daczára (post multas exhortationes et commonitiones — írja III. Incze — Strigon. archieppo factas, ut eidem (III. Bélának) regium diadema conferret, quum ipse (az eszt. érsek) non posset ad hoc aliquatenus inclinari. (L. Katona f. h. 229. l.) sem akarván megkoronázni; ezt a király és pápa engedelmével a kalocsai érsek tette; felhatalmaztatván, de csak az egyetlen esetre. Egyébiránt ez egyetlen eset is pörre adott alkalmat; mint azt a 17. számban látni fogjuk.

10.

1186. — Jóh eszt. érsek III. Béla király előtt traxit quosdam homines de posoniensi prouincia Marchum et Petrum in nostram presenciam, agens contra ipsos super libertate eorum et asserens eosdem iobagiones ecclesie prenominate, hij vero dicentes, se esse liberos *et militari armatu in exercitu domini regis equitandos, tamquam decet nobiles seruientes*; perceptis ergo ipsorum responsionibus, cum multis nostri regni magnatibus adiudicaramus, ut utriusque responsiones testimonijs comprobarentur, quod dominus archieppus se facturum nequaquam susscepit, sed dictis hominibus comprobare permisit. die ergo statuto cum multis nobilibus et ignobilibus, tam magnatibus, quam seruientibus et iobagionibus castri prenominati, cum quibus ab inicio uite sue permanserant, suas libertates satis honeste comprobauerunt, quorum responsiones nos ac nostri iustas esse considerantes, *ac uoluntatem nostri patris spiritualis confringere nolentes*, XII. preelectos homines ex testibus predictorum, quos dominus archieppus elegit, in sacramentum fidei adiudicauius; tali tamen condicione, ut statuto sacramento fidei *in nostra capella*, terra *Vayka*, quam ipsi hereditariam eorum asserebant, libere eisdem cum sua libertate existeret. qua dispositione facta, magnates nostri regni

ad reformationem pacis ut ipsos permetteremus nimis rogitarunt, quod et concessimus; gracia ergo ipsorum multi nobiles nostri regni in disponendo laborauerunt et ipsos pacatos asserentes, tali modo ut dictos homines cum sua libertate libere permansuros permetteret terciam partem dicte terre eisdem statuendo, quorum dispositioni nec nos contradiximus; sed precipientes Mokvd nostro fideli, *de genere Solomun*, ut dictam terciam partem terre circumquaque metis assignando statueret eisdem perhenniter perdurandam. — —

Hártyán szépen írva. A pecsét elveszett. — Vil. lev. R. 1. — L. Fejér. II. 228. ki azonban több helyt oly hibásan közli, hogy homályos tartalma; azért közöljük itt szószerint.

11.

1187. Jun. 23. Kedden Veronában. — III. Orbán pápa az esztergomi keresztes lovagokat különös ótalma alá veszi, zárdáikat minden püspök hatósága alól felmenti s javaikban megerősíti.

Urbanus episcopus Seruus Seruorum Dej Djlectis filijs Nicolas Magistro Domus Hospitalis Sancti Stephani Regis, site Strigonij, eusque (igy) fratribus, tam presentibus, quam futuris, Regularem uitam professis, In perpetuum. Religiosa loca, diuino cultui mancipata, tenemur apostolica protectione defendere et in suis iusticijs tanto propensiorj studio confouere, quanto celebrius in eis omnipotens dominus colitur, et devocius a fidelibus honoratur. Ea propter dilecti in domino filij uestris iustis postulacionibus clementer annuimus et domum uestram, in qua dei estis et pauperum servicio deputati, sub beati Petri et nostra protectione ad exemplar felicis recordacionis Alexandrj pape predecessoris nostri, suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus. Inprimis siquidem statuantes, ut domus ipsa semper sit hospitalitatis officio dedita, cui est discrete, ac prouide deputata et ordo canonicus, qui in ea de auctoritate pie memorie Mamfredri (igy), quondam prenestiensis episcopi, tunc inter sancte Cecilie presbiteri Cardinalis, apostolice sedis legati, secundum deum et beati Augustini regu-

lam, institutus esse dinoscitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obseruetur, ea in canonicorum numero moderatione seruata, quod hospitalitas graue non sustineat detrimentum. Preterea quascunque possessiones, quecunque bona eadem domus in presenciarum iuste et canonice possidet, vel in futurum concessione pontificum, largicione regum, uel principum, oblacione fidelium, seu alijs iustis modis, prestante domino, poterit adipisci, firma uobis, uestrisque successoribus et illibata permaneant. Sane cum recolende memorie Geyza quondam rex Hungarorum Jerosolimis, sicut in eius scripto autentico continetur, ecclesiam in honorem dei et ad memoriam beate Marie semper uirginis matris sue et sancti Stephani regis fecisset de suis et suorum principum elemosinis, pietatis intuitu construi et domum eciam hospitalem, in qua peregrini et alij transeuntes propter deum subsidia reciperent karitatis et cum fratribus ipsius ecclesie, qui domum uestram construxerant, copiosam terram ad construendas domos et ad preparandas officinas necessarias Strigonij contulisset, id eidem domui libertatis indulsit, ut nullus in ea commorancium hospitem tributa persolueret et insuper ad cotidianos (igy) usus ipsius domus singulis diebus de propria silua sua, que vulgo Ples (azaz: Pilis) nuncupatur, quinque currus lignorum portandi, liberam uobis contulit facultatem. Ipsum autem principes eius et quidam alij fideles dei de regno suis in bonis operibus imitantes, predictae domui uestre predia, Villas, Agros, Siluas, seruos et ancillas, piscinas, et alia misericorditer optulerunt, data per diacesanos episcopos libertate, ut quicquid erat domui uestre fidelium largicione collatum, a solutione tributorum et decimarum abeat (igy) immune. Nos itaque officio susceptae amministrationis inducti, tam ea, que prediximus, quam eciam monasterium sancti Stephani regis, ab omnium iurisdictione liberum et hospitalem domum, positam in loco, qui Obon nuncupatur et insuper duodecim naves et quinque Villas . . karissimo in xpo. filio nostro Bela illustri ungarorum rege, necnon ecclesiam sancti Stephani de pulchro, de predio, Ecclesiam sanctae Trinitatis de aqua calida (azaz a budai hévvizi egyház), Ecclesiam sancti Nicolay de

Veytyo . . , Ecclesiam sancte Ma hovi, Ecclesiam sancte Marie de Sokol, Ecclesiam sancte Margarete de Charca et alias ecclesias bet earum pertinenciis, de auctoritate diocesanorum episcoporum . . nui uestre ia omnia, que siue de liberalitate regum, siue de (concessione) episcoporum, uel aliorum fidelium incionabili domui uestre apostolica a egil . . . , uel ab alijs ecclesiasticis, aut secularibus personis domui uestre racionabiliter in hactenus in domo uestra, vel in obediencijs sibi subditis persona laica super ecclesiasticos uiros nullam habeat potestatem; sed ad eas regendas fratres, qui clerici sint et idonei presint. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum fas sit prefatam domum temere perturbare, aut eius possessiones auferre, uel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet uexacionibus fatigare; sed omnia integre conseruentur, eorum pro quorum gubernacione ac sustentacione concessa sunt usibus omnimodis profutura. Salua sedis apostolice auctoritate. Ad indicium autem huius a sede apostolica percepte libertatis, unam unciam auri nobis nostrisque successoribus annis singulis persoluetis. Sique igitur in futurum ecclesiastica, secularisue persona, anc (igy) nostre constitucionis paginam sciens, contra eam temere uenire temptauerit, secundo tercioue commonita, nisi reatum suum congrua satisfactione correxerit, potestatis honorisque sui dignitati careat, reamque se diuino iudicio existere De perpetrata iniquitate cognoscat et a sacratissimo corpore ac sanguine dei et domini redemptoris nostris ihu. xpr. aliena fiat, atque in extremo examine districte ultioni subiabeat. Cunctis autem, eidem loco sua iura seruantibus, sit pax domini nostri ihu. xpi., Quatenus et hic fructum bone accionis percipiant et aput districtum iudicem premia eterne pacis inueniant Amen.

† Ego Petrus de bono presbiter card. tituli sancte Susann.

† Ego Laborans presbiter Cardinalis sancte Marie tiberim tituli calixti.

† Ego Pandulfus presb. Card. basiliensis XII. apostolorum.

† Ego Melior presb. Card. sanctor. Joan. et Pauli tituli Pamachij.

† Ego Adelardus tituli S. Marcelli presb. Card.

Középen:

† Ego Urbanus catholice ecclesie episcopus.

† Ego HERNICUS Albanensis episcopus.

† Ego paulus prenestinus episcopus.

Jobbról: Ego Jacintus S. Marie in cosnudyn diaconus Card.

† Ego Gracianus cosme et damiani diaconus Cardinalis.

† Ego Rollandus S. Marie in porticu diaconus Card.

† Ego Petrus S. Nicholay in carcere (?) tullian. diac. Card.

† Ego Radulfus S. Georgij ad uelum aureum diac. Cardinalis.

Datum Verone per manus Alberti sancte Romane ecclesie presbiterj Cardinalis et Cancellarij. VIII. kal. Julij Indictione quinta, Incarnacione dominice Anno M^oC^oLxxxVII^o. Pontificatus uero domini Urbani pape III. anno II°.

Szakadozott börön. Egyházi levéltár. Nro 3. — Közli Fejér VIII. V. 125. l. de igen hibásan, az aláírások kihagyásával, s 1186. évre teszi.

12.

1191. Jan. 8. Kedden. Rómában. — III. Kelemen pápa meghagyja a székesfehérvári prépost és pannonhalmi apátnak, hogy elődeik példájára az esztergomi érseknek engedelmeskedjenek.

Uenerabilj fratre nostro Job Strigoniensi Archiepiscopo reuerentiam et obedientiam impendere procuretis, quam predecessores uestri suis consueuerunt predecessoreis exhibere Datum Laterani VI. Idus Januarij Pontificatus nostrj Anno Quarto.

Börre szépen írva. Az ólom pecsét még ép. Egyházi levéltár. Fasc. 1. Nr. 5. L. Fehér II. 273. l.

13.

1191. Dec. 13. Pénteken Rómában. — III. Celestin pá-

pa az esztergomi érsekségnek minden szabadalmait s királyi iratait (regalia scripta) általában megerősíti.

Datum Laterani Idibus Decembris Pontificatus nostrj Anno Primo.

Börre szépen írva. Az ólompecsét még ép. Egyházi levéltár. Nro 4. — L. Fejér II. 275.

14.

1198. — Imre király sz. István és sz. László rendeleteinek értelmében az esztergomi érseknek asztal költségül (pro mensa sua) adományozza az összes királyi jövedelmek, meg a pozsonyi és szepesi adó tizedét. (Rex Hung. — — Decimam soluere deberet AEppo. Strig., a quo fidei. baptismatis et Coronam receperunt.) Továbbá neki adja a még épülőfélben volt esztergomi királyi palotát, (domum Regalem in Castro Strigoniensi, que nondum fuit opere consummata) oly feltét alatt, hogy az érsek neki abban szükség idején szállást adjon.

Hártyán nagy betűkkel írva. A pecsét veres selymen függött. — Vil. lev. J. 1. L. Fejér. II. 324.

15.

1203. Máj. 5. Hetfőn. — (Datum Praeneste III. nonas Maii Pont. a. VI.) III. Incze pápa megerősíti Jób érsek kérésére az esztergomi érseket azon jogaiban, hogy a királyt ő koronázza, a szentségeket neki s a királynénak ő szolgáltatassa ki, továbbá hogy a királyi apát s prépostok az ő hatósága alá tartozzanak, meg hogy a királyi kamarai tized őt illeti.

Rómában 1764. kelt hiteles másolatról. Egyházi lev. 6. sz. — L. Fejér II. 416. l.

16.

1206. — II. Endre király megemlékezvén az esztergomi sz. Adalbert egyházzról, *quam matrem regni esse et metropolim, quamque patribus et predecessoribus nostris cum insignibus fidei sacramenta regalibus amministrasse constat*, koronáztatásának, *quam desursum capiti nostro per manus uenerabilis patris*

Johannis archieppi Strigon. deus imponere est dignatus, emlékére az esztergomi kanonokoknak évenként sz. Béla napjára 100 ezüstmárkát rendel a királyi kamarából.

Szakadozott hártján igen szépen írva. A már elveszett pecsét, az okmányról mint a vágások mutatják zsinegen függött, daczára az okmány e szavainak: *sigilli nostri roborauimus impressione*. — Világi lev. U. 60. — L. Fejér III. I. 32.

17.

1200. Máj. 15. Pénteken (Indiccione XII. idibus Maii). — III. Incze pápa I. János esztergomi érsek kérésére, elődeinek példáját követvén, az eszterg. érsekeket a magyar királyok koronázási jogában megerősíti.

Bőrről igen szépen írva; de fájdalom az írás már jobbadán olvashatlan. Az ólompecsét sárgaveres selymen függ. — Egyh. lev. 7. sz. — L. Fejér III. I. 91. — E levélben megemlíti a pápa, hogy bone memorie L. predecessor tuus, azaz esztergomi érsek, nem akarta III. Bélát megkoronázni (l. a 9. számot). — Ez L. betű helyett a római Bullariumban *Laurentius* szó van, miből Katona (Hist. Crit. IV. 230. l.) azt következteti, hogy „hunc (Laurentium), nomine secundum inter Lucam (Bánfy) et Jobum, qui Strigon. Archiepus anno sequente legitur, collocare debemus.“ Nem bocsátkozva most ama kérdésbe, vajon Bánfy Lukácsnak I. Miklós, mint Schmitth AEppi Strig. I. 77. l. állítja, vagy pedig Jób volt-e az eszterg. érsekségben utóda; csak azon észrevételre szorítkozunk, hogy e jelen okmányban csakugyan nincs *Laurentius* szó, hanem csak L. betű, (bár az okmányban épen itt van az írás elmosódva, de annyit még is látni, hogy *Laurentius* szó a következő szó közelsége miatt nem fért volna el); mint Pray már igen helyesen gyanítja, mondván: „editores de propaganda (a bullarium kiadói) in rebus hungaricis non maxime versatos esse, cum ex littera L. ut solent in veteribus Bullis nomina initio characteris fere exprimi, Laurentium efformarunt.“ (Hierar. I. 113. l. b) jegy alatt). Tehát szó sem lehet itt Lörincz eszterg. érsekről. — Érdekes ez okmány keletkeztének története is: mint főnebb a 9. számban láttuk, III. Bélát a kalocsai érsek koronázta. Ebből Berchtold kalocsai érsek Gertrud, II. Endre király nejének fivére, jogot igényelt magának a koronázásra. János eszterg. érsek a pápához fordult, ki őt jelen okmánynyal e kizárólagos jogában megerősíté. De evvel Berchtold meg nem elégedett; miután a pápa 1211. júl. 11. felszólítja II. Endrét, hogy a két érseket „ad amicabilem secundum Deum compositionem“ rábírra. A két érsek ki is egyezkedett; de az eszterg. érsek jogának némi megcsorbitásával, amennyiben János eszterg. érsek némi eshetőségre a koronázási jogot a kalocsai érseknek engedte át. Így hangzik az egyezkedési pont: „Haec est forma pacis inter Strigoniensem et Colocensem Archiepiscopos: Prima coronatio regum Hungariae

specialiter spectat ad solam Strigoniensem ecclesiam. Verumtamen si Strigoniensis archiepiscopus non posset, vel malitiose nollet regem coronare, vel Strigoniensis ecclesia vacaret; coronet regem Colocensis, nullum ex tali coronatione ius sibi vendicando in prima coronatione, secunda coronatio ei deinceps equaliter pertineat ad utramque.“ És itt most az esztergomi káptalan illeti a dicsőség, hogy az eszterg. érsek jogának e megcsorbitását megakadályozá. Ugyanis, midőn a főnebbi egyezményt a két érsek a pápához küldé megerősítés végett, a káptalan is elküldé követeit Rómába, kik ez egyezmény ellen óvást tettek: „Procuratores vero Strigoniensis Capituli prosequere (a pápa előtt) constanter, quod — illa compositio — — inita fuerat sine assensu capituli et in enorme dispendium Strigoniensis ecclesie redundabat. Unde contradicentes-, nobis humiliter supplicarunt, ut auctoritate apostolica cassaremus.“ A pápa tehát: „considerantes —, quod si potestas coronandi reges Hungariae penes diversas ecclesias resideret; toti regno graue periculum et heredibus tuis (II. Endre királyhoz szól itt a pápa) grande posset dispendium generare; quum sicut plenius ipse nosti, frequenter inter regum Hungariae coheredes super obtinenda regni corona scandalum sit exortum; quod utique posset facilius suboriri, si eos diversos coronatores contingeret invenire, s azért a pápa „propter contradictiones et rationes prescriptas, huiusmodi non potuimus, sicut nec debuimus confirmare.“ Endre király a pápa szavainak helyességét belátta; s azért midőn Gertrud királyné megöletése alkalmával a pápai levél — „continentes laudabile vestrum consilium et rationem efficacem: quod si coronatio ad plures pertineret; materiam dissensionis et schismatis facile excitaret; dum unus unum, alius alterum in regem coronaret;“ — elveszett; a király annak hiteles mását, quia credimus in registro continere,“ újra megküldetni kéri. Így mentetett meg nagyrészen az esztergomi káptalan érélyes óvása által az esztergomi érsekség számára a koronázási jog. L. Fejér III. I. 129. és Katona Hist. Coloc. Eccl. I. 242—253.

18.

1212. — II. Endre király a sz. sir lovagjainak adományozza a sárosmegyei Komlós melletti *Frigidus fons* nevű lakatlan földet és szabadalmakkal látja el.

Egy 1700. évi hitelesített másolathól. — Vil. lev. U. 115. — L. Fejér III. I. 114; ki ez okmányt Wagner (Anal. Scepus I. 389. 1.) után közli. Mindketten kihagyták e dölt betűs szavakat: *Insuper precipimus, ut nullus Comitum, vel Iudicum super dictum Populum iudicare presumat, Omne enim Iudicium Magistro predictae domus dimisimus.* — E Komlósról költöztek át, e lovagok a szépeességi és Lengyelországhoz közel eső Landekre 1313. évben mint ezt Nakielszky Samu így írja: 1313. Henricus Praepositus Miechovien-sis (Lengyelországban) *Conventum de Villa Komloss in Ungaria, iam antea ut dictum est, per Andream Regem Ungariae fundatum et in perpetuum*

curam et Regimen Praepositorum Miechoviensium traditum, in districtum Scepusiensem ad eum locum, qui nunc Landeck appellatur, veluti Poloniae viciniorem ac conterminum, commutatione possessionum cum Comitibus scepus. de mutuo consensu facta, transtulit. Wagnernél f. h. III. 147 l. — E landecki prépostságot a hozzátartozó jószágokkal együtt 1593. évben Palocsay Horváth György vette meg s ennek utódai birják jelenleg is. L. Fényes geogr. szótár III. 11. l.

19.

1212. — II. Endre király a kapornaki zárdának kegyuri jogáról rendelkezik.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis. Andreas dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerieque Rex in perpetuum. Solet simplex veritas falsitatis artibus plerumque sui iuris uiribus eneruari; nisi regie auctoritatis coniuencia ius suum impetraverit diligenter confirmari. Attendentes itaque rei ueritatem, quomodo gloriose memorie Bela rex pater noster pro recompensacione monasterij Cuzin, quod Wolfer pater eius fidei suo seruicio inuenit et construxit, Aenz comiti Monasterium, copornuch nomine, contulit, quod dicto Regi B. remanserat de Martino filio Georgij, *de genere cador*; in regali consistorio *decreuimus* (Fejér e szó helyett igen hibásan: *X virorum* kifejezést használ.), sicut comune ius exigebat, quod patronatus ecclesie copornuch ad filios suos, Michael scilicet et Henrich et ab eis descendentes deberet decetero spectare. Pro eo uero, quod in puericia sua illi duo fratres extra regnum fuerunt et eos Fabianus et Benz pro predicto Monasterio iniuste molestare ceperant et impetebant, regia auctoritate sanccimus, quod non illi duo fratres; Benz scilicet et Fabianus, uel ab eis descendentes, uel aliqui alij, pro aliquo iure dicte ecclesie alios dictos duos fratres; scilicet M. et H., uel heredes eorum de cetero presumant impetere, vel molestare. Vt autem ipsi et heredes eorum, filij dicte ecclesie in perpetuum permaneant, eis presentem paginam sigillo nostro corroboramus. Datum per manus Thome albensis prepositij et tocius Hungarie Cancellarij. Anno ab incarnatione domini M^o.CC^o.XII°. Venerabili Johanne Strigoniensi archiepiscopo, Reuerendo Bertoldo Co-

locensi Archiepiscopo et Woiuoda existentibus. Calano Quinqueecclesiensem, Cathapano agriensem, Roberto Vesprimiensem ecclesias feliciter gubernantibus. Banc palatino et Kewiensi comite, Micaele bano existentibus, Jola bachiensi et curiali comite, Andrea budrugiensi, Nicolao Posoniensi comitibus. Regni nostri Anno VIII°.

Hártyán igen szépen írva. A 26 lat nehéz pecsétnek nem épen hű rajza látható Praynál De Sigillis Tab. III. Fig. 2. — Egyházi levéltár. Nro. 8. Igen hibásan közli Fejér III. I. 125. l.

20.

1214. — Boleszló váci püspök a *leleszi prépostságot*, melyet III. Béla alatt alapított, de az alapító oklevél az Imre királytól szenvedett bántalmazás alkalmával elveszett, újra alapítja II. Endre király beleegyezésével s hozzájárulásával.

Egy XVII. századi másolatból. Vil. lev. U. 120. E nevezetes okmányt Fejér kihagyásokkal közli III. I. 153., másolatunk teljesen magában foglalja; de miután nincs hitelesítve, tartózkodunk közlésétől. — Ama bántalmazást, melyet e Boleszló püspök Imre királytól szenvedett, így írja le III. Ince pápa Imre királyhoz 1199. évben intézett levelében: Sane peruenit ad audientiam nostram, quod in prima transactae observantiae quadragesimalis hebdomada, quarta feria quatuor temporum (azaz marc. 17.) circa crepusculum noctis, venerabili fratre nostro (Boleszló) Waciensi episcopo cum canonicis suis completorium decantante, accedens (a király) ad Ecclesiam Waciensem, *claves sacrarii exhiberi tibi, et episcopum de ecclesia egredi praecepisti. Quumque ipse, positas sibi formidans insidias, quum ipsa hora ei multae suspitionis certius ingereret argumentum, obtemperare iussioni regiae recusaret; ostium sacrarii mandasti violenter infringi, et quum idem episcopus et canonici, propter hoc conuersi ad Dominum, cum lacrimis decantarent: Aspice domine de sede sancta tua et cogita de nobis; tu, quasi moleste ferens, quod diuinum auxilium implorabant, irruens in episcopum, ipsum a summo gradu, quod est ante altare, usque in pavementum violentis manibus attraxisti et pavemento allisum tradidisti non minus violentis tuorum manibus de ecclesia extrahendum.* Ipso igitur de ecclesia violenter eiecto et relicto quodammodo semiuiuo fracto sacrarii ostio et scriniis violatis, thesaurum ecclesie occupasti, et patrimonium eiusdem episcopi, quod domui cuidam religiosae (e leleszi prépostságot érti), quam ipse de nouo fundauerat, concesserat intuitu pietatis, fecisti pro motu voluntatis propriae confiscari. — (L. Katona Hist. Cr. IV. 553. l.). — Pray (Annales R. H. I. 185. l.) joggal kételkedik e különben szelid jellemű királynak e tettén s gyanítja: *maximam facinoris partem ab iis, qui pontifici retulere, exauctam esse.* Egyébiránt e je-

len okmányunk csakugyan tanúsítja, hogy Boleslaus tempore dilecti fratris nostri Emerici ob regie celsitudinis ingratitude *falsi sceleris poenas subiisset*; de ha tette is Imre király, alieno consilio — mint Pray mondja — non sua malevolentia regem huc intemperiarum venisse. Hogy mi vihette Imre királyt e törvénytelen bánásmódra; bizonytalan. Péterfy (Concil. I. 83.) után Katona (H. C. IV. 416. l.) gyanítja, hogy offensi nonnulli clericorum nimia episcopi sui vigilantia, midőn a pápánál nem boldogultak, apud regem istum, iniquis criminacionibus circumventum, causae suae praesidium quaesiverint. — Lehet azonban, hogy Boleszló II. Endre pártján volt Imre ellen, s innen a király haragja.

21.

1215. — II. Endre király János esztergomi érsek kérésére quosdam homines Zyda, Alus (Fejér: Alg) et eorum consanguineos Bvcha et paulum a iurisdictione castri posoniensis felmenti és *inter iobagiones sancte strigoniensis ecclesie* áthelyezi még pedig úgy, hogy eadem, *qua maiores ex eis*, libertate pociantur.

Hártán igen szépen írva. A pecsét elveszett. Vil. lev. B. 2. L. Fejér III. I. 168. — Mily szépen jellemzik ezen és hasonló példák (l. Fejér. VI. I. 112. IV. III. 396.) az ezenkori hívek bizalmát az egyház iránt. Ezen várjobbágyok (Castrenses) királyi szolgálatban voltak s a nemesek egy osztályát képezték s mégis inkább *egyházi jobbágyok*, vagyis nemesek kívántak lenni! . . . Nagyon találólag írja e tárgyra vonatkozólag Bartal György: „Ex his (őbb kir. levélből) colligas: plures, quum a Regibus equestri adlecti ordini Regioque vexillo auctorati fuissent, hunc eorum erga se animum deprecatos, Ecclesiarum renunciari nobiles, alios in harum se conferre clientelam, quam Olygarcharum potentiam libertati suae timere maluisse. Neutrum falsa aliqua de numinibus sanctorum opinione factum, nec quod capti superstitione animi, uti quidam vulgarunt, quaestui sacerdotibus fuerant; sed comperto: vires Ecclesiae hungaricae, quae novella dum esset, brachio regali opus habebat, post ubi peregrinis sacerdotibus indigenae successerunt, horum in Patriam studio laetius augecentes, ad id roboris brevi pervenisse, ut qua auctoritati regiae, qua libertati populi, contra vim et dominationem privatorum validissimo essent munimento: nec locata in se per nobiles regni, in compendium rerum suarum abuterentur fiducia“ Commen t. stat. Jurisque Publ I. 256. l.

22.

1217. — II. Endre király Tamás sz. benedeki apát kérésére átírja és megerősíti a 3. és 6. számot.

Miksa királynak a 6. számban említett átíratából. — L. Fejér III. I. 194. l.

1218. – II. Endre király János esztergomi érseket *Gamas, Kopol, Egres és Lulha* helységekben megadományozza.

Andreas dei gracia rex uniuersis presentes litteras inspecturis, salutem et omne bonum. Ad uniuersorum noticiam, tam presencium, quam futurorum, tenore presencium uolumus peruenire, quod nos ex gracia et bona uoluntate nostra reuere[n]do in xpo. *patri nostro Johanni* dei gracia *archieppo Strigon.* terram cuiusdam uille nomine *Gamas*, que est communis cum terra *uduornicorum regis*, cum octo mansionibus hominum, quorum nomina hec sunt: Eccu, eius frater Huus, hencu, lauren[c]ius, Stephanus, Beya, deus, (a nyolczadik kimaradt) contulimus perpetuo possidendam. Insuper eciam in *uilla Copul* octo mansiones uinitorum, cum terra eorumdem, quorum nomina hec sunt: Sicus, Domud, Muta, Mocusea, Gapsa, Geus, Mateus, Chemen. Item in *uilla Egrus* tredecim mansiones uinitorum, cum terra eorumdem, quorum nomina hec sunt: Mochu, Peta, Cipeu, Hiutol, Hayanduc, Codu, Lat, Cecur, Marcel, Stephan, Ficca, Sega, Muca. Item in *uilla lulha* undecim mansiones uinitorum, cum terra eorumdem, quorum nomina hec sunt: Dionisius, Gelian, Johannes, Marcel, Sumug, Vilma, Sereda, Ceseu, Pousa, hunuca, Matey eidem eciam archieppo contulimus possidendas. In possessionem uero prenominarum mansionum et terrarum prenominarum Archieppum per *pristaldum* nostrum Andream ruphum fecimus introduci. Vt igitur hec a nobis facta donacio nostris nostrorumque successorum temporibus salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam, duplicis sigilli nostri munimine in perpetuum roboratam. Datam (igy) Annis ab incarnatione domini millesimo CC°.X°.VIII°. Regni nostri anno X°.V°.

Hártyán szépen írva. A pecsét veresfehér selymen függött. — Vil. lev. Q. 1. Ez okmányra vonatkozik a 34. szám.

1218. — II. Endre király az esztergomi érsekségnek

adományozott *Tardos* helység helyett, *Burin* helységet elszakítja a pozsonyi vár birtokából s *Paulin*-meg *Jakab*nak adományozza.

In nomine sancte trinitatis et indiuidue unitatis, Andreas Dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Galicie, Lodomerieque rex in perpetuum. Cum ea, que bonorum deliberacione legitima disponuntur, et maxime, que regia pertractat autoritas salua semper et inconcussa permanere debeant; ad uniuersorum presencium, atque posterorum noticiam clarescere uolumus, nos in commutationem uille *turdos*, quam nostris fidelibus paulino comitj et Jacobo dedegramus et postmodum sancte Strigoniensi ecclesie contulimus, terram uille *burin*, que ad castrum posoniense prius pertinebat, exceptis castrensibus, memorato paulino comitj et Jacobo et eorum heredibus per nostrum fidelem Lampertum filium Omodey in perpetuum contulisse; ita uidelicet; ut sicut Strigoniensis ecclesia uillam *turdos* iurisdictione perpetua suscepit possidendam, eodem iuris ordine sepedictj paulinus comes et iacobus frater eius et eorum successores, tamquam sua patrimonia possideant in perpetuum, sine contradictione, sub eisdem metis et terminis, quibus unquam plenarie, necnon pacifice iam dictum posoniense castrum possidebat, cuius terre conterminales sunt hii: uersus orientem populus monasterij sanctj Martinj de pannonia de *sala*, hinc procedendo conterminatur uille *zemere*, hinc uersus meridiem, hinc transit aquam *duduag* et transit procedendo iuxta *beren* uillam *moynolth* memoratj, hinc ad uillam *Zer* (s)iluis et pisscinis *Ze*le uilla *buren* posoniensis suam habet legitimam porcionem hinc participat metas cum vduornicis regis uersus uillam *Nek* castrensium et inde circuiens, uenit ad predium *berecu* domine bogosloe et retransiens *duduag* uersus *sala* abbatis nomine *Thumoy* uersus occidentem. Hinc procedit ad tres populos et rediens ad terminos populorum abbatis sanctj Martinj, uenit ad priorem metam. Vt igitur hec per nos facta donacio, pariterque dispositio, per omnia successorum nostrorum tempora salua semper et inconcussa permaneat, presentem concessimus paginam, sigilli

nostri munimine in perpetuum roboratam. Datum per manus magistri Hugrini aule regie cancellarii, anno ab incarnatione domini Millesimo CC^o.II°. Venerabili iohanne strigoniensi, Reuerendo Bertholdo colocensi archiepiscopis existentibus, Kalano quinque ecclesiensi, Desiderio chanadiensi, Willermo ul(transilua)no, Symone waradiensi, Roberto uesprimiensi, Jacobo wachiensi, Petro geuriensi, Stephano zagrabiensi, Thoma agriensi electo episcopis, ecclesias feliciter gubernantibus. Jula palatino, Bancone bano, Dyonisio magistro thauarnicorum et comite noui castri. Rophoyn voyuada, Ochuz curie comite ceterisque comitibus, comitatus tenentibus. Regni nostri anno tercio X^o.

Szakadozott hártya. Igen szép írás. A pecsét elveszett. Vil. lev. Lad. C. Fasc. 5. Nr. 76.

25.

1218. — II. Endre király az azelőtt *Krakow* várához tartozott *Tardos* helységet, melyet Imre király márványszedés miatt az esztergomi egyháznak adományozott, ő pedig János érsekre megharagudván (contra — — Johannem sancte strigon. ecclesie orchieppum, *nouas instituciones fieri penitus renuentem*, contigit dos greuiter irritari) tőle elvett, és Paulin meg Jakab grófoknak adott, most az érsek ártatlanságáról meggyőződven, ismét visszaadja.

Bőrön gyönyörűen írva, úgy, hogy ez okmány valóságos *diszpéldánya* a régi írásügyességnek. A pecsét elveszett, az okmány a pecsét helyén el van szakítva. Külöldalán 16-ik századi kéztől e szavak: *Thurdos penes Thatha*. Világ. levéltár. Lad. C. fasc. 5. Nro. 75. — Fejér. III. I. 255. l. — Melléje van csatolva egykoru de már nem oly szépen irt másolata, melyről a pecsét szinte hiányzik.

26.

1218. — Datum annis ab incarn. D. Mill. CC. XVIII°. Regni nostri anne XV°. (Ez utolsó négy szót Fejér kihagyta.) II. Endre király János eszt. érseknek adományozza azon *pográuyi* szőlőket, melyeket azelőtt ruthén Lászlónak adott. —

Tizedfél soros hártyán szépen írva. A pecsét rózsaszínű selymen függött. — Vil. lev. N. 1. — La. Fejér III. I. 257.

27.

1218. – Péter, Kakas fia, Sámuel gróf ügynöke, az esztergomi káptalan előtt bevallja, hogy ura az *Örs* helységi komáromi várjobbágyoktól 4 márka ezüstön három ekényi földet vett s ki is fizette, mit a várjobbágyok ügynökei bizonyítanak.

Sancte strigoniensis ecclesie Capitulum omnibus, ad quas littere presentes peruenerint, oraciones in domino. Notum sit uniuersis, quod constituti in presencia nostra *Moor primipilo Kamarniensi* (igy), *Vid* iobagione eiusdem castri ab una parte, *Petro filio Cokos* procuratore *Samuelis comitis*, ut ipse dicebat, ab altera, proposuit dictus P., quod S. comes dominus ipsius a iobagionibus castri Kamarniensi *de villa Vrs* terram ad tria aratra cum pertinencijs ad ipsam, pro III. Marcis argenti comparasset et de precio eisdem ad plenum satisfacisset. Supradictis uero M. primipilo et V. tum pro se, tum pro ceteris conio-bagionibus suis *de villa Vrs* super propositis a prefato p. testimonium perhibentibus, postulauerunt communiter, ut secundum recitationem factam rem gestam scripto commendaremus; ad quorum petitionem presentem paginam confecimus et sigilli nostri munimine roborauimus. Anno ab incarnatione domini M^o. C^oC. XV^oIII. Regnante feliciter glorioso Andrea Hungarorum rege *et in peregrinatione iherosolimis commorante*; Johanne Strigoniensi archieppo, Calano quinqueecclesiensi, Petro Geuriensi, Roberto Vesprimiensi episcopis; Jacobo ecclesie nostre Lectore, Amando cantore, Hysce custode, Apolinario Nitriensi, Johanne de Saswar, Alexandro Gumvriensi Archidiaconis, Laurencio Wos, Philippo canonicis existentibus.

A.

B.

C.

Kis hártján gyönyörűen írva. A pecsét veressárga selymen függ. Vil. lev. Q. 65. Eddig kiadatlan.

28.

1223. – János főnök és az esztergomi keresztesek konventje Hetényben levő két ekényi földét, hogy a megkívántató pénzt a tengeren tulra elküldhesse, (quia instabat nobis causa mittendi pecuniam ultra mare) eladja három márka ezüstön

Hogel komáromi főesperesnek. Datum per Manus Floriani scolastici dicte Domvs. (Fejér: Dioecesis!)

A. B. C. D.

Hártyán gyönyörűn írva. A pecsétlődék sárgaveres selyemzsinóron függ. Világi levéltár. Lad. C. fasc. 1. Nro. 1. — L. Fejér III. I. 428.

29.

1224. — Gyula (Jula) nádor a budai káptalan kérésére ennek *Csehtó* nevű halastavát Sebestyén pap által új határdombokkal láttatja el. Porro terra prefate ecclesie, infra cuius terminos predicta piscina (que wlgó *Chechtow* dicitur) concluditur, primam habet Metam ab oriente iuxta *Tyciam* proximam silue, que wlgó *Ffyzuforku* dicitur, Inde vero protenditur per medium fluuium Tycie vltra lacum, qui *Lapusfeu* dicitur, iuxta quem exiens a predicto fluuio, versus orientem protenditur ad aque ductum, qui *Chechtow* dicitur, includens Piscinam, que *Ffeyrtow* (Fehértó) dicitur et inde revertitur ad *Tyciam*, iuxta aque alueum, per quem omnes incluse piscine detrimentum aque suscipiunt et augmentum et ibi ad rippam eiusdem aluei meridionalem transiens, ad occidentem flectitur, et tangit quoddam precipicium, quod *Peteraya* dicitur, et inde extenditur iuxta *Ripam Sedum* et inde girans versus meridiem iuxta eandem *Ripam* tendit ad villam *Salomonis* et inde ad villam *Kokot*, inde vero ad occidentem dilatatur iuxta sepredictam *Ripam* ad terram filiorum *Kollou* et inde ad terram *seruorum Regis* extenditur versus aquilonem, deinde vero . . . (Fejér: patet) sepredictam *Ripam* tendit ad uiam precipitem, que *Golumbaya* dicitur, et inde protenditur vsque ad terram *Bulsu*, et ibi terminantur mete iuxta *Ripam* posite memorate, et inde reflectitur versus orientem, includens radicem aluei, qui *Homurher* dicitur, et complectens paludem *Tamar* nomine, multis metis interpositis, tendit ad metam primam, de qua circum . . . pcio dicte terre fuerat Incoata. — —

Zsigmond királynak 1389. évi átiratából. Vil. lev. U. 93. — L. Fejér III. I. 470. l., ki azonban a ha tárjárást oly hibásan közli, hogy kénytelenek vagyunk azt itt újra adni.

30.

1232. — II. Endre király a *pogrányi* szőlőmivelőket, kiket azelőtt 25 szöleikkel együtt ruthén László halála után János eszt. érseknek adományozott, azután pedig Róbert eszt. érsektől neheztelésből (*propter quamdam nostram indignationem*) elvett, most ismét visszaadja. E szőlőmivelők nevei ezek: *János* (Fejér hibásan: *Jois*), *Zeba*, *Menguet*, *Moch*, *Zumul*, *Halálus* (Fejér: *Halálos*), *Weta*, *Juan*, *Chama* (Fejér: *Chana*) *Penta* és két testvére, *Wncud* (Fejér: *Uncut*), *Montha*, *Fuda* (Fejér: *Duda*), *Fab*, *Kecha*, *Dika*, *Zentus*, és *Bada* fiával. —

Hártyán, hanyag írás. A pecsét kékfehér selymen függött. Vil. lev. N. 2. — L. Fejér III. II. 310.

31.

1232. Decemberben *Budán*. — Róbert eszterg. érsek, mert a saraczenok a kamarai hivatalokra alkalmaztatnak és *liberis hominibus sunt aequales*; úgy, hogy több keresztény, sorsán könnyitendő az ő pogány vallásukra tér, annyira, hogy *per huiusmodi apostasiam in partibus istis animarum infinita millia perierunt*; továbbá mert a pápa levelének többi pontjai sem teljesítették, s mert a király, *saepe per nos admonitus*, a sérelmeket nem orvosolja; *auctoritate domini Pape, qua fungimur in hac parte, totum regnum Ungariae supposuimus interdicto, prohibentes et interdcentes —, ne quis in regno Ungariae sive in Strigon. sive in Colocen. provincia sive in Curia Domini regis, vel filiorum suorum, vel alibi praesumat divina celebrare*. Magát a királyt, eius correctionem exspectantes, kiveszi ez ítélet alól; *consiliarios autem eius, quorum consilio retrahitur ipse et retardatur a correctione supradictorum excessuum, et quorum suggestionem Saracenos exaltavit et publicis praefecit officiis, excommunicationis sententia innodamus*. Névszerint kiközösíti *Dionysium Comitem palatinum*; mert egyéb vétségei közt *magistrum Joannem praepositum Posoniensem alapis fecit caedi et tractari inhoneste*. Kiközösíti továbbá *Samuelem, quondam Comitem Camerae*, azért; mert *ipse infamatus et convictus de haeresi in purgationem et correctionem sui erroris assumpta cruce, dato*

*et recepto ad hoc termino, ut eat ultra mare, et non iuit, imo sara-
cenos et falsos Christianos, similes sibi, sustinet et defendit.*

Egy mult századi másolatból. Egyh. lev. 9 sz. — L. Fejér III. II. 299. — Ez ítélet csak jövő évben *ad principium quadragesimae* hirdettetett ki, mint Endre királynak a pápához intézett panaszleveléből látjuk. U. o. 299. 1.

32.

1233. sept. 12. Hetfőn. A bereghi erdőben. (die duodecimo exeunte Augusto, in silua, que nominatur Bereg). — II. Endre király Bertalan veszprémi püspök és Cognoscens a pápai követ káplánya s esztergomi kanonok mint a pápai követ személyesítői előtt esküvel igéri, hogy a zsidókat és saracénokat a kamarai s minden egyéb hivataloktól elmozdítja, nem engedi meg, hogy ker. rabszolgákat vegyenek, hogy keresztyenyekkel összekeljenek. Megerősíti az egyházakat sójutalékjaikban s azok összegét meghatározza, a hozományi és házaassági ügyektől eltiltja a világi bíróságot, felmenti a papságot a világi bíróságok hatalma alól, *exceptis iudiciis terrarum*, de quibus volumus, quod tam per vos, domine Legate, quam per nos consularum dominus Papa, expressis eidem circumstancijs facti, in quibus inter alia exprimat, quod vos a prelatibus Vngarie percepistis, quod iudicia terrarum ecclesiarum et terrarum clericorum semper consueuerunt agitari et terminari per reges Vngarie, quicunque pro tempore extiterunt et quod a prelatibus Vngarie percepistis, quod si iudicia terrarum ecclesiasticarum subtraherentur a nostro iudicio, damnosum esset ecclesijs plurimum et periculosum; quia per hec multa de iure ecclesiastico possent deperire. Végül megigéri, hogy *postquam redierimus de Russia*, az egyháznak mindezekről hiteles okmányokat fog kiadni.

Hártyán igen szépen írva. Az *aranypecsét* fehérsárgaveres selymen függ. — Vil. lev. V. 2. — L. Fejér III. II. 319., ki azonban néhány szót hibásan közöl, így a 322. lapon: *ecclesia de Bistria* helyett: Bistritz, *ecclesia de Ched* helyett: Chod, *ecclesia de Hercz* helyett: Kercz-et ír; a 325. lapon a 18. sorban e szavak után: *domini Legati*, kihagyta ezeket: *recipientibus nomine et mandato ipsius domini legati*; a 326. lapon pedig a 4. sorban: *prepositus Ytubiensi* helyébe: Tytuliensi szavat tett. — Az ezen okmányról lefüggő arany lemezekből készült pecsét rajzát kiadták Pray de sigillis, Tab. 7. fig. 1. és Horváth István Tudom. Gyűjtemény 1838. XII. 76—84. 1., de

mindkettő tökéletlen, legújabbán kijött igen sikerült aranynyomathban a m. akadémia által kiadott M. Történelmi Tár X. kötetében. — Maga az okmány még egy, de viaszpecséttel ellátott példányban van meg a vil. lev. V. 3. — Fejér ez okmányhoz ily jegyzetet csatol: Quantum his iuribus regis, legum auctoritate sancitis, sit derogatum, non oportet dicere. Negotium ipsius (Endre királyt érti) cum Ruthenis (non Tartaris) inde nouimus.“

33.

1234. Jul. 18. Vasárnap. (In octauis Pentecostes) II. Endre király a Duna melletti révhelyeken kihirdetteti, „quod quicunque nauigantes per Danubium, videlicet ascendentes et descendentes, Pomarium Roberti archieppi. Strigon., ubi domum archieppalem habere dinoscitur in Insula Helumbazygeth (Helemba sziget) dicta, ac fenum de alia Insula Scenthmariazygete (sz. Mária szigete) uocata, asportauerint, tanquam fures et spoliatores, si deprehensi fuerint, vitam perdant.“

Hat soros hártya. A pecsét elveszett. VII. lev. Q, 2. — Lásd. Fejér III. II. 407.

34.

1237. Nov. 10. Kedden. Zólyomban, (in Zoulum IV. Idus Nov.) — IV. Béla az eszt. érsekséget az Imre király által adományozott némely somogymegyei (in Cottu. Symigiensi, Fejér: Strigoniensi) jobbágyságok birtokában megerősíti, meghatározván tartozásukat is „vt ijdem homines annis singulis de singulis mansionibus Quinquaginta Cubulos vini archieppo Strig. dare teneantur, sicut etiam prius, quam ecclesie essent collati (Fejér: e szavak helyébe megfoghatlanul ezeket teszi: sicut etiam, qui Episcopis Quineecclesiae essent collati) ad usum regium tantumdem consueuerant ministrare. — E jobbágyságok következők: In villa Lula: Dyonisius, Jelian (Fejér: Felian), Kesereu, Pousa, Sumug (Fejér: Sumus), Johannes, Cheke (Fejér: Chebe) Marcellus, Chomotey, Wilma, Phylteu, Mathey, Chuna, Chegzev (Fejér: Cheszeu), In villa Egris: Chipeu, Chapa, Hyuotol, Paulus, Chepanus, Stephanus, Hoyou, Phicke, Thek, (Fejér: Chék), Gob (Fejér: Cob), Scim (Fejér Seim), Lath, Chod, Marcellus, Petha, Martinus, Scimche (Fejér: Sciniche), Moch, Martinus

Symonus (Fejér: Simorius), Ayandukh. In *villa Copul*: Sykes (Fejér: Szikes), Paul, Chema, Domud, Matha, Syka, Choboz, Moch, Gabsa.

Hártyán szépen írva. A még meglevő kettős pecsét veressárga selymen függ. — Vil. lev. Q. 3. — L. Fejér IV. I. 71., ki azonban az okmány elején a király czímébe hibásan teszi a szavakat: *Lodomeriae*, mintán az az eredetiben hiányzik.

35.

1239. Sept. 29. Csütörtökön. — IV. Béla király felmenti az esztergomi egyházat, régi szabadalmainak értelmében, minden vámkötelezettségtől; engedélyt ad az érseknek az esztergomi ugynevezett *viziváros* fölépítésére s azt vásárjoggal ruházza fel. Item concessimus Ciuitatem archiepiscopalem estruendam et congregandam in territorio suo sub Castro Strigoniensi et domo archiepiscopali, ac forum fieri in eadem per totam diem sabbati, Incipiendo a media die ferie sexte immediate precedentis, cum foro cottidiano, ad quod forum omnes mercatores secure ueniant et libere recedant, tactis suis mercacionibus, cum omnibus libertatibus, que congruunt Ciuitati, a parte Danubij incipiendo a quodam fonte calido scaturienti, qui est sub Castro, et fluit ad rippam fluminis Kysduna uocati, (a mai *hévviz*), usque ad turrem archiepiscopalem, Veprech uocatam, saluo foro et Jure Ciuitatis Strigoniensis, et libertatibus sibi remanentibus, Cum Archiepiscopus Strigoniensis Ciuitate careat appropriata et sibi uicinanti, ubi famulorum multitudine se et Ecclesiam suam posset defensare. Végre ez érsekségnek Pónh, Födemes és Alvár helységeket adományozza, terras, seu possessiones nostras cum suis seruitoribus condicionarijs; *retiferis scilicet et falconarijs* (a fontos szavakat Fejér kihagyta), perpetuo et irrevocabiliter Archiepiscopo et Archiepiscopatui Strigoniensi: uidelicet *Poonh* (Fejér: Pooh), iuxta uillam *Cheten*, in Comitatu Nitriensi, Item *Fedemes* iuxta *harsan* in comitatu Kamariensi (igy), et terram nostram *Oluar* uocatam in comitatu Borsiensi, Juxta possessionem ecclesie similiter *oluár* uocatam, adiacentes.

E jeles okmányban ily dicsérettel halmozza ez egyházat s

igy bizonyítja az érseknek méltóságát: *Quod nos consideratis fidelitatibus et Seruicijs meritorijs sancte matris Ecclesie Strigoniensis, que nos et nostros predecessores in omnibus Juribus, Regalibus et Reginalibus, et superuenientibus necessitatibus contra omnes insultantes et infideles tyrannos fideliter fouit, aluit, consuluit et defensauit, toto posse, cum opere subsecuto, a tempore sue prime fundacionis, maxime in Coronacione Regia, Regnique adeptione, ac pro nostra et nostrorum successorum iniuria repellenda, se et sua omni submittens fortune casui et perdicioni. Et cum predicta sancta Strigoniensis Ecclesia locum primatis in Regno nostro tenere dinoscatur, tum a beata sede apostolica, quam a sancto primo Rege Stephano, nostro progenitore, qui predictam sanctam ecclesiam fundauit, dotauit et libertatibus firmavit et stabiliiuit, ac seruitorum amplitudine et multitudine dignitatum decorauit.*

Hunyadi Mátyásnak 1465. évi átiratából. — L. Fejér IV. I. 152.

36.

1239. (Regni nostri anno quarto. Fejér e szavakat kitedte.) — IV. Béla király a komárommegyei *Anyala* (Anala) nevű öt ekényi földből Mátyás eszt. érseki udvarbírónak (curiali comiti), ki e földet eddig birta, de kitől a várjogok visszavételére kiküldött bírák, miután a föld a szolgagyőri, bányai és komáromi várakhoz tartozott, elvették, másfél ekényit visszaad; quia idem Mathias Comes propter terre defectum, seruicium ecclesie Strig. debitum commode exhibere non poterat, s őt *Mihály itubui prépost* által beigtattatja.

Hártyán szépen írva. A kettőspecsét töredéke fehérsárga selymen függ. — Vil. lev. M. 1. — L. Fejér. IV. I. 156.

37.

1239. Budán. — IV. Béla király a tatárok által lakosaitól megfosztott nógrádmegyei *Zellő* (Zelev) és *Rendve* (Rendwey) (per seuiciam dyre nacionis Tartarorum habitatoribus earumdem omnibus interemptis, vacue remansissent et desolate,) nevű földeket Miklós esztergomi érkanonoknak adományozza.

Datum Bude. Anno Domini M^o.C^oC^o. Tricesimo Nono,
Regni autem nostri anno Decimo.

Károly királynak 1323. évi átiratából. Vil. lev. F. 154. — Fejér ez okmányt kétszer közli, és pedig a mienkhez hasonló szöveggel de 1249. évről és „regni autem nostri anno XIV.” végszavakkal (IV. II. 53.) és más szavakkal bár ugyanoly értelemmel 1248. évről (VII. V. 278.) Már most melyik a helyes évszám? Hogy a mi okmányunk hibásan adja az évszámot, azt önkényt látni; miután a tatárpusztítás, melyre hivatkozik, csak 1241. történt; de Fejért ismét nem követhetjük; mert ő ez okmányt két különböző évben kelteti; nem marad tehát más hátra, mint okmányunknak zárszavai után: Regni autem nostri anno decimo, indulva, keltét 1245. évre tenni.

38.

1243. Jun. 7. Vasárnap. (Sept. Id. Jun.) — IV. Béla király a szepesi nemesek szabadalmait megerősíti, felmentvén őket minden adó alól, *nisi ipsa collecta* (adó) *ad seruientes regis et alios quoslibet nobiles fuerit generalis*. Ha pedig super aliquo inter eos *duellum contingat iudicari, non nisi in nostra presencia debeat terminari*. stb.

Egy 1584. évi átiratból. — Vil. lev. T. 209. -- L. Fejér IV. I. 279.

39.

1244. Jan. 19. Kedden. IV. Béla király átirja és megerősíti a 18. számot.

Egy 1700. évi hitelesített másolatból. Vil. lev. U. 115. L. Fejér IV. I. 316. ki azonban ez okmány keletnapját *Kalend. Febr.* Wagner pedig (Anal. Scep. I. 390. l.) X. Kal. Febr. — teszi.

40.

1245. — Elek, Botha és Dodomezth fiai eladják *Gug* nevű földjüket 10 ezüst márkán István esztergomi érseknek a nyitrai káptalan előtt.

A.

B.

C.

Vniuersis xpi. fidelibus, ad quos presentes peruenerint, Nitriensis ecclesie Capitulum oraciones in domino. Significamus tam modernis, quam futuris, quod Mothud filius Alexij,

Ascensio et Endre filij Botha, Marcus et Sijmon filij Dodo-
mezth, cum Damiano procuratore venerabilis patris et *domini*
nostri Stephani dei gracia *archieppi Strig.*, ad nostram acce-
dentes presenciam, terram suam hereditariam, nomine *Gug*, un-
dique metatam, cum consensu commetaneorum suorum, sicut
homine nostro, quem pro petitione parcium ad uidendam di-
ctam terram miseramus, audiuius referente, eidem domino
archieppo pro decem marcis argenti, a procuratore ipsius
coram nobis plenarie persolutis, uendiderunt iure perpetuo pos-
sidendam. Tali apposita condicione, quod si lis aliqua super
memorata terra *Gug* emergeret, uenditores supradicti, uel eo-
rum successores, tenebuntur archieppum expedire. In cuius
rei testimonium litteras presentes sigilli nostri munimine con-
fecimus roboratas. Anno gracie M^o.CC^o.X^o L. Quinto.

Kis hártján szépen írva. A pecsét veressárga kék selymen függ, de
czimere már kiesett. Vil. lev. M. 2. — Eddig kiadatlan.

41.

1247. Aug. 7. Szerdán Lyonban. (Lugduni VII. Id. Aug.)
— IV. Incze pápa meghagyja a pannonthalmi konventnek, hogy
a hozzájuk jövő esztergomi érseket diszmenetileg fogadják.
Eundem Archiepiscopum, cum ad Monasterium uestrum ac-
cesserit, prout consueuistis hactenus, processionaliter admit-
tentes, eum celebrare ibidem cum pallio libere permittatis.

Börre szépen írva. Az ólompecsét még megvan. Egyházi lev. 11. a sz.
— L. Fejér IV. I. 463. l.

42.

1247. Aug. 7. Szerdán. Lyonban. IV. Incze pápa meg-
hagyja a pilisi apát- és priornak, meg az egri prépostnak, misze-
rint a pannonthalmi konventet abbeli parancsának végrehajtá-
sára szorítsák, hogy a hozzájuk jövő esztergomi érseket disz-
menetileg fogadják s érseki köpenynyel misézni engedjék.

Börre igen szépen írva. Az ólompecsét még ép. Külöldalán egykoru
kántól e szavak: Magister Paulus. — Egyházi levéltár. 11. b sz. — L. Fejér
VI. I. 464. l.

1247. — A szövegben megnevezettek eladják 23 márkán komárommegyei *Gadócs* nevű földüket a győrikáptalan előtt.

Capitulum Ecclesiae Gewriensis Vniuersis Christi fidelibus, tam praesentibus, quam futuris, praesentes litteras inspecturis, salutem in uero salutari. Ad uniuersorum notitiam tenore presentium uolumus peruenire, Quod Andreas filius Olthmann de *Eclij*, Janus filius Posa, Cathpan, Pelegrijm filius Bethé, Endre, Joannes, Farkasius et Benedictus filij Valentini, Joannes Clericus filius Stephani pro se et pro Nicolao fratre suo, Giwre, Rolandus et Andreas filij Janus, coram nobis constituti, quandam terram eorum *Gothonc* nomine, quam ad se iure hereditario pertinere asserebant, confessi sunt Matthaeo et Wijd filijs Marcus de Villa *Vrs*, Chone et Lamperto, necnon Nogud et Othuz filijs Nogus cum omnibus suis pertinencijs, ex beneplacito suorum Commetaneorum, pro uiginti et tribus Marcis uendidisse, quas sibi dixerunt fuisse per solutas. Ordines autem metarum eiusdem terrae, ut iidem homines nobis retulerunt, taliter distinguuntur: Prima meta incipit ab Oriente iuxta flumeu *Wag* et uadit ad piscinam *Guestre*, inde tendit ad uillam *Kesew*, inde circuit et uadit ad partem meridiionalem iuxta iuxta locum, qui *Scek* nuncupatur, et ad metas terrae uicinae de *Vrs* et inde uenitur iuxta eandem terram et itur ad *Guestre*, ibi transit et uadit ad piscinam *Kerekto* et inde uenitur ad flumen *Gen*, et hinc directe uadit ad insulam *Oculus* et tendit ad *Dudwag*, ubi terra Thomae et Balijan ipsi terrae est uicina et uadit ad flumen *Wag* et iuxta idem flumen circuit magnam quantitatem terrae, in qua circuitione sunt piscinae et pratum et uadit ad *Ebthw* et cadit in amnem *Wag* et inde reuertitur ad primam metam, quae sita est iuxta uillam *Kesew* et usque ipsam metam de *Ebthew* flumen *Wag* cum Thoma et Balyan est commune. Praeterea Andreas et cognati eius supradicti dixerunt aliam quandam portionem terrae *Wamos-thelek* uocatae, quadraginta iugera continentem, metis undique

circumdatam, hominibus supradictis de Vrs pro eadem pecunia uendidis perpetuo possidendam. In cuius rei memoriam litteras praesentes, sigillo nostro munitas, dari fecimus. Magistro Chepano Praeposito nostro, Sixto Cantore, Magistro Vmentone(igy) Archidiacono Gewr, Thoma Custode existentibus. **Anno Domini Millesimo ducentesimo quadragesimo septimo.**

Fejérvölgy István kir. helynöknek 1592. átiratából, melyből látjuk, hogy **es okmányunk**, Gothonec nevű földje alatt a komárommegyei *Gadóczot* kell érteni. — Vil. lev. T. Fasc. 8. Nr. 226. — Eddig kiadatlan.

44.

1248. — Tamás Mihedey fia, Demjénnel István eszt. érsek ügynökével, a nyitrai káptalan előtt megjelenvén, bevallá, hogy *Wochard* nevű földjét harmadfél ezüst markáért az eszt. érseknek örökre eladta, s hogy ez összeget említett Demjéntől már fel is vette. Jelen volt és ez eladásba beleegyezett ipája Azariás de uilla *Meger* iobagio domine regine.

Hártya. A pecsét ibolyaszínű és fehér selymen függ. Vil. lev. Q. 4. — L. Fejér. IV. II. 25.

45.

1249. Marc. 19. Pénteken. (XIII. kal. aprilis). — IV. Béla király licet Nos in *Villa Nostra Vrs* (Örs), constituta in Comitatu Strigon., que conterminalis est Ville archieppi Strigon., decem et septem homines, quorum sex singuli, scilicet *Bodus, Pecha, Ilarus, Wylma, Gohc*, et *Boryz* quinquaginta ydriás uini annuatim nobis soluere tenentur, Item septem vduwornicos, quorum nomina sunt: *Guk, Jacob, Johanna* (igy), *Petrus, Pecha, Chumpoz*, et *Thiwodor*, quatuor quoque homines, qui ad klicium nostrum pabulum dare tenentur, *Cuza* uidelicet, *Gurgus, Chenka* et *Gurk*, quorum omnium terra tam petrosa, quam siluosa, ac eciam arabilis ad uiginti aratra computari potest, habereimus, et archieppus Strigon. in *Sceun* (Szöny) in Comitatu Camariensi terram arabilem ad duo aratra, decem et septem loca Curiarum, quarum quilibet dimidiam Marcam in anno pro pensione soluere consuevit, capturam quoque vsonum in Danubio et quatuor mansiones,

quorum nomina sunt: *Pouca, qui est sanctifer, Chenka* vdu-wornicus, *Mathias* piscator, *Inweyz* qui est *Thawarnicus*, habere dinoscatur, — — István eszt. érsekkel fenebb leirt föld-jét az iméntiért eloszeréli; amennyivel pedig az ő földje többet ér, azt ajándékba adja az érsekségnek, és az érseket e jószág birtokába per fidelem nostrum *Lampertum de genere Hunthpaznan* be is vezetteti.

Hártyán szépen írva. A kettős pecsét töredéke veressárga selymen függ. Az okmány kelte az alsó szélre van apró betűkkel jegyezve. — Vil. lev. Q. 66. — L. Fejér IV. II. 41. ki azonban az itt szószerint közlött sorokat igen hibásan adja. — — Hogy mit ért ez okmányban IV. Béla e szó alatt: *Klicium* azt az utána jövő e szavak: *pabulum dare tenentur*, némileg megfejtik; de hogy mit jelentsen e szó: *sanctifer*, még Du Cange Glossarium ad scriptores mediae et infimae latinitatis című művében is hiában kerestem.

46.

1249. — IV. Béla király a tatárok visszajöttének félelméből a tatárok dühétől megmenekült esztergomi polgárok maradványát az eszt. várba helyezi át. E végből az ott levő királyi palotát *cum omnibus domibus — ac pertinencijs suis, que vetustate diruta fuerant et reparacione sumptuosa indigerent, az eszt. érseknek adományozza. A többi tért intra muros Castri, — cum ecclesia beati Stephani prothomartiris, Capella uidelicet archiepiscopali, az ott lakni fogó polgároknak adja, kivéve az érseki palotát épületeivel, melyek locum spaciosum obtinebant, és Claustro et Curia prepositj decenti spacio Cimiterij uersus palacium archieppale, Capitulo et Ecclesie Beati adalbertj et gloriosi martiris reservato. — Megigéri super hijs nos daturus Priuilegium nostrum cum aurea Bulla dno. archieppo, quandocunque uoluerit a nobis impetrare.*

Hártyán igen szépen írva, de ki lévén egy része szakadva, többé teljesen el nem olvasható. A kettőspecsét töredéke veres selymen függ. — Vil. lev. J. 2. — L. Fejér. IV. II. 37.

47.

1250. — Az esztergomi keresztesek bizonyítják, hogy Chumb fiai Nógrád várának jobbágysai una cum pristaldo (Fejér e szót elhagyta) eorum homine nostro nomine *ladislaq,*

előttük megjelenvén, negyven ekényi *Hatvan* nevű földjüket tiz ezüst márkáért eladták István eszt. érseknek.

Hártyán apró betűkkel írva. A pecsét veres selymen függ. — Vil. lev. Q. 75. — L. Fejér IV. II. 80. ki a határleírásban e szavak *Inde protenditur*, helyébe négy vonást tett.

48.

1251. Jan. 28. szombaton. (V. kal. Febr.) — *Gopol* (Fejér hibásan : Gompol), Chepan fia, *Fizeg* folyó melletti *Chath* nevű földjét, mely az esztergomi érsekség földjei közt fekszik, *István* eszt. érseknek 15 ezüstmárkán örökre eladja a székes-
fehérvári káptalan előtt.

Hártyán sárgán írva. Veressárga selymen függ a pecsét. — Vil. lev. Q. 5. — L. Fejér, IV. II. 118.

49.

1251. Jul. 10. szombaton. (VI. *Idus* (e szót Fejér kihagyta) Julij). — Jakab, Dénes fia, gerencséri (de uilla *Geuncher* (Fejér hibásan : Cerunchez) szabadosa a *Colun* helységi Janurnak (Fejér hibásan : Janus), megölvén István eszt. érseknek *pogrányi* szőlőművelőjét *Manchát*; ezért Mátyás az érsek tisztje a király elé idézé Janurt; de mielőtt a per megkezdett volna, ily egyezségre léptek : Janur tartozzék ama gyilkolásért 12 ezüstmárkát fizetni, mely összegből 6 ezüstmárkát, egy ferto hián, kifizetett *Petknek*, *Mancha* fiának : a többi hátralevő összeg fejében pedig átengedé az érseknek, *Borozlou* nevű fia megegyeztével, *Chaka* (Fejér hibásan : Cheba) nevű földjét.

Hártya. A pecsét sárgaveresfekete selymen függ. — Vil. lev. K. 48. L. fejér, IV. II. 84.

50.

1251. Nov. 30. csütörtökön Perugiában. — IV. Incze pápa meghagyja az esztergomi érseknek, hogy a nádort s egyéb főurakat az esztergomegyházmegyei javak elragadozásától eltiltsa, világi segély közbenjöttével is, ha másképp nem lehet.

Innocentius episcopus seruus seruorum deus, Venerabili

Fratri . . Archiepiscopo Strigoniensi salutem et apostolicam benedictionem. Cum ecclesiarum bona clericorum sint usibus deputata, profecto non conuenit, ut in eis debachentur laici, quauis fultj potencia, uel abusu. Accepimus siquidem, quod Nobiles uiri . . Palatinus et Alij Magnates Regni Vngarie pretextu cuiusdam consuetudinis, que potius est corruptela dicenda, in Villis ecclesiarum tue Ciuitatis et diocesis per uiolentiam hospitantes, earumdem Villarum bona, predictarum Villarum Hominibus inuitis et contradicentibus, gratis, sine aliquo pretio, pro sua uoluntate diripiunt et consumunt in earumdem ecclesiarum preiudicium non modicum et grauamen; sicque fit, quod iniuriatoribus (igy) huiusmodi, pretextu talis consuetudinis . . rentibus id impune, ecclesiarum ipsarum Hac occasione depereant quam plurimum facultates. Volentes igitur huiusmodi abusum de illis partibus penitus amputare, fraternitatj tue per apostolica scripta mandamus, quatinus dictos Nobiles, quod de cetero ab huiusmodi presumptione, non obstante praeterita consuetudine, omnino desistant, monitione premissa, districcione, qua conuenit, per te, uel alios, appellatione remota, compescas, quotiens fuerit oportunum. Non obstante constitutione de duabus dietis edita in concilio generali, et si eisdem Nobilibus, quod excommunicari, uel terre eorum interdicti non ualeant, a sede apostolica sit indultum, inuocato ad id, si necesse fuerit, auxilio brachij secularis. Datum Perusij II. kal. Decembris, Pontificatus nostri Anno Nono.

Vizfoltos bõrre irva. Az ólompecsét még megvan. Küljén késõbbi kéztõl: Andreas Pisanus. — Egyházi levéltár. 12. sz. Eddig kiadatlan.

51.

1252. Jun. 2. vasárnap a Pozsony melletti táborban. — IV. Béla király átírja és megerõsíti a 43. számot.

Bela Dei gratia Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Ramae, Seruiae, Galliciae, Lodomeriae, Comaniaeque Rex, Universis Christi fidelibus, praesentium notitiam habituris, salutem in eo, qui Regibus dat salutem. Caueri solet, ut Contractus inter subditos et sub lege factus, Legislatoris auctoritate prouide confirmetur, ne obliuionis subrepente caligine, iniuria iuri fiat,

cum acciderit machinamento calumniae ueritatem succumbere falsitati. Proinde ad uniuersorum tam praesentium, quam posterorum notitiam harum serie uolumus pervenire, Quod accedentes ad nostram praesentiam fideles nostri Matthaeus et Wyd filij Marci de *Villa Vrs*, Chone, Lampertus, Nog et Othuz filij Nogus, nobis humiliter supplicarunt, ut Contractum inter ipsos ex una parte, et Andream filium Olthuman de Ecly, Janum filium Posa et suos socios uenditores, quorum nomina inferius exprimuntur, ex altera, legitime celebratum, sicut in litteris fidelium nostrorum Capituli Gewr vidimus contineri, dignaremur auctoritatis Regiae litteris confirmare. Nos igitur iustis petencium desiderijs assensum facilem adhibentes, litteras ipsius contractus uerbo ad uerbum praesentibus inseri fecimus, hanc formam habentes :következik a 43. szám.

Quem Contractum auctoritate Regia confirmauimus. In cuius Confirmationis perpetuam stabilitatem praesentes tradi iussimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine in ius perpetuum roboratas. Datum *apud Posonium in Castris*. Anno Dominicae incarnationis Millesimo Ducentesimo Quinquagesimo secundo, quarto Nonas Junij, Regni autem nostri anno decimo octauo.

Fejérvöy István kir. helynöknek 1592. évi átiratából. — Vil. lev. T. Fasc. 8. Nro. 226. Eddig kiadatlan.

52.

1254. Oct. 2. pénteken. Anagníában. — IV. Incze pápa meghagyja a pilisi és bakonyi apátoknak, mint e végre felhatalmazottjainak, hogy az esztergomi érseket és káptalant, meg egyházat a töle nyert kiváltságnál fogva, senki által ki-közösíttetni ne engedjék.

Innocentius Episcopus seruus seruorum dei, Dilectis filiis de Pilis et de Boccon Abbatibus, Cysterciensis ordinis, Vesprimiensis Dyocesis, salutem et apostolicam benedictionem. Apostolice sedis benignitas sincere obsequencium uota fidelium fauore beniuolo prosequi consueuit et personas illorum, quos in sua deuocione promptos inuenerit et seruientes, qui-

busdam titulis decencius decorare. Vt igitur ex speciali deuotione, quam uenerabilis frater noster Archiepiscopus et dilecti filij Capitulum Strigoniense ad nos et Romanam ecclesiam habere noscuntur, seneient sibi fauorem apostolicum non modicum accreuisse, eis per nostras litteras duximus indulgendum, ut nullus delegatus, uel subdelegatus, executor, aut eciam conseruator, auctoritate sedis apostolice, uel legatorum ipsius, in eos, uel ecclesiam ipsorum excommunicationis, suspensionis, uel interdicti sentencias promulgare, aut interdicere ipsis ingressum ecclesie ualeat, absque speciali mandato ssedis eiusdem, faciente plenam et expressam de indulgentia Huiusmodi mencionem. Quocirca Discrecioni uestre per apostolica scripta mandamus, quatenus dictos archiepiscopum, Capitulum et ecclesiam non permittatis super hijs contra concessionis nostre tenorem ab aliquibus indebite molestari, Molestatores huiusmodi per censuram ecclesiasticam, appellacione postposita, compesscendo, non obstante, si aliquibus, quod excommunicari, suspendi, uel interdicti, aut conueniri extra certa oca non ualeant, a sede apostolica sit indultum, et constitutione de duabus dietis, edita in concilio generali. Datum anagnie sexto nonas Octobris, Pontificatus nostri anno duodecimo,

Kiirva a pilisi és bakonyi apátoknak 1330—1349. időközben kelt leveléből. — Egyh. lev. 13. sz. Eddig kiadatlan.

53.

1255. Aug. 16. hétfőn. — IV. Béla király a tatárfutás utáni zavarokat elintézendő, Nógrád, Hont és Gömör megyékkel Váczott gyűlést tartott, mely alkalommal Benedek eszt. érsek panaszlá, hogy többen az eszt. egyház nemesei közül elhagyva lakhelyeiket, az ország nemesei közé számíttatják magukat. Mire IV. Béla vizsgálatot rendel, ama nemeseket *Vadkertre* visszahelyezi, az eszt. érseknek szolgálándókat.

Bela dei gracia Hung., Dalm., Cro., Rame, Seruie, Gallic., Lodom., Cum., Bulgarieque Rex, Omnibus xpi. fidelibus, tam presentibus, quam futuris, presentem paginam inspecturis, salutem in domino. Ad uniuersorum noticiam Harum serie

uolumus peruenire, Quod cum nos post insultus tartarorum statum Regni nostri deformatum in melius reformare uolentes et unicuique quod suum est restituere, occupationesque possessionum, per diram necem tartarorum Herede carencium, iuris ordine reintegrare, congregacionem in Wacia tribus Comitatus, videlicet Neugradiensi, Huntensi et Gumuriensi, de consilio regni nostri fecimus proclamari et cum in ipsa proclamacione tam de possessionibus occupatis, quam de iniurijs illatis satisfacere uoluissimus; inter cetera dominus Benedictus archieppus Strigon. per modum querimonie nobis significare curauit, quod Quidam nobiles iobagiones ecclesie Strigon. exercitantes et alii condicionarij eiusdem a seruicio ipsius ecclesie fugientes, liberis nobilibus regni se conformassent; petens nos idem dominus Arhieppus Humiliter et deuote, ut huiusmodi seruitores ecclesie sue ad officia, eis a sancto Rege ordinata, redire compelleremus. Cuius precibus inclinati, deliberacione prelatorum et Baronum Regni nostri deliberantes decreuimus, ut Comes Tekus, Fulkus de Zecken, et Lorandus de Zihigh dilecti et fideles nostri de Comitatu Neugradiensi, ad eorum fidelitatem scirent et inquirent in dicto Comitatu Neugrad., qui et quales essent seruientes dicte ecclesie Strigon., a sanctis Regibus ordinati, qui se a seruicio dicte ecclesie retraxissent. Tandem memorati fideles nostri ad nos post plurima tempora uenientes, nobis taliter redixerunt, quod Lukam filium Echen, Halad cum filio suo Moka, uonunto cum filio suo Bulchu, ac Donkus filium dominici de seruicio dicte ecclesie fuisse reperissent, quorum seruicia inferius distinguuntur, qui propter malam conseruacionem de suis terris recessissent, qui se in uodkert propriam terram habere dixissent, quos ipsi Comites Tekus, Fulkus et Lorandus ad propriam terram eorum uodkert reduxissent ad utendum et ipsi ecclesie Seruiendum in seruicio consueto, quibus ipsam terram sub hijs metis diuisissent, quod primo incepissent a parte semptrionis (igy) terminos uodkert, ubi inuenissent tres metas, quarum una fuisset pertinens ad uodkert, secunda ad uillam Dehter (Dejtár) tertia ad terram scenleurent (szent Lőrincz?) Inde egressi fuissent uersus orientem a parte septemtrionis per rubetum simplices et duplices metas currendo, usque ad magnam uiam, per

quas metas separatur uodkert a terra scentleurent, inde uenit iuxta uiam ad rubetum, ubi essent due mete et exinde reflectetur ad anticum (igy) pontem, qui pons pro meta haberetur separatiua et ibi transiret lulkus (?) et iungeretur terre *hakara*, per planiciem parum eundo seperaret terram uodkert a terra *Hakara* et iret per metas terreas et distinciones antiquas usque ad finem terre *Hakara*. Deinde separando iungitur terre *Chestue* dicte a parte orientis et reflecteret se ad meridiem et distingueret per antiquas metas et distinciones possessionum uodkert a terra *Chestue*, includendo tamen magnam *Silluam* possessioni uodkert; inde iungitur terre *nobilium Zendi* per metas, deinde terre nobilium *Zatuk* uocate. Inde iungitur terre *monasterij Triske* per metas, inde iungitur terre *Tottriske* per distinciones antiquas; deinde in decliuum meridiei iungitur terre *Bohna*; inde descendit in uallem fluminis *potok* et transit *potok* ad occidentem ad duas metas, inde ad *uillam potok* per metas; deinde reflectitur iterato ad flumen *potok*, ibi transit, uadit usque ad montem uinearum; deinde ad tres metas capitales. quam quidem terram uodkert sic inter ipsos diuisissent, quod a parte terre *Scentleurent* cum *Sillua* unam partem *Donkus decimatori* assignassent, aliam partem *Luka exercitanti*, Terciam partem *uonunto* et filio suo, Item *Halald* Quartam partem; residuas tres partes alijs seruitoribus et sic ipsam terram per septem partes diuisam eisdem reliquissent. Nos autem auctoritate Regia ordinauimus, ut ipsi condicionarij dictam terram eorum nec uendere possint, nec alienare; sed semper domino Archieppo seruire de eadem teneantur. In Cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes dedimus litteras, sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri *Smagrardi* (igy) *albensis ecclesie electi*, dilecti et fidelis nostri. Anno domini M^o. c^oc l^{mo} quinto, Regni autem nostri anno vigesimo primo, XVII. kall. Septembris.

Hátyán hanyagul irva. A kettős pecsét töredéke veressárga selymen függ. — Vil. lev. F. 1. — Megemlíti ez okmányt néhány sorban Fejér, IV. II. 359. és hosszabban u. o. 292. — E nevezetes okmánynak e szavaiból: *a sancto Rege ordinata*, szabad következtetnünk, hogy *Vadkertet* az eszt. érsekség már sz. Istvántól nyerte.

54.

1255. Nov. 24. szerdán (octauo kal. Decembr.) — Lambert filius Benedicti *de genere Bancha, consanguineus domini Stephani Cardinalis Eppi Penestrini* (igy) eladja az eszt. káptalan előtt *terram suam empticiam, quam habuit in Curth (Kürt) in Comitatu Strigon, magistro Povse (Fejér: Porse) archidiacono Nitriensi nostro concanonico pro septem Marcis argenti decime combustionis.* A káptalan erre kiküldi *Bethleem archidiaconum Gumuriensem (Fejér: Sumurien.) nostrum concanicum et Eusebium ecclesie nostre prebendarium,* kik visszajövének qizonyíták, hogy ama föld szomszéd birtokosai, úgy mint: *Paulus decimator de Curth cum duobus filijs suis, videlicet Pouka et Zeke, továbbá Mortunus et vgrinus frater eius de villa Curth, que est prope ecclesiam Sancti Thome apostoli et Laurentius de eadem villa,* ez eladásba beleegyeztek. —

Hártyán szépen írva. A pecsét kékfekete és rózsaszínű selymen függő. — Vil. lev. U. 62. — L. Fejér, IV. II. 330. — Nevezetes, hogy a most komárommegyei Kürth ekkor Esztergommegyéhez tartozott. Fenebb említett templomát világosabban így határozza meg ez okmány: *supra ecclesiam sancti Thome apostoli de Curth.* — Feltűnő ez okmányban, hogy Vancha (Vancsay) helyett *Bancha* iratik; azonban tudjuk, hogy ez időben az írók a *W* betűt szerették felcserélni *B*-vel.

55.

1255. — IV Béla király a Lipcse (prope Lipcham, Fejér: Lypzhew) melletti *Bisztricze* polgárait szabadalmakkal el látja, bíróságukat elintézi, s szabad bányaművelést enged nekik.

Az esztergomi káptalannak 1519. évi hiteles átiratából. — Vil. lev. T. 84. — L. Fejér, IV. II. 296. — Nevezetesek ez okmánynak e szavai: *Item In omni causa, que ad examen duelli Iudicatur, si persona illa, que ipsos impetit, sit de ipsis, vel libertatis ac Nationis ipsorum, illud duellum cum Scuto Rotundo et gladijs debet pugnari, prout Sazonum optinet consuetudo, si vero extranee condicionis persona fuerit, tunc modus duelli in Regis arbitrio remanebit.*

56.

1255. — Muslai Jakab és Zup *Muslán* levő birtokukból négy ekényi földet eladnak hat ezüstmárkán István esztergomi kereskedőnek az eszt. káptalan előtt.

A B C D

Philippus prepositus et Capitulum Strigoniensis ecclesie Omnibus xpi. fidelibus, presencium noticiam habituris, salutem in domino ihu. (Jesu) xpo. Ad universorum noticiam, tam presencium, quam posterorum harum serie uolumus peruenire, quod constitutis in nostra presencia *Iacobo* et *Zup* filijs Bartholomei de villa *Musla*, ex una parte, Stephano institutore de vico *Strigoniensi*, ab altera, presentibus Bene filio Zene, Phile et Ambrosio commetaneis et consanguineis suis de eadem villa, ex porcione terre sue hereditarie, quam habent in ipsa villa *Musla*, terram ad quatuor aratra sufficientem, cum feneto, aquis et alijs utilitatibus, dicte terre pertinentibus, uendiderunt Stephano prenotato, perpetuo iure possidendam, pro sex Marcis argenti, quas se confessi sunt plenarie recepisse, obligantes se coram nobis, ut si aliquid requisicionis, seu impeticionis per quempiam hominum in posterum incubuerit racione terre nominate, ipsi et sui heredes, heredumque suorum successores ad plenum omnimodis (igy) expedire tenebuntur. Vt igitur huius uendicionis ac empcionis series salua semper et inconcussa permaneat, nec ab aliquo hominum in posterum possit in irritum reuocari, presentes litteras ad petitionem Jacobi et Zup prenominatorum concessimus, nostri sigilli munimine roboratas. Anno dominice incarnationis Millesimo Ducentesimo Quinquagesimo Qvinto.

Hártyán gyönyörűen írva. A pecsét veres selyemről függ. Vil. lev. J. 3. Eddig kiadatlan.

57.

1255. — Tóthriskai Jób (Jovbus, Fejér hibásan: Jorus *Vadkert* melletti *Touthtriska* nevű hatodtél ekényi földjét eladja nyolczadfél ezüstmárkán *Benedek* eszt. érseknek, mely összeget át is vett az esztergomi keresztések előtt az érsektől.

Hártya. A pecsét veres selymen függött. — Vil. lev. F. 152. — L. Fejér, IV. II. 332.

58.

1256. nov. 18. szombaton. (XIV. kal. Dec.) — IV. Béla medleki Sebrid grófnak adja a komáromi várhoz tartozó *Vrs* (Örs) földet egy más hasonló nevű földdel, cum una vinea a fra-

tribus sti Lazari iusto pretio comparata, továbbá a banai és szolgagyőri várakhoz tartozott *Quecztev* nevű földnek — és a banai várhoz tartozott *Werth* nevű földnek egy-egy részét; oly feltét alatt, *quod nobis irrequisitis uendendi non habeat potestatem*. Végül: *ut commodius et honestius nobis possit seruire*, az eddig a király birtokában volt *udvardi* vámot is neki adja.

Elszakadozott hártján igen szépen írva. A kettőspecsét töredéke sárga és ibolyaszínű selymen függ. Vil. lev. Q. 67. — L. fejr. IV. II. 367.

59.

1256. dec. 16. szombaton. — IV. Béla király II. Benedek esztergomi érsek kérésére megerősíti az esztergomi egyházat régi jogaiban, különösen a szabad biráskodás, adómentesség és tizedjog ügyében. — Ez okmányban így emlékszik ez érsekségről: *eadem ecclesia Strigoniensis a prima sui fundacione multis libertatibus, beneficijs diuersis, pluribusque priuilegijs exempcionis super omnes ecclesias catedrales totius Regni Hungarie, velut omnium ecclesiarum primas, sit decora, a sede eciam apostolica et a sanctis Regibus, nostris progenitoribus gloriosis, donis mirabiliter fulcita; pro eadem ecclesia, sancta matre nostra, a qua nos sumus, et nostri progenitores fuerant coronati, uncti, et regium honorem consecuti et adepti, que eciam nobis et nostris successoribus, corde humiliatis, transgressis diuinis mandatis, absolucionis beneficium et remissionem vice dei impertitur, ac infideles nostros et sancte Corone per censuram ecclesiasticam arcet et compellit ad nobis et sancte Corone obediendum.*

Jó írás hártján. Károly királynak 1332. évi átíratából. — Vil. lev. A. 1. 4 és 5 sz. L. Fejr. IV. II. 384. l.

60.

1256. dec. 16. szombaton. — IV. Béla király bizonyítja, hogy Benedek mester zágrábi kanonok a Drávántuli kamaránál nem a zágrábi püspök-, hanem István bánnak volt megbízottja s elismeri, hogy ezen, valamint általában minden az országban létező kamarának tizedjoga egyedül az esztergomi érseket illeti.

Vizfoltos hártján szépen írva. A peccatüredék hártjasságban függ. Világi levéltár. Lad. B. fasc. 11. Nro 112. L. Fejr. IV. II. 370. l.

1256. dec. 16. szombaton. — IV. Béla király elismeri, hogy Benedek zágrábi kanonok, István bán, nem pedig a zágrábi püspök nevében volt a puchruchi kamaránál s kime-
neszti ez okmányt, nehogy az esztergomi érsek jogaiban meg-
csonkíttassék.

Hártyán szépen írva. Az elveszett pecsét veres selymen függ. Világi
levéltár. Lad. B. fasc. 11. Nro. 113. L. Fejér. IV. II. 371. l.

1256. dec. 17. vasárnap. (XVI. kal. Januarii). — IV. Béla király a 46. szám tanúsága szerint, 1249. évben az eszt. várban levő királyi *pallacium in fine curie archieppalis constructum, uersus meridiem super lapidem antiquatum et discoopertum* az eszt. érsekségnek adta, quemadmodum Andreas Rex-pater noster carissimus — — eidem archieppatui inantea tradiderat; az érsek ellenben *nostris Ciuibus de Strigonio, qui remanserant de inuasionem Tartarorum et qui de terra latina ex post facto superuenerant*, Castrum suum magnum in parte cum *Cappella archieppali*, in honorem beati Stephani prothomart. constructa, *uersus septentrionem, saluis tamen turribus, a sanctuario incipiens usque ad pallacium predictum et saluo Cimiterio in ambitu ex omni parte monasterij archieppo et Capitulo remanentibus*, csere fejében átengedte. Azonban cum quibusdam temporibus paucis elabentibus, *quidam ciues de Strigonio Pallacia in castro magno in monte kathedrali incepissent construere*, ubi sperabatur mater pacis confoueri, ibi nouerca pacis et discordia incepit dominari. Ita uidelicet, quod ubi *diuine laudis resonabat melodia, ibi per ciues nostros clangor glachiorum et ensium strepitus resonabat in immensum*, dicentibus inter se: *Tu mihi das breuiorem sessum edificandi et tibi eligis ampliozem, nec uolumus commorari cum clericis in artis locis et contiguis morituri* (mortuis helyett, czélozva a temetőre. Fejér: montium). A király tehát ama palotát véglegesen az érsekségnek adja az átengedett városrészszel együtt; *Ciuius autem nostris dedimus auctoritatem fundandi ciuitatem in loco*

suo antiquo et consueto, propter discordie eliminacionem cum Strigon. ecclesia et burgam euitandam. (Fejér: aedificandam!).

Ezen a régi esztergomi várnak topographiájára igen fontos okmány hártýára van írva szép nagy betűkkel. A kettőspecsét töredéke ibolyaszínű selymen függ. — Vil. lev. J. 4. — Fejér. IV. II. 374.

63.

1256. — Az esztergommegyei *Kural* helységről. — In anno domini 1256. *Nobiles de Kural*, videlicet romanus, Sylvester, Akus, Marcellus, Kural et Thomas frater eiusdem, vendiderunt *Wrka* filio *Baas* terram trium aratorum pro octo marcis argenti *decime combustionis*; mete autem ipsius terre continentur in littera prepositi et Capituli Strigon.

Egy 1431. évi jegyzékből. Vil. lev. K. 52.

64.

1257. — Az esztergommegyei *Kural* helységről. — In anno domini 1257. Thomas filius Ladislai et Kural Frater eiusdem de *Kural* pro dote et quarta uxoris Chepany dede-runt et assignaverunt B. . . et Philippo fratri suo de villa *Dyuegh* (Divék?) terram duorum aratorum cum medio; Mete autem ipsius terre assignate continentur in littera prepositi et Capituli Strigon.

Egy 1431. évben kelt jegyzékből. — Vil. lev. K. 52.

65.

1257. — Jakab főnök és az esztergomi keresztesek conventje bizonyítja, hogy András, nógrádi Hadnagy (Hodnog) Miklós fia bevallá Lukács gróf (Luca comite, (Fejér hibásan: Exca comite) érseki ügynök jelenlétében, miszerint *Hakara* (Fejér hibásan: Sakata) nevű földét, mely *Lulkus* (Fejér hibásan: Zulkus) folyó mellett fekszik s az eszt. érseknek, *Vadkert* (Vodkerth) nevű földével határos, az érseknek két *márka* s egy fertoért ¹⁾ örökre eladta.

¹⁾ E Ferto, mely *Fertum*, *Ferdonum* és *Fuerto* név alatt is előfordul, negyed része volt egy márkának, Zeigmond király felemelvén a márkát

Hártya. A pecsét veressárga selymen függött. Vil. lev. F. 151. — L. Fejér III. II. 115. l., ki azonban hibásan teszi ez okmány keltét 1227. évre. E hiba onnan eredhetett, hogy Hevenesí, kinek kéziratából közlé Fejér ez okmányt, az *L* betűt, mely az 50 számot jelenti, felső szára kissé balra levén elhuzva, arab 2. számnak nézte.

66.

1257. Sept. 24. hétfőn. (VIII. kal. oct.) — Ipoly, Péter fia, hat ekényi *Zoudou* nevű földét 20 ezüst márkán eladja Benedek eszt. érseknek Fülöp prépost s az eszt. káptalan előtt, hol a kitett összeget is átveszi.

Hártya. A pecsét veres selymen függött — Vil. lev. Q. 6. — L. Fejér. IV. II. 235., ki azonban hibásan teszi ez okmány keltét 1254. évre.

67.

1258. — IV. Béla király megengedi, hogy Sixtus mester esztergomi olvasó kanonok apai jószágát, melyet Hetényben bír, nővére gyermekeinek ajándékozassa, vagy hagyományozhassa.

Bela dei gracia Hungarie, Dalmacie, Croacie, Rame, Seruie, Gallicie, Lodomerie, Cumanieque Rex, vniuersis Xi fidelibus, presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad vniuersorum, tam presencium, quam futurorum noticiam, tenore presencium, volumus peruenire, quod cum magister Sixtus Lector Strigoniensis, dilectus fidelis noster neminem, prout asseruit, haberet de consanguinitate sua, qui sibi in bonis suis patrimonialibus secundum Regni nostri consuetudinem, ex testamento, uel ab intestato succedere debuisset, nos ad supplicationem ipsius, eidem duximus annuendum, ut terram, quam in villa Hetyn iure hereditario se habere proposuit, nepotibus suis, ex sorore duntaxat; laicis, filijs videlicet Laurencij filij Arnoldi de uilla Sceuleus, in Comitatu Camaruniensi, siue inter uiuos donandi, seu in testamento relinquendi, liberam denostr a permissione et licencia habeat potestatem; quin ymmo uolumus et concedimus, auctoritate presencium, de

árát 10 pensa — vagyis 400 denárra, a ferto 100 denár — s királyi rendelet folytán hasonértékű volt egy aranyforinttal. L. Wagner Analecta scepus. I. 80. l. és Schoenvisner Not. Hung. rei Numariae. 277, 317, 318. l.

gracia speciali, ut prefati filij Laurencij ipsi magistro ab intestato eciam in prefata terra succedere ualeant, ut heredes et eam communi iure successorio pacifice, perpetuo possidere. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum anno domini Millesimo C^oC Quinquagesimo Octauo, Regni autem nostri anno vicesimo tercio.

Hártya. Apró szép írás. A pecsét töredék veressárga selymen függ. — Egyházi levéltár. 14. sz. Eddig kiadatlan.

68.

1260. máj. 1. szombaton. (kal. Maij). — *Ratold* (Fejér hibásan: Rabold), *Boyn* és *Miklós Divéki Mikó* fiai filii Micou de Dijuek. (Fejér hibásan: filii Nicolai de Divék) a Garanmelletti sz. Benedek zárda mellett fekvő *Chasztuh* földet 9 ezüstmárkán Benedek esztergomi érseknek örökre eladják.

Hártya. A pecsét veressárga selymen függött. Vil. lev. D. 1. — L. Fejér IV. III. 27.

69.

1260. máj. 22. szombaton. — Divéki Ratold és Boyn (Benedek?) ujjalag bizonyítják a nyitrai káptalan előtt, hogy *Chasztuh* földjüket az eszt. érseknek eladták.

Uniuersis xpi. Fidelibus, quibus presentes patuerunt, Niriensis ecclesie capitulum oraciones in domino. Significamus vobis, quod Ratoldus et Boyn frater ejus filij Mykou de genere Dyuek, pro se et Nicholao Fratre ipsorum, ut dicebant, in nostra presencia protestati sunt, Totam terram eorum *Chasztuh* uocatam emptam a Stephano de uilla Endred nomine et possessam testimonio privilegij nostri, cum omnibus suis utilitatibus et pertinencijs se uendidisse domino nostro *Benedicto archiepiscopo Strgoniensi* aule Regis Cancellario pro novem marcis argenti, iure perpetuo possidendam, asserentes hanc pecuniam ab eodem archiepiscopo se plenarie percepisse. Retulerunt eciam de sytu eiusdem terre, scilicet, quod ipsa terra includitur a bonum (így) parte terris eiusdem archiepiscopi, existentibus prope *monasterium sancti Benedicti de Granna* (így); hoc adiecto, quod si quis unquam dictam terram

ab antedicto archiepiscopo repetere uoluerit, nominati venditores tenebuntur eandem modis omnibus expedire, cedente ipsa terra in ius irreuocabile archiepiscopi supradicti. In cuius rei testimonium litteras presentes sigilli nostri munimine concessimus roboratas. Anno Gracie M^o CC^o LX°. Datum vndecimo kal. Junij, lectore ecclesie nostre *magistro Demetrio* existente.

A B C

Hártya. Veressárga selymen függött a pecsét. Vil. lev. D. 2. — Eddig kiadatlan.

70.

1261. jul. 2. szombaton. (Sexto Nonas Jul.) — Az eszt. keresztesek konventje előtt az eszt. egyház küldöttei és a letkési jobbágys (Colnucearii de uilla *Lethkes*. (Fejér hibásan: Colnuccarii) *Hurth* másképp *Hurty* föld felett egyezkednek s egymás közt felosztják. — Az eszt. érseket *Iván gróf* (Fejér hibásan: *Iban*) a káptalant pedig Pápa (Fejér hibásan: *Gapa*), ör- és István kanonokok képviselték.

Hártya. A pecsét kékveres selymen függött. Vil. lev. D. 3. — L. Fejér. IV. III. 53.

71.

1262. dec. 5. kedden. (IX. Idus vagyis: Nonas Dec.) István ifjabb király és Erdély vezére a Pozsonyban atyjával IV. Béla királylyal kötött békét újra megerősíti és a feltételeket elsorolja. Az okmány végén mondja, megbánván bizonyosan, hogy anyja ellen fegyvert fogott: „Vltimo autem filiali Recognitione compuncti et ammoniti, promittimus karissimo patri nostro filialem Reuerenciam et honorem, cum omni deuocione et sinceritate, cupientes ipsius benedictione et dilectione desideratissimis omni tempore perpotiri,

Hártyán apró betűkkel írva. Az okmányról három pecsét függött, középen rózsza és ibolya színű selymen bizonyosan Istváné, jobb- és balról pedig ibolyaszínű selymen kétségkívül az esztergomi és kalocsai érsekeké, kiknek elseje Béla — másodika pedig István korlátnoká volt. — Vil. lev. V. 4. L. Fejér. IV. III. 69.

72.

1263. máj. 3. csütörtökön. (Datum *prope Monasterium Zokol* in inuencionē sancte crucis) — István ifjabb király az atyjával mult évben (l. a 71. számot) kötött békét újra megerősítvén, néhány feltétellel megbővíti. Mindkét részről ily esküvel: *sic nos deus adiuvet et hec Sancta dei evangelia et hoc corampositum et corporaliter per nos tactum uiuificum dominice crucis lignum.*

Hártyán hanyagul írva. A pecsét zsinestől elveszett. — Vil. lev. V, 5. — L. Fejér IV, III. 160. — Ez okmányból kiviláglik, hogy a tavali békekötés *Boroszlóban* (nuper in *Puruzlo*) kötöttet. — A napjainkban kisebb helyek vásárjain szokásos sült husárulásra emlékeztetnek ez okmány e szavai: *Volumus eciam, quod neuter nostrum ad barones, uel ad liberas uillas, existentes sub alterius potestate, assaturas, uel scutellas, aut aliquas munificencias ratione questus mittere teneatur.*

73.

1263. okt. 28. vasárnap. (Quinto kal. Nov.) — IV. Béla király az esztergomi érsekségnek némely szabadalmait, amelyekről az okmányok már elromladoztak, és mivel *gravissimum erat et laboriosum, ymo periculosum, tot deferre priuilegia in uiarum discrimine, előszámlálja s egybefoglalva megerősíti és jelen okmányát pro originali Priuilegio deputamus.*

Szakadozott hártya. A pecsét veressárga selymen függött. — Vil. lev. A. 2. — L. Fejér IV. III. 133. és ismét VII. V. 331. Az első helyen az előttünk fekvő eredetire hivatkozik. Az utóbbi helyen pedig az eszterg. káptalani levéltárban levő eredeti (?) példányra. Ez utóbbi helyen Fejér a szövegben levő 1270. keletévre vonatkozólag mondja: „error subrepit in transcripto, anno 1335. emanato;“ míg az első helyen 1263. évet tesz a szövegbe; holott ott is az eredetiben egészen világosan az 1270. év áll. Ez év szám egyébkint mindenesetre tollhiba; miután IV. Béla Katona szerint (Hist. Pragm. I. 847.) ez 1270. évnek már máj. 3. napján meghalván, nem adhatta ki e jelen okmányt okt. 28. — A feljegyzett uralkodási évek után indulva (Regni autem nostri anno vigesimo octavo), csakugyan 1263. évre esik ez okmány kelte. — Fejér továbbá az utóbbi helyen a szövegbe (VII. V. 334. l.) e szavakat csusztatja: *Insuper volumus, ut nullus Palatinus, vel Comes Parochiales populos eiusdem ad congregationem quoquo modo celebratam conuocare valeat, nisi Index Ecclesiae eosdem iudicet* (talán: indicet). E szavak az eredetiben hiányzanak és különös, Fejér is kihagyta őket ez okmánynak első közlése alkalmával! (l. IV. III. 135. l.)

74.

1263. A nagy szigeten. — IV. Béla a tatárjárás alkalmával lerombolt sz. Pantáleoról nevezett szigeti zárdát, melyet Gábor mesternek a Sudán nemzetségből adott, ettől, miután 33. év alatt fel nem építé, elveszi s Fülöp esztergomi érsek s utódainak adja, nemcsak egyházi, hanem minden világi jogokkal együtt; oly feltét alatt, hogy szerzetesekkel népesítse be.

Hártya. Igen szép írás. A pecsét vereskék selymen függött. Küljén egykoru kéztől: Littere super Insula Pemeley (igy). Világi levéltár. Lad. A. Fasc. 1. Nro 1. L. Fejér IV. III. 144. 1.)

75.

1264. máj. 10. szombaton. — IV. Béla király Sixtus mester esztergomi kanonokot több évi római követségeért a komárommegyei *Hetény* földdel megjutalmazza.

Bela dei gracia H. D. C. R. S. G. L. Cumanieque Rex Omnibus tam presentibus, quam futuris, presentes litteras inspecturis, salutem in omnium saluatore. Regum proprium esse debet, vt fideles suos, erga se benemeritos et obsequiosos, qui vt Res eorum publica honoretur, uel saluetur se non dubitant fortune et periculis terra marique exponere, prosequantur Munificencia gracie specialis. Proinde ad universorum Noticiam harum serie volumus peruenire, Quod cum discretus vir *Magister Sextus lector Strigoniensis dilectus et fidelis Clericus noster*, missus per nos ad Curiam Romanam, ibidem pro Regie dignitatis honore et bono statu Regni nostri, spreitis Capitalibus inimicis aduersariorum et Emulorum nostrorum, aëris intemperie et alijs incommodis innumerabilibus, per multos annos subeundo Jurgiorum laboriosum certamen, defendisset nos et Jura Corone nostre fideliter et prudenter, Alia quoque plurima nostra et Regni nostri Negocia sibi in prefata Curia ad promouendum commissa, laudabiliter et Vtiliter procurando. Nos hac consideracione permoti, licet sibi pro huiusmodi gravissimis laboribus et Ingentibus meritis debuissimus in alcioribus et maioribus Remuneracionum stipendijs respondere;

ad presens tamen quandam terram Nomine *Hethen*, quam prius *agasones nostrj condicionales et homines castri de Comarom et quidam prece noster* ad plus numero quindecim Mansionum pretextu condicionum et seruiciorum suorum inhabitabant, dicto Magistro Sixto suisque successoribus et heredibus contulimus et conferimus irreuocabiliter perpetuo possidendam; Ita, vt idem Magister memoratam terram Heten, tamquam verus dominus ex nostra effectus donacione, possideat perhempniter pleno Jure, et donandy inter viuos, vel in morte relinquendi, cuicunque voluerit, liberam semper habeat facultatem. Vt igitur huius nostre donacionis series robur optineat perpetue firmitatis, nec per quempiam processu temporis retractari valeat, Aut In Irritum reuocari, presentes concessimus litteras duplici (igy) sigilli nostrj munimine roboratas. Datum per manus *Magistri Farcasij Albensis electi*, Aule nostre vicecancellarij, dilecti et fidelis nostri. Anno dominice Incarnacionis millesimo ducentesimo sexagesimo quarto. VI° Idus Maij, Regni autem nostri Anno vicesimo Nono.

II. Ulászló királynak 1504. évi átiratából. — Vil. lev. C. 23. — Töredékét közli Fejér IV. III. 200.

76.

1264. máj. 28. szerdán a Margitszigeten. (In Insula sancte Marie in uigilia Ascensionis Domini) Fülöp esztergomi, Smaragd kalocsai érsekek, Roland tótországi bán, Mórícz mester Béla király (Regis Senioris, Fejér: Regis Magister) tárnokmestere, László erdélyi vajda és Bás országbíró, *Judices ab utrisque regibus* (IV. Béla és V. István) *pro utilitate regni deputati*, a budai káptalannak Csehtó (Chechtow) nevű halasztavát visszaadták. In cuius rei momoriam perpetuam presentibus duximus sigilla nostra autentica apponenda (Fejér e szavakat kihagyta).

Zsigmond királyunk 1389. évi átiratából. — Vil. lev. U. 93. — L. Fejér IV. III. 239.

77.

1264. nov. 11. kedden. — Mária királyné, IV. Béla neje, Sixtus mester esztergomi olvasókanonoknak, többszöri Ró-

mába követül tett fáradozásait s országos ügyekbeni több évi ottlétét megjutalmazandó, a komárommegyei Hetény helységben lévő birtokait adományozza és Ábrahám esztergomszentgyörgyi prépost által bevezetteti.

A székes fehérvári káptalannak 1272. évi Átiratából. — VII. lev. C. 13. — L. Fejér IV. III. 245. l.

78.

1264. — IV. Béla király *Nyárhid* helységet, a kunoktól sok és nagy vétségeikért elveszi és minden hozzá tartozó földekkel a Csuth szigeten alapított zárdának adományozza.

Bela dei gracia Hung., Dalm., Croacie, Rame, Seruie, Gallic., Lodom., Cumanieque Rex omnibus presentes litteras inspecturis, salutem in omnium saluatore. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod nos ante omnia salutis anime nostre inuigilantes, villam *Narhid*, in qua *Cumani* per nos fuerant constituti, propter plurimos et enormes excessus eorumdem ab ipsis auferendo, cum omnibus uillis et terris, ad ipsam uillam *Narhyd* spectantibus, uidelicet *uilla Suran*, *Gyrok* (Fejér: Gyurok), *Turmaskuz* (Fejér: Tormarkut) et *Hydhelen* (Fejér: Hidhete), Item terra *Luaz*, (Fejér: Lucz), terra *urbanus*, terra *seurug* (Fejér: Styuruk), terra *Machard* (Fejér: Madhart), terra *Busman* et terra *Kucha* (Fejér: Kutka), totisque utilitatibus et pertinencijs suis in omni tributo pontis, quibus iidem *comani* possidebant et tenebant, in perpetuam Elemosinam salubriter concessimus dedimus et donauimus *Monasterio sancti Leustachii*, quod in *Insula Chuth* fundauimus, in quo uiros religiosos prepositum et Fratres ordinis *premonstratensium*, deo iugiter famulantes, constituimus et locauimus, perpetuo et irreuocabiliter possidendam et easdem villas et terras dicto monasterio nostro per fidelem nostrum *Mychaelem comitem de Zoulum*, certis metis uallando, fecimus assignari. Mete autem earumdem, prout idem nobis in scriptis remandauit, hoc ordine distinguuntur. Incipit itaque prima meta in terra *Luaz* ab occidente a fluuio *Nytra*, ubi de fluuio *Nytra* exit *Fukher* (fok-ér?) ibi est meta in littore et uadit superius in terra arabili et ante villam *populorum domine Regine* ante

pontem in campo est meta et ibit superius in uia erbosa et
 transiens uiam intrat pratum et ibi est in prato meta angula-
 ris et separat terram Luaz a terra populorum domine regine
 et a terra *Iwan de Zeg* et transiens uenit ad uiam, ubi est meta
 iuxta uiam, post hoc intrat quandam uallem, que *Her* uocatur
 et vadit superius satis longe et illa uallis intrat magnum pra-
 tum et inter pratum et uallem est meta et uadit in illud ma-
 gnum pratum et ibi est meta in medio prati sub dumo *zylbu-*
kur et hee omnes mete separant terram Luaz a terra popu-
 lorum domine regine; inde in illo magno prato procedit ad
 orientem et uenit ad quandam aquam, que *Turmas* uocatur
 et iuxta *Turmas* est meta, ex altera uero parte illius fluuij est
 pirus pro meta in terra *abbatis de zubur* et post hoc uadit in-
 ferius in *Turmas* inter terram *abbatis* et terram *Laaz* ad nul-
 lam exiens partem et ibit in aqua satis longè circuendo et exit
 de aqua *turmas* quedam *Ffossa*, que *Hudusher* uocatur et ibi
 iuxta fossam et aquam *Turmas* est meta, sed *Hudusher* cedit
 in ius prepositi ad terram *agasonum* et uadit inter arabilem
 terram et inter *Hudusher* et ibi est meta prope pirum et inde
 declinat uersus meridiem in terra arabili et uenit ad metam an-
 gularem et disiungit terram *Luaz* a terra *abbatis* et terra *co-*
mitis Thome de Tarnuky et uadit in *Fukher*, eundo inferius us-
 que fluium *nitra* et ibi terminatur. Item in *Turmaskuz* incipit
 meta a fluuio *nitra*, ubi in littore in terra arabili est meta et
 intrat pratum, ubi iuxta domum *Thome de Tarnuk* in prato est
 meta et iterum intrat terram arabilem et uenit ad aquam *Tur-*
mas, ubi in littore est meta, inde intrat aquam *Turmas* et uadit
 superius in ipsa et transit ad aliam partem aque, ubi in littore
 est meta, inde uadit superius in prato et ante domum *Thomae*
 est meta aqua *Turmas* mediante, et in ipso prato declinat ad
 orientem et transit pratum et inter pratum et *Humuk* est meta
 et inter ipsam ibit superius in tribus locis, metis impositis
 usque ad metam angularem, et ibi distingit terram ad *narkyd*
 pertinentem a terris *Thome* et *Odoword* et uadit uersus *Beseneu*
 (*Bessenyö*) inter pratum et terram arabilem et exit ad uiam,
 que ducit ad *Beseneu*, et est meta in angulo inter pratum et
 uiam, et transiens uiam ibit uersus *uduord* in terra arabili, tri-

bus iucibus positis metis usque ad metam angularem, que separat terram *as* a terra ad narhyd pertinente; inde uertit ad meridiem et in terra arabili est meta, que diuidit terram *Episcopi Nitriensis* a terra narhyd, et iterum uadit in terra arabili inter meridiem et orientem et sunt in quinque locis mete posite usque ad uiam magnam, que ducit ad *Oduord*, et transit uiam, iuxta quam est meta; inde in terra arabili procedendo sunt due mete usque ad pratum, et iuxta pratum eundo in uia arbosa sunt tres mete iuxta eandem et ibi intrat magnum pratum aquosum, in quo est quidam monticulus *Holm* (*Halom*) dictus, in quo est meta; inde declinat ad unam aquam, que *Gormouher* uocatur, et ad nullam exiens partem, uadit satis longe, inde exiens de aqua et prato ad terram *oboz* et ibi inter terram arabilem et pratum est meta, et ipsa adiacet terre narhyd et terre *Oboz*, et inde procedit uersus occidentem inter terram narhyd et terram *comitis paznani*, inter pratum et campum in uia herbosa sunt mete in tribus locis posite usque ad terram arabilem, in qua sunt mete in tribus locis posite et uenit ad fluuium *Nytra* et est in littore meta, et transit per aquam *Nytra* et finitur, separando terram *Narhyd* a terra *comitis Paznani*. Item meta terre *Gorok* (*igy*) incipit a fluuio *Nitra* ab oriente et est meta sub *Piro*, que diuidit ipsam terram et terram *abrae comitis*, et paululum ibit in magna uia, habens metam iuxta ipsam, inde tendit superius in terra arabili inter terram *Gorok* et terram *comitis abraam* in uia herbosa, iuxta quam habet metas in tribus locis positas usque ad uiam, que ibit ad *Borolh*, habens metam iuxta ipsam et transiens uiam, procedit in terra arabili per unam uallem usque ad metam angularem, ubi deficit terra *comitis abraam*. Inde declinat ad meridiem et venit ad uiam, que ducit ad *Borolhc*, et ibi iuxta uiam habet metam, que separat terram *Oduord* a terra *Narhyd*, et redit ad septemtrionem, habens metam in campo, per quam fit distinccio inter terram narhyd et terram *iobagionum castri nitriensis*, et procedendo per magnam terram est meta in campo, que separat terram *solumus* (*sólymos*) a terra *Narhyd*, et ibi flectitur ad orientem estque meta inter *Meger* (*Tót-Megyer*) et *Narhyd*; inde ueniens ad magnam uiam, que ibit ad narhyd, et iuxta ipsam

viam habet metam inter terram, *Oculman* et terram *Narhyd*; deinde in eadem magna uia procedit uersus uillam *Narhyd*, distinguendo terram *Narhyd* et terram *Gabrielis*, et uenit prope uillam; exiens de uia uenit inferius usque ad fluuium *Nitra* inter terram *Narhyd* et terram *abbatis de Zubur* et intrat ipsum fluuium et finitur. Item mete terrarum *suran* incipiunt ante domum *comitis pauli de Zeg*, de superiori parte molendini ipsius pauli ab oriente in littore *nitra* est meta, et uadit in uia herbosa ad occidentem, ubi prope uillam in eadem uia est meta; inde in eadem uia uadit superius et iuxta eandem habet metam in ponticulo, et ibi intrat terram arabilem, in qua habet metam, post hoc exit ad magnam uiam, *que de castro Nitriensi ducit ad Narhyd*, et iuxta eandem uiam est meta, inde transeundo magnam uiam, uadit superius in terra arabili et sunt multe mete in longitudine inter terras, inde intrat campum et uenit usque metam *Cheke* (talán a mai *Czike*); sed incipiendo a fluuio *Nitra* usque ad metam *Cheka*, separat terram *comitis pauli* a terris *Suran*, ibique in campo declinat uersus septemtrionem et uadit in monticulo *Berch* (*Bércz*) uocato, ueniens ad metam angularem, que separat terram *Suran* a terra *Cheuz* (*Csösz*), et iterum procedit uersus orientem in campo et sunt in campo quinque mete, ita longe ab inuicem, quod de una ad aliam uix uideri potest; postea intrat terram arabilem, in qua sunt quinque mete distincte ab inuicem, quod de una ad aliam uidetur iuxta terram *feldkuz* (*földköz*), que nunquam aratur; inde iterum iuxta magnam uiam est meta et transeundo magnam uiam, uadit inferius in terra arabili in uia herbosa iuxta uillam *Cheuz* uocatam et usque ad uillam sunt septem mete; postea declinat quasi ad orientem, et usque ad fluuium *Nitra* sunt tres mete et inde uadit ad paruulum nemus *Reketias* (*Reketyés*) dictum et in littore circa dumum *Reketya* est, in quo etiam dumo est spina, *que Ebfa dicitur*, et intrat in fluuio *Nitra*, et dimidia pars ipsius fluuij cedit in ius monasterij de *Chut*, et ultra ipsum fluuium est molendinum *filiorum Hunth*, cuius dimidia pars propter dimidiam partem aque cedit in ius monasterij; vnde ex hoc sciendum est, quod ubicunque mete terre dicti monasterij ueniunt ad fluuium *Nytra*, in omnibus locis dimidia

pars aque cedit monasterio memorato. Id eciam noluit pretermitti, quod molendinum quatuor Rotarum, quod *ijdem Cuman tenebant in fluuio Nytra*, dedimus iam dicto monasterio cum uillis et terris nominatis. In cuius Rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras Duplicis sigilli nostri munimine Roboratas. Datum per manus magistri *Farkasij Electi Albensis*, aule nostre vicecancellarij, dilecti et fidelis nostri. Anno Domini Millesimo CC^o. LX°. quarto, Regni autem nostri Anno vicesimo Nono.

Hártya. A peoséttörédék vereszáld selymen függ. — Vil. lev. M. 8. — Törédékben kösli Fejér IV. III. 184. — E csuthi prépostságot ez évben alapítá IV. Béla. Lásd Fejér VII. V. 340.

79.

1264. — Sebrid gróf, mőlki német, a király szolgálatában ellenségei kezébe esvén, váltságdíjra kötelezte magát; evégből eladja 12-ekényi Őrs és négy ekényi Vert földjét 30 márka finom ezüstön Fülöp eszt. érseknek a győri káptalan előtt.

A B C

Capitulum ecclesie Iauriensis vniuersis presencium inspectoris (igy) salutem in omnium saluatore. Vniuersitati uestre presentibus innotescat, quod comes *Sebridus Theutonicus de Medlek* coram nobis proposuit constitutus, quod cum ipse ad prosequendum quedam domini Bele dei gracia illustris Regis vngarie et ipsius Regni negocia, ut eis fidelitas clariorem pene ipsum dominum Regem et eiusdem Regni magnates titulum sortiretur, Zelo probabili penitus se exponens, in manus inimicorum sibi insidencium incidisset, eas nonnisi datis pro se censibus euasurus, formidans vitam suam per eos misero mortis genere terminari, Quasdam terras suas, terram videlicet *uille Wrs, in comitatu castri de Camarum* situatam, ab eodem castro exceptam, sufficientem ad vsum duodecim aratorum, Item aliam terram *Werth* uocatam *de castro de Bana* exceptam similiter et exemptam, quatuor aratorum vsui competentem, Quas quidem ex donacione, seu collacione Regalij, seruiciorum suorum meritis exigentibus, possidebat, ipso domino Rege, sicut in

eiusdem litteris patentibus nobis euidenter constitit, permittente venerabili patrij domino *Philippo* miseracione diuina *archieppo strigon.* perpetuo pacifice possidendas pro Triginta marcis finj argenti se asseruit uendidisse, ipsis Triginta marcis coram sibi plenarie persolutis. In testimonium igitur huius Rei ad petitionem parcium presentes dedimus litteras, sigilli nostri munimine Roboratas. Anno ab Incarnacione domini Millesimo Ducentesimo Sexagesimo Quarto. Chepano preposito, Iurkone Cantore, Hectore Custode existentibus.

Kettéhasadt és vizfoltos hártján. A pecsét vereszöld selymen függ. — Vil. lev. O 68. — Eddig kiadatlan.

80.

1264. — *Sebrid*, gróf, mölki német (Teuthonicus de Medlek) Béla király s az ország szolgálatában az ellenségtől elfogtatván, csak váltságdíj mellett szabadulhatott meg. E szükség-től kényszerítettve, az *udvardi vámot* (Tributum de Wduord) a király beleegyezésével eladja *Fülöp* eszt. érseknek 70 márka finom ezüstön a győri káptalan előtt.

Hártja. A pecsét vereszöld selymen függ. Vil. lev. M. 4. — L. Fejér IV. III. 251. —

81.

1265. april. 1. szerdán. (Kal. Apr.) — IV. Béla király *Komárom várát*, quod a *Wluelino Oltmano et Neklino Iudeis*, filijs videlicet *Henel condam Comitis camere nostre*, ad manus nostras remansisset pro magna summa pecunie, ex administracione camere fisco Regio debite, *Walter* kamaragrófnak adja ama nagy összeg árában. S miután e *Walter* e várat magnopore studuit suis sumptibus adornare, neki adja *Komárom városát* is, quam nostri inhabitabant *Vdwornici*, s lakosait a budavári polgárok (Ciues nostri de Nouo Monte pesthiensi) szabadalmaival ruházza fel.

II Ulászló királynak 1504. évi átiratából. Vil. lev. Q. 24. — L. Fejér IV. III. 282.

82.

1265. In *Lypcha* (Indicione octaua, die tercio exeunte mense (Fejér mensis) Julij.) — Péter, Peturka, Sixtus és Iván

nobiles de Zulu, perbe fogták IV Béla király előtt Benedek eszt. érseket super villis *Zalathna, Verebuna Zelw* et ecclesia sancti Nicolai; állítván hogy ezeket Vancsay István akkor eszt. érsek, most prenestei püspök tőlök erőhatalommal elvette. Benedek érsek ügynöke ellenben állítá, hogy e birtokokat néhai Miklós eszt. örkanonok adta az érsekségnek s különben sem valószínű, hogy Vancsay érsek, *qui probitatis sue merito ad excellenciozem statum est vocatus*, jogtalan foglalásokat tett volna. A király ez ügy elintézésére Benedek érseket eskütételre kötelezé; de proh dolor negocium preordinato modo expediri non potuit, utpote eo, qui iurare debuit, ante diem iuramento prestando assignatum, *morte sublato de medio* et humanum iudicium euadente. Fülöp zágrábi püspök nyervén el az eszt. érsekséget, ama nemesek ismét megújíták perüket. Azonban ante ingressum cause (Fejér: ante ingressum ecclesie!) ily egyezsége léptek: az érsek ad ama nemeseknek pro bono pacis 35 ezüst márkát, felét in octauis (Fejér: in Ecclesia!) S. Michaelis, másik felét pedig in quindena S. Martini a budai káptalan előtt; ama nemesek pedig minden jogaikról ama birtokok felett lemondanak, és minden irományt átadnak. Továbbá Verebuna helységben fél ekényi földet fognak kapni, Iván azonfelül annyi földet nyerend ugyan e helység határában, mennyit az ő földjéből elfoglaltak a verebunaiak. Végül mivel az érsek által ama nemeseknek cserébe adandó föld csekélyebb értékű, az érsek nekik kárpótlásul még egy márkát fog adni. —

Hártyán apró irás. A simplex sigillum az okmány hátrészére volt nyomva. Vil. lev. F. 153. és Q. 7. — L. Fejér IV. III. 269.

83.

1265. — Mária királyné gróf Benedeknek, Pál veszprémi püspök fivérének, a király által neki ajándékozott, de utóbb ismét visszavett Pél helységért, a király kérésére s érdemei tekintetéből az esztergommegyei *Wiceps* földet adományozza.

Fenenna királynénak 1294 évi átíratából. — Vil. lev. T. 1. 9. — L. Fejér IV. III. 286.

84.

1265. — Sebridus gróf, mólki német (theotonicus de Medlek), az *udvardi vámot* (tributum de vduord), továbbá a komárommegyei 12 ekényi Őrs (*Wrs*) földet, meg a bányai várhoz tartozó s négy ekényi *Wert* földet, melyeket Béla királytól kapott, e király engedelmével örökre eladja Fülöp eszt. érseknek 100 márka jó ezüstért az eszt. keresztes lovagok előtt.

Hártya. A pecsét zöldveres selymen függött. — Vil. lev. M. 5. — L. Fejér IV. III. 309.

85.

1266. jun. 23. szerdán Widdin mellett. — V. István ifjabb király Endre grófnak adományozza *Kemencze* földet. —

Nos Stephanus dei gracia Iunior Rex vngarie et Dux Transsiluanus tenore presencium significamus uniuersis, quod ob merita Seruiciorum et fidelitates Andree comitis, filij yseph, quondam terram uacuam *Kemunch* uocatam, quondam Thab, Bolosey, Marci et Dominici, iobagionum *castris Neugradiensis*, sine herede decedencium, contulimus eidem andree comiti, sub eisdem metis et terminis perpetuo possidendam. Datum iuxta *Budynum* in uigilia sancti Johannis baptiste. Anno domini Millesimo ducentesimo sexagesimo sexto.

IV. László királynak 1273. évi átiratából. — Vil. lev. T. 3. — Eddig kiadatlan.

86.

1267. — IV. Béla király és V. István iunior Rex Ungarie et Dux Transilvanus, ac Bela iunior Dux totius Slavoniæ a nemeseknek sz. Istvántól nyert szabadalmait megerősítik.

Az eredetiről leírt másolatról. Egyh. lev. 15. sz. L. Fejér IV. III. 391.

87.

1267. — V. István ifju király Jánost Chobánka (Chabanka) fiát, mert az atyjával — IV. Bélávali viszályok alkalmával mellette harczolt s különösen mert az ilsvaszegi (Il-

suazeg) csatában, melyben Henrik nádor három fiával elfogott, vitézsége által három fegyverest elfogott, a hevesi várhoz tartozott *Hulász* földdel megajándékozza.

Hártyán szépen írva s az első szó szépen kiczifrázva. A még eléggé ép pecsét veres zöld sárga selymen függ. — Vil. lev. T. 495. — L. Fejér. IV. III. 414.

88.

1268. febr. 24. péntek Viterbón. — IV. Kelemen pápa megerősíti a titeli sz. ágostoni prépostságot s egyedül az esztergomi érsek hatósága alá rendeli.

Lodomer primásnak 1294. évi hiteles átiratából. Egyh. lev. 17. sz. — L. Fejér VI. I. 323. l.

89.

1268. — IV. Béla király cum pridem Regnum nostrum permissione diuina Tartari inuasissent et sua barbarica feritate vastuissent, Regnicolis in magna parte vel peremptis, vel abductis et *ungaria ante plena populo, multis in locis in solitudinem esset redacta*; összehítt *de cunctis mundi partibus* homines tam agricolas, tam milites a lakatlan helyek benépesítésére. Az így bejöttek közt volt *Ressul német vitéz* (miles), kinek villam seu possessionem *Vduord, quondam vduornicorum*, desolatam, vtpote suis primis incolis uacuatum, adta, az ott szedni szokott vámot pedig *Sebret* nevű vitéznek adományozta. Ressul az így nyert Udvardot körülbelül 15 évig békével birta. Időközben azonban a nagyszombati városhatóság bevádla őt egyik polgárának meggyilkolásáról a király előtt, mit ő tagadván, a felek párviadalra (duellum) utaltattak; a párviadal napján azonban tanácsosb-nak látta Ressul az ellenféllel akép egyezkedni, hogy a megöletett nejeinek 100 márkát fog fizetni. De a fizetésre kiszabott határidőt meg nem tartá; sőt úgy látszik kalandor lévén, az országból újra kiköltözött. Udvard ennek folytán amaz özvegynek íteltetett oda, ki azt 100 márkáért a királynénak adta át. A királynétől ismét Fülöp eszt. érsek kérte el a király jelenlétében, mivel terra Vduord multum erat sibi utilis, cum esset commetanea villis et terris archiepatus. A királyné

tüstént átengedte neki ama 100 márkáért. Ez meglevén, az érsek újra kérte a királyt, engedné meg neki, hogy Sebretől a vámot is megválthassa, cum sibi molestum esset et quodammodo (Fejér: quemadmodum) possessionis turbacio, vt in archieppatus villa alius Tributum exigeret. A király ezt megengedvén, az érsek a vámot 100 márkán megvette. — A király *de incremento status Strigoniensis ecclesie gaudentes et eam magnificare semper desiderantes, utpote nostre specialis patrone,* a fenebb elmondottakat ünnepélyes okmány által megerősíti.

Szakadozott és papírra ragasztott hártján. A pecsét veresszöld selymen függött. — Vil. lev. *M, G.* — L. Fejér IV. III. 438.

90.

1279. marc. 13. szerdán. — Béla Tótország vezére, atyjának IV. Béla királynak adományozza a Garan melletti *Uruz* (Orosz) nevű helységét.

Bela dei gracia dux tocius Sclauonie, Dalmacie et Croacie Vniuersis xpi. fidelibus, presens scriptum inspecturis, salutem in vero salutari. Ad uniuersorum noticiam Tenore presencium volumus peruenire, Quod nos volentes occurrere voluntati domini Bele Regis patris nostri karissimi sincero cum affectu, quandam villam nostram, sitam Iuxta *Goron*, *Wruz* nuncupatam, nostro ducatu pertinentem, ad petitionem dicti domini Regis patris nostri karissimi eidem dedimus et contulimus cum teris et omnibus vtilitatibus suis, sicud nos possedimus, vt idem dominus Rex karissimus pater noster de eadem villa facere et ordinare possit Iuxta sue libitum voluntatis. In cuius rei stabilitatem presentes contulimus, dupplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis patris *Ladislai Eppli Tynniensis* Aule nostre Cancellarij, dilecti et fidelis nostri. Anno dominice Incarnacionis Millesimo CC^{mo} LX^{mo} Nono, Tercio Idus Marcij, Ducatus autem nostri anno primo.

Az esztergomi káptalannak 1387. évi átiratából. — Vil. lev. *T. 80.* — Eddig kiadatlan.

91.

1269. jul. 8. hétfőn Lipcsén. — IV. Béla király meg-

hagyja az eszt. káptalannak, hogy az Urka lptói kir. kulcsár-nak István Amadé fia által fizetendő 10 márkát, Urka küldött-jének kézbesíttesse.

B. dei gracia Rex Hungarie fidelibus suis Capitulo Strigon. salutem et gratiam. Cum *Vrka clauiger noster de Lyptou*, quia in seruicio nostro est, ad recipiendas decem marcas, quas eidem magister Stephanus filius Omodey debet soluere coram uobis pro precio cuiusdam terre, personalitar accedere non potuerit, sed miserit hominem suum tam pro recipienda pecunia, quam pro reddendo priuilegio nostro, quod super dicta terra habuit; fidelitati uestre mandamus precipientes, quatenus decem marcas, quas magister Stephanus debet, solui faciatis et priuilegium, quod *Vrka clauiger noster* misit, pecunia soluta, magistro Stephano statuatis; facti seriem nobis per uestras litteras remandetis. Datum in *Lypche* in quindena beati Joannis baptiste.

Kírva a 92. számból, melyből egyszersmind láthatjuk ez okmány kel-tének évét. Eddig kiadatlan.

92.

1269 jul. 13. szombaton. — István, Amadé fia és Kurali Urka királyi tárnok *Vezekény* föld felett perlekedvén, végre akép egyeztek meg, hogy Urka e földet Istvánnak 10 márká-ért átengedi, mely összeget a kitüzött határidőn át is vesz em-bere által az esztergomi káptalan előtt.

Gregorius prepositus et Capitulum ecclesie Strigon. omnibus xpi. fidelibus, presentes litteras inspecturis, salutem in domino. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod sicut in litteris comitis *Stephani viceiudicis Curie* domini Bele Illustris Regis Hungarie uidimus contineri, magister *Stephanus* filius comitis *Omodey* ex una parte, et *Vrka* filius *Baas de Kuroi Tawarnicus domini Regis*, ex altera, coram ipso comite Stephano viceiudice constituti, super quadam terra *Wezeken* uocata, in comitatu *Huntensi* existenti, quam quondam preconum fuisse asserebant, super qua inter eos contencio mota fuerat, per arbitrium *Michaelis comitis de Zoulum* dixerunt se taliter concordasse, quod dictus *Vrka* prefatam terram, super

qua. eciam priuilegium domini Regis se habere dixerat, deberet relinquere et assignare magistro Stephano memorato in quindena festi Natiuitatis sancti Iohannis baptiste (azaz jul. 8-án), predictum priuilegium, quod super eadem asseruerat se habere, restituendo eidem in ipsa quindena coram nobis; ita tamen quod ipse magister Stephanus eidem Vrka in eadem quindena decem marcas pro ipsa terra persoluere teneretur. In ipsa autem quindena dicto Vrka personaliter non comparente coram nobis, *Martinus* filius Theodori de *Egres*, qui se generum eiusdem Vrka esse dicebat, ad nostram accedens presenciam, litteras domini Regis clausas exhibuit nobis sub hac forma:

Következik a 91. szám.

Visis igitur huiusmodi litteris Regijs, *Solum de Zolosum* seruans prefati magistri Stephani filij Omedey, nomine eiusdem domini sui dictas decem marcas prefato Martino, homini scilicet dicti Vrka, qui predictas litteras domini Regis et priuilegium eiusdem confectum super terra antedicta nobis exhibuit, qui eciam ipsum priuilegium ipsi Solum restituit, persoluit plenarie coram nobis *in denarijs Viennensibus, singulas nouem pensas pro qualibet marca numerando*. Datum per manus magistri Sixti Lectoris Strigon. Anno domini Millesimo cc^o. lx^o. Nono, Tercio Idus Iulij.

A B C

Viztoltos hártján. A pecsét veres selymen függött. — Vil. lev. T. 2. — Béla királynak itt említett levelében aligha nem hibás a kelet; mert nem valószínű, hogy a liptó-, vagy akár zólyomgyeji Lipcsén *in quindena* b. Iohannis bapt. kelt királyi levéllel Urka követe még az nap (in ipsa autem quindena) az esztergomi káptalan előtt, tehát Esztergomban megjelenhetett volna. Eddig kiadatlan.

93.

1269. aug. 1. csütörtökön (in die kalendarum Augustii (igy) Fejér: *Clarae* Augusti!) — A nyitrai káptalan átírja és hiteles alakban kiadja a székesfehérvári káptalannak ez évi jun. 30. kelt levelét, melyben ez bizonyítja, hogy Dominik baranyai gróf, Péter gróf fia a *Csák nemzetségből* eladta nyitrai megyei s

Uj-Naszvad mellett fekvő *Boroch* nevű földjét Fülöp eszt. érseknek 40 márka közönséges ezüstön s ez összeget Bálint eszt. éneklő kanonok az érsek ügynökétől átvette.

Hártyán szépen írva. A pecsét veres selymen függött. — Vil. lev. Q. 9. — L. Fejér IV. III. 534.

94.

1269. oct. 3. csütörtökön (quinto Nonas Oct.) — IV. Béla király az általa többször károsított *veszprémi egyházat* mindenben birtokaiba visszahelyezi.

Egy újabbkori nem hitelesített másolatból Vil. lev. O. 383. L. Fejér IV. III. 495. — Ez okmányból megtudjuk az *Ercsi zárdá* alapítóját: *Thomas quondam Palatinus, fundator monasterii Erchy.* —

95.

1269. — Mária királyné, Pál veszprémi püspök és fivére Benedek veszprémi főispány érdemeit megjutalmazandó, ez utóbbinak adományozza az esztergommegyei *Mogyorós* (Munorod, Monoros, Muneros) és *Munkad* földeket s Gerencséry Miklós (Nicolaus de Gerencher) által be is vezetetti. —

Fenenna királynénak 1294. évi átiratából. Vil. lev. T. 1. 9. — L. Fejér IV. III. 522. — A határleírásban ezen esztergommegyei helynevek fordulnak elő: *terra vrsap, vrsey, terra Beren, terra Epsceu, terra Ogan, terra Kuy, villa Tath, terra Pel, és terra Boyoth* (Fejér: Boyol.) —

96.

1271. sept. 12. szombaton. — Indicione 14. secundo idus sept.) — V. István király átirja és megerősíti az 55. számot

Az esztergomi káptalannak 1519. évi hiteles átiratából. — Vil. lev. T. 84. — L. Fejér V. I. 164.

97.

1272. marc. 21. hétfőn. (XII. kal. apr.) — V. István király a premonstreieknek a Chuth szigeten alapított zárdáját, mivel „speciali deuocione eosdem nouimus obsequijs et reuerencie beatissime uirginis, *que nostra et regni nostri est domina et patrona* — — obligatos,” továbbá atyjának — IV. Bélának

lelki üdveért megerősíti a 78. számban elősorolt javak birtokában.

Hártyán nagy vastag betűkkel írva. A pecsét veres selymen függött. — Vil. lev. M. I. 7. — L. Fejér. V. I. 216.

98.

1272. marc. 29. kedden Budán. — Loránd bán kéri az esztergomi érseket, hogy a Drávántuli kamaranyereségnek ez évi tizedét, mely a király egyenes parancsából az érseket illeti, neki kölcsönkép átengedje.

Rolandus banus venerabili patri Ph(ilippo) dei gracia sancte Strigoniensis ecclesie archiepiscopo et comiti loci eiusdem, *dilecto cognato suo*, Omnem reuerenciam et honorem. Cum decima collecte lucri camere de vltra Drawam vobis nomine archiepiscopatus debeantur, et a domino Rege firmiter receperimus in mandatis, ut vobis ipsas decimas, sine aliqua diminucione, plene persoluamus et persolui faciamus; Paternitatem vestram ex data nobis a uestra benignitate confidencia, propter presentem nostram indigenciam, affectuosius petimus et rogamus, quatenus ipsas decimas, quas vobis debitas recognoscimus, et quas vobis de mandato regio debemus, hoc anno nobis, sicut pecuniam vestram concedere et donare velitis, ad releuandum presentes necessitates nostras. aliud non facturi, sicut nos diligitis et diligere intenditis et debetis; nos enim semper vobis in persona nostra et in rebus deservire intendimus et placere. Datum Bude tertia feria post dominicam Oculi nostri. Anno domini M^o C^oCLXX secundo.

Külczime: venerabili patri Sancte Strigon. Ecclesie archieppo. et comiti loci eiusdem. Apró hártaszelet. Jó írás. Külbehajtásain a pecsétnyom. Világi levéltár. Lad. B. fasc. 1. Nro. 2.

99.

1272. nov. 20. vasárnap. (XII. Kal. dec. Indict. 15.) Sixtus és Bálint mesterek esztergomi kanonokok Fülöp érsekkel IV. László előtt megjelenvén, Sixtus *Hetény* komárommegyei birtokát az esztergomi egyháznak adományozza oly feltét alatt, hogy Hetényt élte fogytáig birhassa, halála után pedig

az érsek „*ad hedificacionem loci ium assumpti pro Claustro beate anne*“ 20 márkát fizessen; Bálint mester pedig, a főtemplomban levő sz. Margit oltárán két pap által mondandó halotti misékre addmányozza komárommegyei Kiskeszi birtokát. Ha pedig sikerülne az esztergomi érsek és káptalan abbeli szándéka, hogy Esztergomban „*in Ecclesia processionali, seu Capella S. Stephani prothomartiris* egy tizenkét kanonokból álló káptalan alapíttassék; ha e káptalan a szükséges jövedelemmel is el lesz látva, annyira, hogy az ottani kanonokok, „*in oprobrium cleri non mendicarent hostiatim et eorumdem Canonorum hospicia iuxta eandem ecclesiam S. Stephani prothomartiris, vbi beatissimus Rex Stephanus sanctum nomen suum proprium et natiuitatis sue pronunciacionem per os sancti Stephani pothomartiris omnipotentis dei veri nuncij recepit, collocata, sita et fundata remanerent*,” — akkor e két helység ez új káptalané legyen. —

Hártya. A pecsét sárga veres és ibolyaszínű selymen függött. Vil. lev. C 2. — L. Fejér V. II. 43.

100.

1272. (Regni autem nostri a. 2-o.) V. István a Dráván-tuli kamarajutalék tizedét (decimas lucri Camere ultra Dravam) Loránd bán ellenében Fülöp esztergomi érsek- és utódainak ítéli oda. —

Hártyán írva A pecsét sárga és ibolyaszínű selymen függött. Vil. lev B. 1. — L. Fejér V. I. 251. l.

101.

1272. — Fülöp eszterg. érsek V. István király előtt megjelenvén, dolorose oretenus explicauit, *quasi nobis* (a királynak) *inputando*, dicens, quod quidam nobiles exercituantes ecclesie Strigon, et quidam alij condicionarij: Lewas cum filio suo Dyonisio de Saroy et Sentus de alia Saroy casei dator et aliorum mandatorum obtemperator, necnon Gregorius de Gormoth (Gyarmat), *asaturarum uolutor* (nyársforgató) et *custos kokyne*, cum alijs condicionarijs IV. Béla halála után az eszt. egyháztól, eorumdem seruicijs consuetis postpositis, elszakadva és libere et effrenate currere cupientes, moliantur in regni nobiles

agregari; cum tamen ipsi et ipsorum socij a tempore sancti regis Stephani et suorum successorum semper ecclesiam Strigon. seruiuerunt et ab ipsius seruitute non potuerunt disgregari. A király tehát e panaszt folytán vizsgálatot tartván, vna cum prelatibus et Baronibus, Comitibus et nobilibus regni nostri comperimus, fore matrem ecclesiam omnium ecclesiarum in regno nostro et validioribus libertatibus gratulari. Inuenimus etiam eandem Strigon. ecclesiam dignitatem palatinatus habere, et auctoritatem Iudicandi super omnes nobiles ecclesie sue in quibuscumque causis et causarum articulis infideles nobiles suos ulciscendi, fures et latrones suspendendi, si in ipsius territorio deprehensi fuerint, tramite Iuris obseruato, et si quidem Nobiles ipsius ecclesie quoquo modo iuris ordine interficiantur ratione delicti per ipsorum Iudicem, vel alium ex casu, ipsorum possessio non ad Iudicem suum, uel alienum; sed ad ecclesiam Strig. deuoluetur, si occisus non habuerit sibi succedentem; quia perpetuis seruicijs ecclesie sunt deputati. Miért is a király ítéli, hogy omnes, tam nobiles, quam condicionarij suo archieppo Strigon. fideliter obediant et consueta seruicia exhibeant; különben ipsorum Palatinus liberam habeat facultatem, ubicunque capiendi et condemnandi eosdem.

E nevezetes okmány hártýára van hanyagul írva. A pecsét zöldveres alymen függött. — Vil. lev. R. 3. — L. Fejér. V. I. 226. és ismét kivonatilag n. o. 187. l.

102.

(1272.) — Sixtus esztergomi olvasókanonok és jegyző felkéri a székesfehérvári káptalan, hogy azon hetényi javakról, melyeket ő Mária királyné- IV Béla nejétől kapott s az esztergomi érsekségnek adományozott, okmányt menesszen ki.

Kiírva a 103. számból. -- L. Fejér. V. I. 275. l.

103.

1272. — A székesfehérvári káptalan Sixtus mester esztergomi olvasókanonoknak a 102. számban levő kérésére, átírja Mária királynénak 1264 évi s a 77. számban olvasható levelét.

Capitulum ecclesie albensis Omnibus xpi. fidelibus, presentes litteras inspecturis, salutem in domino sempiternam. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire. Quod Zolad, seruiens Discreti viri magistri Syxti lectoris Strigoniensis, litteras eiusdem domini sui nobis exhibuit in hec uerba: — — — Következik a 102. szám.

Nos igitur petitioni et uoluntati ipsius magistri Syxti satisfacere cupientes in premissis, ipsum Reginale priuilegium, per predictum Zolad nobis exhibitum, presentibus de uerbo ad uerbum inseri fecimus, cuius tenor talis est. — — — Következik a 77. szám.

Vnde nos eiusdem Reginalis priuilegij transcripto nostre uniuersitatis sigillum duximus apponendum. Datum anno domini M^o C^oC septuagesimo secundo. Magistro Demetrio ecclesie nostre preposito, Myke (Fejér: Vincencio) Cantore, Feliciano Custode, Sebastiano Decano existentibus.

Hártya. Gyönyörű írás. A pecsét zöld sárga selymen függ. Világi levéltár. Lád C. fasc. 1. Nro. 3. — Fejér ez okmányának csak záradékát közli V. I. 276. l. a jegyzetben.

104.

1273. máj. 14. vasárnap. — IV. László király Endre gróf vitézségét megjutalmazandó, átírja és megerősíti a 85. számot.

LADIZLAUS dei gracia H. D. Cr. R. S. G. L. Cumanie Bulgarieque Rex omnibus xpi. fidelibus, presentes litteras inspecturis, Salutem in omnium saluatore. Ut collaciones legitime factas Regalis sublimitatis prouidencia suorum priuilegiorum testimonio muniat et confirmet, equitas suadet, ratio postulat, Ius requirit; presertim cum id inconcussum permaneat, quod Regio fuerit Patrocinio comunitum. Proinde ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod *Andreas comes, filius yseph*, ad nostram accedens presenciam, exhibuit nobis litteras patentes karissimi patris nostri domini Stephani Regis inclite recordacionis, super collacione cuiusdam terre, *Kemuch* uocate, tempore ducatus sui confectas,

petens cum instancia, ut easdem litteras acceptare et nostro dignaremur priuilegio confirmare. Quarum quidem litterarum tenor talis est.

Következik a 85. szám.

Nos igitur considerantes seruicia meritoria ipsius comitis andree fidelis nostri, que in omnibus Regni expeditionibus, tam in Regno, quam extra Regnum, cum feruore fidelitatis indefesse, laudabiliter inpendit, se et suos dubijs fortune casibus submittendo, et specialiter habentes in memoria wlnera, que idem sub castro *Tras . . . ch (?) in Styria, per eundem karissimum patrem nostrum vnacum Dyonisio filio Georgij tunc (co)mite de Moroucha, Gregorio comite castriferrey, et alijs Regni baronibus transmissus*, pertulit, viriliter et laudabiliter dimicando, sicut eciam per eosdem barones nobis constitit euidenter; propter que sibi uolentes digne remunerationis beneficio respondere, predictam terram Kemunch cum pertinentijs et utilitatibus suis, sub eisdem metis et terminis, quibus olim fuerat limitata, eidem comiti andree, et per eum suis heredibus, heredumque successoribus dimisimus et reliquimus perpetuo et irreuocabiliter pacifice possidendam, litterasque ipsius karissimi patris nostri, super collacione predictae terre Kemunch concessas, ratas habentes et acceptas et de uerbo ad uerbum presentibus insertas, auctoritate presencium duximus confirmandas. In cuius rei memoriam, firmitatemque perpetuam presentes concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri Benedicti prepositi ecclesie Orodicensis aule nostre uicecancellarij dilecti et fidelis nostri. Anno domini M^o. CC^o. LXX°. Tercio, secundo ydus May, Regni autem nostri anno Primò. Venerabili uiro magistro Nycolao sancte Strigon. ecclesie Electo, aule nostre Cancellario perpetuoque comite Loci eusdem; uenerabilibus patribus Stephano Colocensi et Johanne Spalatensi archieppis, Lamperto agriensi, Briccio Chanadiensi, Job quinqueecclesiensi, Philippo Vaciensi, aule domine Regine karissime matris nostre Cancellario et comite Neugradiensi, paulo uesprimiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Lodomerio varadiensi, Dyo-

nisio Jauriensi et Petro Transsilvano Episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus; Laurencio Palatino comite supruniensi et de Barana ac iudice Cumanorum, Henrico bano tocius Sclauonie, Nycolao Voyuoda Transsilvano comite de Zounuk, Stephano magistro Tauarnicorum nostrorum, Ladizlao iudice curie nostre comite de Bana, Erney bano de vazara et de Sov, Johanne bano de Macho, Stephano bano de Bozna, Gregorio bano de Berench et de Kuchov, Paulo bano de Zeurino, Reynoldo magistro dapiferorum nostrorum comite Zolgageuriensi, vgrino magistro agasonum nostrorum comite Syrmienti, Laurencio magistro Pincernarum nostrorum comite de Kewe et de Crasov, Moys comite Symigiensi, Dedalo comite Zaladiensi Michaele comite Nytriensi et alijs quampluribus, comitatus Regni tenentibus et honores.

Hártyán szépen írva. A pecsét zöldveres selymen függött. — Vil. lev. T. 3. — Melyik megye értetik ez okmánynak e szavai alatt comite: *de Moroucha*? Az okmány vég soraiban dölt betűkkel jelelt hivatalok szokatlanok az okmányok aláírásaiban s azért figyelemre méltók. — Hogy az ez okmányban *Kemuch* és *Kemunch* szavakkal jelelt föld alatt a mai hontmegyei *Kemenche* helységet kell érteni, mutatják az okmányunk küljére egykoru kéztől írt ezen szavak: *super possessione Kemenche*. — Eddig kiadatlan.

105.

1274. aug. 21. kedden. (XII. Kal. sept.) — IV László király Bogomér és Péter Gabrián fiait megerősíti az V. Istvántól nyert *Megyer* birtokában, mely azelőtt Szombath kir. tárnoké volt, s a nyitrai káptalannak a határjárásról szóló levelét átírja.

Hártyán szépen írva. A pecsét töredék zöld selymen függ. E selyem alsó végéhez keskeny hártýaszelvány van kötve, ily egykoru felirattal: *Nota quod istud priuilegium est Ladislai Regis et confirmat priuilegium Stephani Regis super terra Zomboth Tharnici Meger, quam dedit bogamerio et petro filijs Gabriani*. — Vil. lev. T. 4. — L. Fejér V. II. 204. és VII. V. 397. ki azonban az okmány végén levő aláírásokban kihagyta e szavakat: Paulo Wespriemiensi (epo) *aule nostre cancellario*. Továbbá: Gregorio (comite castriferrei.) — — Ez okmány kelt: *per manus Magistri Benedicti venerabilis viri S. Strigoniensis Ecclesie electi perpetuique comitis loci eiusdem, Budensis prepositi, aule nostre vicecancellarij*; s így azon történelmünkben különben

hallatlan, anomalia állott be, hogy az esztergomi érsek *alkorlátnok* volt, míg a veszprémi püspök *korlátnok*. De ez csak onnan történhetett; mert Benedek budai prépostból egyszerre esztergomi érseknek neveztetvén ki, míg Rómából megerősítése megérkezendett, megtartá az alkorlátnoki hivatalt is. Egyébiránt Rómában nem is igen siettek őt megerősíteni s így Benedek három évig használván a *Sancte Strigon. ecclesie Electus* czimet, meghalt, mielőtt Rómából megerősítettetett volna.

106.

1274. — IV. László király midőn „pro quibusdam agendis Regni nostri transitum per uillam kokat (Párkány) facere contigisset;“ az esztergomi káptalan *tempore uacacionis sedis Strigoniensis* eléje járult, kérvén őt, hogy az érsekek által vett *Hakara, Hotuon, Lucen* és *Tottreske* helységeket az érsekség javára megerősítse. Mit a király ez okmány ereje által meg is tett. —

Hártya. A pecsétöredék veres zöld selymen függ. — Vil. lev. Q. 1. 10. — L. Fejér V. II. 182. Fejérnél Joachimo névvel jelelt tárnokmester, ez okmányban *Joachiono*-nak iratik.

107.

1275. — IV. László király a Tisza melletti Tardos helységéből Luka fiait érdemeik tekintetéből a szabolcsi vár jobbagyságából az ország nemesei közé emeli.

Ladislaus dei gracia Vng., Dalm., Cr., Rame, Seruie, Gall., Lodom., Comanie Bulgarieque Rex, omnibus xpi. fidelibus, presentes litteras inspecturis, salutem in omnium saluatore. Quanto nobilium numerus et bellatorum acies ex superadditis cressit (igy) incrementis; tanto rei publice et regno diligencius procuratur. Proinde ad uniuersorum noticiam tenore presencium uolumus peruenire, quod Petrus et Blasius, *filius eiusdem, Ladizlaus et Stephanus, filij Luca de uilla Turdos*, que est iuxta Tisciam, a iobagionibus castri nostri de *Zobolch* ducentes originem, ad nostram accedentes presenciam, humiliter a nobis suplicando postularunt, ut in recompensationem seruiciorum eorumdem, que primum domino Beleauo nostro, et domino Stephano karissimo patri nostro, incli-

tarum recordacionum quondam regibus serenissimis Vngarie¹⁾ ac demum nobis inpendunt, a iobagionatu castri nostri memorati eximere, et in numerum, ac collegium *regalium nostrorum seruiencium* transferre dignaremur. Nos itaque, cuius est proprium intueri fidelitates et seruitutes meritorias singulorum, contemplantes, considerantes et recessentes (*igy*) in animo seruicia dictorum Petri, Blasij, Ladizlai et Stephani, que progenitoribus nostris et postmodum succedentibus nobis ad coronam regiam et regni solium *iure et ordine geniture*¹⁾, in diuersis expeditionibus Regni nostri semper . . . comp . . . oportunis, propter ipsorum seruicia et fidelitates a iobagionatu dicti castri nostri de Zobolch ipsos Petrum, Blasium, Ladizlaum et Stephanum et eorum heredes, heredumque suorum successores, cum terris eorundem, de benignitate regia duximus eximendos, tam pure (et) simpliciter, ut de(cetero comites) parochiales de Zobolch, pro tempore constituti, et officiales eorundem, nichil iuris de ipsis Petro, Blasio, Ladizlao et Stephano et eorundem heredibus ullo unquam tempore ualeat, uel possit vendicare; volentes, ut de cetero ea gaudeant et letentur libertate, qua *ceteri ueri nobiles regni nostri gratulantur; sub uexillo regio militantes*. In cuius rei memoriam, perpetuamque firmitatem, presentes concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas: Datum per manus venerabilis viri magistri Benedicti, Sancte Strigoniensis ecclesie electi perpetui comitis loci eiusdem, prepositi Budensis, *aule nostre vicecancellarij*, dilecti et fidelis nostri, anno domini M^o. CC^o. LXX°. quinto, Regni autem nostri anno quarto. Venerabilibus patribus Stephano Colochensi et Johanne spalatensi archieppis, Job Quinqueecclesiensi, Philippo Wachiensis, aule domine regine karissime consortis nostre cancellario, Lodomero Waradiensi, Tymotheo Zagrabiensi, Dionisio Jauriensi, Petro transsiluano, Andrea Agriensi, Gregorio Chanadiensi episcopis et Petro Wesprimiensi electo, ecclesias dei feliciter

¹⁾ E szó, el levén ottszakadva a hártya, egészen tisztán ki nem vehető.

gubernantibus, Petro palatino comite Supruniensi et Iudice Comanorum, Thoma bano tocius Sclauonie, Matheo magistro Tauarnicorum nostrorum, Vgrino iudice curie nostre, Ladizlao woyoda (igy) transsiluano et comite de zonuk, Rolando magistro tauarnicorum domine Regine, comite de Zana (igy) Moys comite Simigiensi, Herrando comite castri ferrei, Mikud bano de Zeurino, Bagun comite Zaladiensi, et alijs quam pluribus, comitatus regni nostri tenentibus et honores.

Szakadozott és vízfoltos hártván szépen írva. A pecsét zsinestől elveszett. — Vil. lev. T. 1. Záradékát közli, de hibásan, Fejér V. II. 261. — Különben eddig kiadatlan.

108.

1276. sept. 3. csütörtökön (tercio Nonas Sept.) — Péter veszprémi püspök, Pál prépost és az egész káptalan, előre bocsátván, hogy „*cum Honorabilis Ecclesia Strigon, nostra Metropolis, bonis spiritualibus et temporalibus floruisse iugiter ab antiquo, gaudens in Hungaria partibus excellencia et prerogatiua Privilegij specialis; Demum exigente diri temporis prauitate, Ecclesia ipsa adversitatum procellis seuius concussa, ad exinancionem virtutis extreme et quasi ad irreparabilis desolacionis discrimen malignorum incursibus miserabiliter est perducta;*“ Ők tehát eidem ecclesie, tanquam Capiti nostro precipuo, karitativae, ut debuimus, condolentes et ipsius excidium, nostrum proprium reputantes, átengedik neki két, *Germen*, (Fejér: *Sermen*) nevű falujokat, cum decimis eciam omnibus duarum parrochiarum (Fejér: ecclesiarum parochialium); scilicet de *Bylle* (Fejér: *Wylle*) et de *Cholnuk* (Fejér: *Tholnuk*) ac Capellas ipsarum villarum. Viszont Benedek (Fejér: Reverendissimus (!) vál. érsek és az esztergomi káptalan átengedik a veszprémi egyháznak a tihanyi egyházat (*Tychonensem ecclesiam*). —

Hártván igen szépen írva. Az okmányról két pecsét függött, az egyiknek csak fehér selyme van meg, a másik veres sárga selymen függ. — Vil. lev. Q. 1. 11. — L. Fejér V. II. 367.

109.

1277. nov. 10. szerdán. — IV László király gróf Miklós

Zerechmér fiának adományozza az esztergommegyei Raab földet.

LAdziaus dei gracia H. D. Cr. R. S. G. L. C, Bulgarieque Rex omnibus xpi. fidelibus, presens scriptum inspecturis, Salutem in uero salutari. Ad vniuersorum noticiam Harum serie volumus peruenire, Quod comes N(icolaus filius) Zerechmerij, ad nostram accedens presenciam, quandam terram Raab vocatam, in comitatu *Strigoniensi* existentem, quam fuisse dicebat cuiusdam cognati (sui) Wyda uocati nomine, sine herede decedentis, a nobis et quantitate ac circumstancijs eiusdem terre, et vtrum sit terra sine herede decedentis, ac vacua et collacioni nostre pertinens, . . . nobis . . . non constabat; fidelibus nostris Capitulo veritatem, et post hec nobis fideliter intimarent. Predictum uero Capitulum cognita veritate quem wyda uocati, sine heredibus decedentis, et idem Wyda, sicut scilicet Symonis filij Symun de *Boyouth* Nycolao nepote eosdem Nobiles de Tho aratrorum et haberet fenetum ac (ter)ras (consi)derantes, que in multis expedicionibus Regni nostri, sicut de baronibus nostris , . . . heredibus, heredumque suorum successoribus perpetuo possidendam. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes litteras Datum per manus magistri Thome Electi (Albensis) aule nostre vicecancellarij dilecti et fidelis nostri. Anno domini M^o. CC^o. LXX°. Septimo, III. Idus Novembris, Regni autem nostri anno Sexto Venerabilibus patribus *Nycolao sancte Strigoniensis Ecclesie Electo*, Stephano Colocensi, et Johanne Spalatensi Archieppis, Job Quinqueecclesiensi, Phylippo Waciensi aule domine Regine Cancellario, Tymoteo Zagrabieni, Lodomerio Waradiensi, Dionisio Iauriensi, Petro transilvano, Andree (igy) Agriensi et Gregorio Chanadiensi Episcopis, ecclesias dei feliciter gubernantibus, Petro palatino comite symigiensi, Wgrino magistro Tawarnicorum nostrorum comite de Bana, Nycolao woyouada (igy) transilvano, Stephano magistro dapiferorum nostrorum, Magistro Matheo comite Supruniensi, Castriferrei et Musuni-

ensi, Thome (így) bano comite Poseniensi, Nytrienti et Camarumiensi, et alijs quampluribus, comitatus Regni nostri tenentibus et honores.

Elrongyollott s többé teljesen nem olvasható hártján szépen írva. A pecsétbördék veres selymen függ. — Vil. lev. T. 1. 5. Nehány szóval megemlíti Fejér V. II. 408. l. — Ez okmány annyiból igen fontos; mert Miklós esztergomi érseknek ez évi érsekségéről tanuskodik, mi eddig ismeretlen volt. (l. az esztergomi érsekek 1272—9. Magyar Sion I. 18. l.

110.

1279. — Erzsébet királyné *Raab* nevű egy ekényi földjét Miklós grófnak, gróf Zerechmér fiának, adományozza.

Elisabeth dei gracia Regina Hungarie Omnibus xpi. fidelibus, ad quos presentes peruenerint, salutem in domino sempiternam. Quia per decursus temporum nonnunquam rerum gestarum veritas ob . . . et per hoc lites et iurgia frequenter susscitantur, ideo hoc restringere cupiens potius, quam laxare, prouida Hominum discrecio adinuenit, ut ea, que aguntur, tractantur, conferuntur, seu donantur, litterarum patrocínio roborentur. Proinde ad uniuersorum, tam presentium, quam futurorum, noticiam harum serie uolumus peruenire, quod gratos famulatus et obsequiosa merita comitis Nicolay, filij comitis Zerechmerij, que et quos in diuersis casibus, seu Regni nostri expeditionibus exhibuit indefesse, uarijs fortune euentibus personam suam comittendo, in animum nostre celsitudinis reuocantes, volentesque eidem in recompensationem fidelitatum et seruiciorum suorum, tam laudabiliter impensorum, grato et condigno remuneracionis stipendio, eo, quod alij, suo inducti exemplo, ad fidelitatis debite studia exercenda merito accendantur, de munificencia Reginali respondere; quamdam particulam terre nostre Reginali, *Raab* uocate, ad usum unius aratri sufficientem, super qua tres mansiones populorum nostrorum condicionalium, *datores uidelicet serici*, resident, que quidem terra cum terris populorum Regalium, *Tawarnicorum uidelicet, wduornicorum et castrensiuum Zulgageuriensium*, ac cuiusdam nobilis *wyda* uocati, sine herede decedentis, mixtim adiacet et metis earundem

terrarum Regalium circumdatur et clauditur, sicut per litteras Capituli Strigoniensis fidelium nostrorum, quorum inquisicioni factum ipsius terre comittendum duxeramus, nobis constitit, cum omnibus utilitatibus suis et pertinencijs uniuersis, eidem comiti Nicolao filio Zerechmerij, et per eum suis Heredibus, Heredumque suorum successoribus consequenter, eo, quod terris Regalibus predictis, que ob eximiam fidelitatem suam eidem comiti Nicolao per dominum Ladislaum illustrem Regem Hungarie karissimum consortem nostrum sunt tradite et collate, claudebatur et circumdabatur, dedimus, donauimus, contulimus et tradidimus, iure perpetuo, pacifice et quiete possidendam, et eundem comitem Nicolaum in corporalem possessionem ipsius p(re)late terre Raab uocate per *Andream comitem Tawarnicorum nostrorum* sub testimonio Capituli Strigoniensis fidelium nostrorum fecimus introduci. Ut igitur h(uius col)lacionis, seu donacionis series robur obtineat perpetue firmitatis et ne processu temperum nube obliuionis inuoluta ualeat per quem, q(uam) in irritum (renocari, presentes eidem) concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus magistri *Ladislay prepositi waciensis*, aule nostre Can(cellarij, dilecti et fidelis nostri), anno domini M^o. CC^o. LXX°. Nono.

Szakadt hártján szépen írva, a pecsét töredék veressárga selymen függ. Vil. lev. T. 1. 6. — Fejér ez okmányról csak ennyit tud: *Litterae Elisabeth reginae super terra Raab Nicolao, filio Zer (így) donata.* A. D. 1279. VII. V. 442. l. — Ez okmány szerint a *selyemtenyésztés* ez időben már divatozott hazánkban.

111.

1279. — Ábrahám Paulin fia az őt illető *Gazdag András földje* nevű földnek felét három márkán eladja János- Ivánka fiának a bácsi káptalan előtt.

A

B

C

Capitulum ecclesie Bachiensis omnibus, presentes litteras inspecturis, salutem in eo, qui salus est omnium. Ad uniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, quod acce-

dentis ad nostram presenciam *Iwanka* filius *Barakun*, pro *Johanne* filio suo, ex una porte, et *Abraam* filius *paulin*, prout se taliter nominavit, ex alia, qui proposuit et dixit in hunc modum coram nobis, quod cum dominus *Rex* terram *Diuitis Andree*, sine herede decedentis, propinqui sui, *Dives Andreas feldy* uocatam, eidem *Johanni* filio *Joanche* duxerit conferendam, ipsum in dimidietate contingentem, Super qua eciam dimidietate prohibuerat eundem *Johannem*, se eandem suam dimidietatem terre dicto *Johanni* filio *Joanche* pro tribus marciis, plene ab eodem perceptis, ut dixit, uendidis, iure perpetuo possidendam in filios filiorum. Assumpendo eundem, si necesse fuerit, expedire suis laboribus et expensis, dando sibi eandem dimidietatem suam terre dicte uendendi, legandi, uel pro se tenendi largam et liberam facultatem. Vt autem huiusmodi uendicio ac empicio nec reuocari ualeat, nec per quempiam deprauari, Ad instanciam parcium presentes litteras nostras concessimus *Johanni* antedicto, nostri priuilegialis sigilli Robore consignatas. Datum anno domini M^o C^o C^o Septuagesimo Nono. *Benedicto* preposito, *Philippo* lectore, *Laurencio* cantore, *Genito* *Bachiensi*, *Jona* *Sirmiensi* archidiacono, *Morcolphe* custode, *Thoma* archidiacono *Scgediensi*, *Ipolito* decano, Ceterisque canonicis, deo iugiter famulantibus in ecclesia *Bachiensi*.

Hártya. A pecsétördék kenderazálaton függ, mi nálunk nagy ritkaság.
VII. lev. T. 1. 7. — Eddig kiadatlan.

112.

1280. oct. 5. szombaton. — Az esztergomi káptalan bizonyítja, hogy *Lodomér érsek* hetényi kis birtokát átengedte a *Széché* nemzetségből *Mikónak*, ki viszont *Szölös* és *Födemes* közti földjét adta az érseknek.

A

B

C

Vniuersis xi. fidelibus, presentes Litteras inspecturis, Capitulum *Strigoniensis* ecclesie salutem in domino. Ad vniuersitatis vestre noticiam tenore presencium volumus peruenire, Quod venerabilis pater dominus et archiepiscopus noster reuerendus dei gracia dominus *Lodomerius*, de nostra et

omnium iobagionum suorum beneplacito et consensu, terrulam suam, in territorio ville *Herin* (igy) existentem, mixtim cum terris hominum aliorum, Nobili viro comiti *Myconi*, filio comitis *Myconis de Genere Scech*, et eius posteritatibus vniuersis in concambio et permutacione terre eiusdem comitis *Myconis*, inter terras archiepiscopales, *Zoleus* et *Fydimis* vocatas, existentis, dedit et assignauit perpetualiter possidendam, quam quidem terram suam *ijdem* comes *Myco*, coram nobis personaliter constitutus, de propria voluntate eidem domino archiepiscopo nostro et eius successoribus vniuersis e conuerso obtulit et tradidit iure proprietatis tenendam perpetuo et habendam, ac in corporalem possessionem dictarum terrarum dominus noster archiepiscopus et comes *Myco* sepedicti, seipsos fecerunt mutuo et Legitime introduci concorditer, attendentes, quod huiusmodi permutacio terrarum vtrique ipsorum sit congruens, expediens, utilis et eciam fructuosa. Insuper tam dominus archiepiscopus noster, quam eciam comes *Myco* quemlibet ipsorum alternatim et vicissitudinarie assumpserunt expedire proprijs laboribus et expensis ab omnibus questionibus ratione dictarum terrarum emergentibus contra eos. In cuius rei testimonium et perpetuam firmitatem, ad petitionem domini archiepiscopi et comitis *Myconis* predictorum, presentes literas nostro Sigillo dedimus communitas. Datum per manus *Discreti viri magistri Syxti Ecclesie nostre Lectoris*. Anno domini *M^o C^oC^o* Octuagesimo, tercio Nonas mensis Octobris.

Hártyán szépen irva. A pecsét sárgaveres selymen függ. Világi levéltár Lad. C. Fasc. 1. Nro. 6. — Eddig kiadatlan.

113.

1280. — Gróf Pasca, Lodomér esztergomi érsek tisztje, ura nevében átengedi *Levanchtelke* nevű földet, András-hatvani nemesnek, ez ellenben átadja az érseknek csere fejében Hatvan (Hotwon) nevű földjét.

Hártya. — A pecsét veres selymen függött. Vil. lev. Q. 1. 12. — L. Fejér V. III. 68. l. — Ha a határjárásban előforduló *Thyrinna* (Fejér: Thyrnua) helység alatt Nagyszombatot kell érteni; akkor ezen Hatvan Pozsonymegyében feküdt.

1281. jun. 1. Pünkösöd vasárnapján. — Benedék gróf, Pál néhai veszprémi püspök fivére, eladja Mogyorós nevű földét negyven márkáért gróf Miklósnak az esztergomi káptalan előtt.

Capitulum Ecclesiae Strigoniensis Omnibus Christi Fidelibus praesentes Litteras inspecturis Salutem in Domino semper eternam. Ad universorum notitiam tenore praesentium volumus pervenire, quod Comes Benedictus frater bonae memoriae Pauli quondam Episcopi Weszprimiensis una cum Paulo filio suo pro Se, et pro Michaele altero filio suo ex una Parte, et Nobilis Vir Comes Nicolaus filius Comitis Nicolai Nepotis Vech, ex altera, ad nostram praesentiam personaliter accedentes, super duabus Possessionibus, sive Terris Magyaros, et Munkad vocatis, super quibus contendebant, quae Comiti Benedicto per Dnam Mariam quondam Illustrem Hungariae Reginam pro diversis fidelitatibus, et servitiis praefati Dni Episcopi Fratris sui, et suis propriis collatae fuerant, quarum etiam Collatio postmodum per Dnum nostrum Ladislaum nunc Inclytum Hungariae Regem, et Dnam Isabellam Reginam Consortem suam extitit confirmata, prout in eisdem Dni Regis, et Reginarum praedictarum Privilegijs per comitem Benedictum Nobis exhibitis, vidimus contineri, quas etiam Terras praefatus Comes Nicolaus per Eundem Dnum nostrum Ladislaum Regem Sibi Collatas esse, et super hoc ejusdem Privilegium Se habere dicebat, taliter inter Se concordarunt, quod Comes Benedictus cessit, et renunciavit omni Liti, et Actioni, quae super altera praedictarum Terrarum Magyaros nominatarum cum omnibus Utilitatibus, et pertinentiis suis, et sub eisdem Metis, et Terminis, quibus Ipse eam tenuit, et possedit, Paulo filio suo praesente et consentiente, reliquit, et vendidit praedicto Comiti Nicolao, et Ipsius Haeredibus, Haeredumque suorum Successoribus pro Quadraginta Marcis in perpetuum pacifice possidendam, et ipsam Summam pecuniae iidem Comes Benedictus, et Paulus filius eius ab eodem Nicolao Comite in Argento, et denariis Se plenarie recepisse

asserentes promiserunt, et assumpserunt Coram Nobis, quod si Comes Nicolaus, vel Sui Haeredes ratione praedictae Terrae Magyaros per Barones, aut aliquos alios impeterentur, vel perturbarentur, extunc Comes Benedictus, et eius filij praedicta Privilegia, quorum autoritate ipsam Terram possidebant, quae penes se reservarunt ea de causa, quod Titulus, sive Collatio alterius Terrae ipsorum haberetur in eisdem, debent in defensionem, et expeditionem Comitis Nicolai, et suorum Haeredum exhibere, et si forsitan Dnus Rex, vel Domina ipsam Terram Munuros Comiti Nicolao, vel suis Haeredibus auferre attentaret, Comes Benedictus, et Eius filij debent etiam eadem Privilegia in eorum auxilium, et defensionem Dno Regi, et Dnae Reginae exhibere. Sedes (?) Contra Majestatem Regiam et Reginalem expedire non tenentur. Sicut extitit (inter) Partes ordinatum, Metae autem ejusdem Terrae Munurus, prout in Privilegio Dominae Reginae Mariae praedicto inspeximus, hoc ordine distinguuntur, quod prima illarum incipit ab Oriente juxta Terram Vissae Tath, et juxta illam cum certis Metis antiquis versus Meridiem usque ad Terram Ebsen, ubi sunt duae Metae angulares, inde juxta Terram Ebsen tendit a parte meridionali cum Metis interpositis usque ad Terram Berén juxta quam procedendo versus Occidentem contiguatur Terrae Pél, hinc autem juxta Terram Pél vadit versus Septemtrionem ad quandam viam, et illam transiendo pervenit ad Terram Boyát, ubi sunt tres Metae angulares, juxta illam Terram Boyáth cum certis Metis interpositis a Septemtrionali parte descendit iterum ad Orientem usque ad Terram Tháth, ubi ipsa Terra Munuros a Terra Tháth non per Metas separatur, sed per quendam Limitem, qui vulgariter Megye vocatur, et eum ipso Limite redit ad priorem Metam, et sic terminatur. Aliam vero Terram, quae Munkad vocatur, Comes Nicolaus cum omnibus utilitatibus, et pertinentijs suis reliquit, et concessit Comiti Benedicto, et Ipsius Haeredibus similiter perpetuo possidendam, hanc Conditionem, et poenam super Se, et suos Haeredes assummendo, quod si Ipse, vel sui filij Comitem Benedictum, aut ejus filios a modo ullo unquam tempore super praedicta Terra Munkád impeterent, vel aliquatenus molesta-

rent, praetextu, siue autoritate praedicti Privilegij Dni Regis, quod Ipse Comes Nicolaus super Collatione dictarum Terrarum sibi concessum fuisse asserit, ut praemissum est, extunc Terram Munuros, nunc eis relictam, amittant ipso facto, et ipsa Terra ad Comitem Benedictum, et suos filios sine difficultate qualibet devolvatur. Terra Munkád nihilominus apud Eundem Comitem Benedictum, et suos filios pacifice remanente. In cujus rei Testimonium ad petitionem Partium praesentes concessimus Litteras, Sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus Magistri Sixti Ecclesiae nostrae Lectoris Anno Domini 1281. in Calendis Junij.

Nem hitelesített másolat. — Vil. lev. I. 8. 125. — Eddig kiadatlan.

115.

1281. — Péter főnök és az esztergomi Jánoslovagok konventje bizonyítja, hogy Bertalan a Szemere nemzetségből Guta nevű helységet, utódja nem lévén, az esztergomi érseknek adományozta.

A.

B.

C.

D.

Vniversis, quibus presentes ostendentur, Frater Petrus magister domus hospitalis sancti Regis Stephani de Strigonio et totus Conventus eiusdem loci, presentes litteras inspecturis, salutem (in domino sempiternam.). Jus postulat et consentaneum fore dinoscitur rationi, ut quod cuiquam iustis causis et titulis legitimis intervenientibus conceditur, vel confertur, id solidum . . rum debeat permanere; maxime cum aliquid in ius et proprietatem sacrosancte matris ecclesie, que nos in xpo regeneravit, pia consideratione offertur, vel etiam condonatur. Proinde vniversitati vestre noticie tenore presencium declaramus, quod nobilis vir comes Bartholomeus, filius comitis Bos, *de genere Scemere*, in nostri presencia constitutus, considerans se esse heredum solacio destitutum, Iwanka fratris sui sibi personaliter accedentibus consilio et consensu, quandam terram, seu possessionem suam, *Gutha* vocatam, cum vtilitatibus suis et pertinencijs et specialiter cum duabus piscinis, *Mezeed* et *Mel-*

suen appellatas vulgariter, sancte matri ecclesie strigoniensi et (eius) archiepiscopis consequenter dedit, optulit, contulit et donavit pro remedio anime sue et eterne salutis brauio optinendo (in) elemosinam sempiternam, tam ipsam sanctam matrem Strigoniensem ecclesiam, quam eius archiepiscopos vniversos in eadem possessione et suis pertinencijs huiusmodi donationis titulo constituens et ordinans perpetualiter legitimos possessores, eiusdem possessionis et utilitatum suarum dominium ad ipsam Strigoniensem ecclesiam perhempniter transferendo; que quidem terra, siue possessio est situata et ab omni parte inter terras archiepiscopatus Strigoniensis, *Gutha* similiter nuncupatas; et ne huius rei ueritas longinquitate temporis a posterorum memoria (ob)scuretur, in perpetuam firmitatem, ad instanciam et petitionem eorundem Bartholomei et Iwance comitum presentes litteras, sigillo nostro dedimus communitas. Datum anno domini M^o. CC^o. LXXX^{mo} primo.

Összeszakadozott hártya. A még egészen ép pecsét sárga selymen függ. Sikerült rajza látható Magyar Történelmi tár. II. 71. rajz. — Világi levéltár. Lad. C. fasc. 1. Nro. 5. — Eddig kiadatlan.

116.

1282. Jun. 17. szerdán. — IV. László király a fiutód nélküli gróf Orsáni Péternek megengedi, hogy vejét Etey Pétert és ennek nejét törvényes utódainak fogadhassa.

(L)Adizlaus dei gracia H. D. C. R. S. G. L. C. Bulgariequo Rex Vniuersis xpi fidelibus, tam presentibus, quam futuris, presens scriptum inspecturis, salutem in domino sempiternam. Ad uniuersorum noticiam tenore presencium volumus, peruenire, Quod comes *Petrus*, filius *Tymere de Orsán*, ad nostram accedens presenciam, a nobis Humiliter supplicando postulauit, vt sibi sine liberum (igy) solacio destituto, *petrum* filium *Martini de Etey* karissimum generum suum et eius consortem, predilectam filiam suam *Stephania* vocatam, ac eorum Heredes, in locum et vicem naturalium heredum, seu legitimorum recipere valeret et habere, quibus omnes possessiones suas, seruos et ancillas, mancipia, ac alia bona relinquere posset, seu legare Nos tamen, *qui fauente divina clemencia, native successionis or-*

dine, in Regno nostro dominium retinemus, ad quos ex longa et aprobata consuetudine Regni nostri, a tempore, cuius non extat memoria, possessiones et bona sine liberis masculis decedencium, non obstantibus successoribus collateralibus et alijs cognatis, ac consanguineis, deuolui deberent, fauorabilem petitionem predicti petri admittentes, ipsius seruicia et fidelitates attendendo, que nobis in diuersis expedicionibus Regni nostri exhibuit indefesse, ex munificencia et conuiuencia Regie nostre maiestatis, concessimus indulgendo, vt predictum petrum filium Martini de Ethey karissimum generum suum et eius consortem, predilectam filiam suam, sibi in locum et uicem naturalium heredum, seu legitimorum, reciperet et haberet, cui omnes possessiones suas, tam hereditarias, quam et acquisitas, seu empticias, de nostra permissione, beneplacito et consensu reliquit et legauit, Dictum petrum et filiam suam instituendo heredes, in filium adoptium sibi, tamquam heredes et legitimos successores; cognatorum, consanguineorum et aliorum affinium suorum contradiccione non obstante; ordinantibus et decernentibus nobis irritum et inane, quicquid contra hoc nostrum indultum a quocunque contingeret indebite attemptari. In cuius rei memoriam et perpetuam firmitatem presentes concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus discreti viri magistri Bartholomei, aule nostre vicecancellarij, dilecti et fidelis nostri. Anno domini M^o. CC^o. octuagesimo secundo, Quintodecimo kalendas Julij. Regni autem nostri anno vndecimo.

Hártyán szépen írva. A pecséttröredék fehérzöld selymen függ. — Vil. lev. T. 1. 8. — Fejér csak négy sorral említi ez okmányt s ott is Ethey helyett hibásan Fehei-t ír. V. III. 147. l. —

117.

1283. aug. 28. szombaton (5. kal. sept.). — IV. László király Lodomér érsek kérelmére az esztergomi érsekségnek adományozza a pozsonymegyei *Onun* és *Own*-nak irt helységet.

Hártyán szépen írva. A pecsét selymestől elveszett. — Vil. lev. Q. 1. 13. — L. Fejér V. III. 167. és 207. — Ez itt nevezett helység alatt a mai *Ony* pusztát kell érteni.

118.

1283. — A Lodomér esztergomi érsek és a Huntpáznán nemzetségi Istvánnak fiai közti pert a felek megszüntetvén, *Kemencze és Berzencze* helységek határait az esztergomi keresztetek által megjáratták.

Egy 14. századi másolatból, melyet Fejér hibásan eredetinek nevez. Vil. lev. I. 1. 5. — L. Fejér V. III. 196.

119.

1284. febr. 25. pénteken. (V. kal. Mart.). — Lodomér esztergomi érsek Léli (de Leel) János kiskoru gyermekeinek viaszadja *Zeg* nevű, apjok által tized fejében Fülöp érsekelődjének átengedett földnek fele részét az esztergomi kereszties lovagok előtt.

Hártyán szépen írva. A pecsét veressárga selymen függött. — Vil. lev. Q. 1. 16. — L. Fejér V. III. 268.

120.

1284. marc. 10. pénteken. Várkonyban. — IV. László az Ottokár elleni csatában magokat kitüntettetett István s egyéb Pochiakat nemesekké tevén, most megengedi nekik, hogy kivánságuk folytán az *esztergomi érsekség nemesei közé léphessenek* s ezek jogaival élhessenek.

Nos Ladizlaus dei gracia Rex Hungarie Significamus vniuersis presencium per tenorem, quod Stephanus filius fulkus, Iacobus filius Symeonis, Petrus filius Botyz et Moyus filius vogus, ac eorum proximi de villa *Pooch*, presentauerunt nobis litteras nostras priuilegiales, in quibus vidimus contineri, quod nos eundem Stephanum et prenominatos cognatos eius, cum suis proximis et heredibus, heredumque successoribus, pro suis seruicijs nobis et progenitoribus nostris fideliter inpensis semper et vbique, et specialiter ob respectum famulatum (így) eorum in conflictu nostro, quem contra *Regem Boemorum habuimus, in quo idem Rex Boemorum ex hoc migravit seculo*, cum sumpmo fidelitatis studio exhibitorum, *vbi Valentinus et artholfus fratres predicti Comitis Stephani purpureo vestiti cruore,*

fidelitatis sue indicia cum animarum suarum exalacione, cum aduersa dimicantes acie, finierunt; necnon ad instanciam et instantem petitionem fidelium b̄aronum nostrorum, de iobagionatu castri nostri de Camarun per omnia eximentes, in numerum et cetum seruientum (igy) nostrorum Regalium ex benignitate Regia duximus transferendos, volentes eosdem et eorum in futurum heredes, ac possessiones vniuersas, hereditarias videlicet, empticias, acquisitas, vel quocumque alio titulo possessas per eosdem, a iurisdicione et iudicio predicti castri de Camarun esse expeditos, penitus exemptos; Ita ut iidem de cetero et eorum heredes cum ceteris Regni nostri nobilibus sub uezillo Regio valeant militare. et idem Comes Stephanus, ac sui cognati prenotati sencientes dulcedinem sacrosancte Strigoniensis ecclesie, matris nostre, et considerantes prerogatiuam libertatis eiusdem ecclesie, videntes eciam in hoc tempore impacato a malefactorum insultibus propria virtute se non posse defendere; a nostra maiestate humiliter postularunt, ut de nostra licencia, consensu, voluntate et approbacione, se cum suis terris possessionibus, hereditarijs, empticijs, acquisitis et quolibet titulo possessis per eosdem, litteris, privilegijs personalibus et realibus, libertatibus, iuribus, rationibus, et instrumentis in numerum et cetum nobilium iobagionum ecclesie nostre Strigoniensis haberent transferendi facultatem. Nos igitur petitiones eiusdem Comitis Stephani filij fulkus et cognatorum suorum predictorum considerantes esse iustas, iuri consonas et congruas equitati, petitionibus eorum fauorabiliter inclinati, de gracie nostre plenitudine duximus annuendum et pariter concedendum, vt comes stephanus et cognati sui sepedicti cum suis terris et possessionibus vniuersis, litteris, priuilegijs personalibus et realibus, iuribus, rationibus et instrumentis se transferant in cetum nobilium iobagionum Strigoniensis ecclesie supradicte et eisdem libertatibus, priuilegijs personalibus et realibus vtantur, gaudeant et fruuntur, quibus nobiles iobagiones strigoniensis ecclesie vtuntur, gaudent et fruuntur, et eadem seruicia archiepiscopo strigoniensi, qui pro tempore fuerit, impendant et exerceant, que alij nobiles iobagiones ecclesie strigoniensis faciunt, inpendunt et exercent. In cuius rei memoriam et perpetuam

firmitatem presentes concessimus litteras, sigilli nostri muni-
mine roboratas. Datum in *varkun* sexta feria proxima ante
Dominicam Oculi mei. Anno domini M^o C^oC LXXX° quarto.

Az esztergomi keresztesek 1285. évi átiratából. Vil. lev. R. 5. 68. —
E nevezetes okmány új fényt vet a 21. számhoz csatolt jegyzetemre.

121.

1284. aug. 9. szerdán. (In vigilia s. Laurencij mart.) —
János bán saját és testvérei nevében elismervén, hogy *Bylle*
(Fejér: Boyle) földet jogtalanul bitorolták, azt az esztergomi ér-
sekségnek visszaadja. Endre esztergomi prépost pedig, Lodo-
mér érsek nevében, a nyitrai megyei *Födemes* helységet, mely
ama János- és testvéreinek öröksége volt, de 100 márka bir-
ság fejében az érsekség birtokába jutott, nekik visszaadja,
elengedvén ama 100 márkát is, az esztergomi keresztes lova-
gok előtt.

Hártya. A pecsét hártýaszeleten függött. Vil. lev. Q. 1. 15. — L.
Fejér. V. III. 264.

122.

1284. — Erzsébet királyné Lodomér esztergomi érsek
hűségét s különösen követtségek által szerzett érdemeit némileg
megjutalmazandó, általa az érsekségnek adományozza a ko-
márommegyei *Belyd* földet.

Hártyán szépen írva. A pecsét világossárga és veres selymen függött.
— Vil. lev. Q. 1. 14. — L. Fejér V. III. 219. — A határjárásban előfordul
Poklantas (Fejér: Poklancas) hegy, és *Guerebuch* (Fejér: Berabuch) helység.

123.

1285. marc. 4. vasárnap. — Az esztergomi keresztesek
konventje átirja a 120. számot.

Nos frater Dominicus magister domus hospitalis sancti
Regis Stephani de Strigonio et totus Conuentus eiusdem
significamus, quibus expedit, litterarum presencium noticiam
habitaris, Quod Stephanus filius Fulkus, Jacobus filius Symeo-
nis, Petrus filius Botyz et Moyus filius Wogus de villa *Proch*,

ad presenciam nostram accedentes, patentes litteras domini Regis super exempcione seu translacione libertatis sue confectas, nobis exhibuerunt, in hec verba :

Következik a 120. szám.

Nos autem ad petitionem et instanciam eiusdem Comitis Stephani et cognatorum suorum predictorum, publice referendum, quod easdem litteras *propter malam condicionem temporis inpacati et viarum discrimina, insultusque inimicorum suorum* formidarent secum portare, de uerbo ad uerbum, sine adimento et diminucione, presentibus inseri fecimus et transferri, quemadmodum est premissum, et ut eis adhiberi valeat plena fides, sigillum nostrum duximus apponendum. Datum anno domini M^o. CC^o. LXXX°. quinto, in medio Quadragesime.

Hártyán apró de szép betűkkel írva. A pecsétnek csak hártya zsinoge van meg. — Vil. lev. R. 5. 68.

124.

1285. apr. 17. kedden. — Gróf Mikó, a Széchi nemzet-ségből, 50 ezüst márkán eladja a komárommegyei *Hetény* földnek felerészét gróf Mórícznak, Lodomér esztergomi érsek tiszttjének, az eszt. káptalan előtt s a róla szóló irományokat is átadja.

Vniuersis, presentes litteras inspecturis, Magister Andreas doctor decretorum prepositus et Capitulum ecclesie Strigon. salutem in domino sempiternam. Ad vniuersorum noticiam tenore presencium volumus peruenire, Quod nobilis vir *comes Mykou*, filius Mykonis *de genere Schesech*, ad presenciam nostram accedens, medietatem tocius terre sue *Hetyn* vocate, existentis in comitatu de *Kumarun*; videlicet dimidiam partem duarum porcionum, *quarum in una est ecclesia beate Marie virginis ad honorem*, et altera existit a parte septemtrionis, inter quas iacet terra Pauli, generi discreti viri magistri Sixti ecclesie nostre lectoris, domini pape Capellani et archidiaconi de *Kumarun in ecclesia Jauriensi*, nobili viro comiti Mauricio officiali venerabilis patris domini nostri domini Lodomerij dei gracia Strigon. archieppi et comitis perpetui loci eiusdem, karissimo socero suo, coram nobis eciam persona-

liter constituto, et eius posteritatibus se confessus est vendidisse et donasse, iure perpetuo pacifice possidendam, pariter cum dimidietate vtilitatum totalis terre predictæ; videlicet tum ob prorogatam dilectionem karissime consanguineitatis, inter eos contracte, tum etiam pro quinquaginta marcis argenti, ex parte eiusdem comitis Mauricij eidem comiti Mykoni ad plenum solutis, constituyente eodem comite Mykone ipsum comitem Mauricium et suos Heredes ac successores, predictæ dimidie partis, sev medietatis duarum porcionum terre et suarum vtilitatum cum effectum ueros et legitimos possessores, in eorum ius et proprietatem, ac perpetuum dominium predictam medietatem duarum porcionum terre et suas vtilitates statuendo inuariabiliter, ac perpetualiter assignando. Iusuper idem comes Mykou tria priuilegia domini Bele Regis quarti et unum priuilegium domine Marie Regine, Consortis eiusdem, felicium recordacionum, et singula Priuilegia domine Elisabeth Regine, Consortis domini Stephani Regis quinti, bone memorie, et domini *Ladislai Regis tercij eorum filij, nunc regnantis*, necnon Priuilegium magistri Mathei, filij magistri Mathei *de genere Chaak*, clare memorie, et Priuilegium ecclesie nostre, ac Priuilegium Cruciferorum sancti Regis Stephani de Strigonio, ad faciendam ratihabicionem et maiorem fidem super hoc negocio presentauit; quibus perlectis, in eisdem conspeximus contineri, Quod prefatus Dominus Bela Rex quartus terras *agasonum et Preconum suorum* et Castrorum de *Banya* et de *Kumarun*, in predicta terra Hetyn existentes, prefato magistro Sixto de . . . (do)nauerit pro suis obsequijs meritorijs et meritis obsequiosis, habendas perhemniter et tenendas, Confirmauitque collacionem eiusdem Domine Marie Regine, karissime sue vxoris, de facto terre Reginalis, in territorio de Hetyn constitute, que per eandem Dominam Mariam Reginam eidem magistro Sixto etiam est donata, et ipsa domina Elisabeth Regina Huiusmodi donacionem eiusdem domine Mariæ dilecte socrus sue ratificauit et approbauit gratificando; necnon dominus Rex Ladislaus prefatus confirmauit omnia et singula premissorum; et ipse magister Matheus predictam terram Castri de Kumarun ab ipso comite Mykone uoluisset auferre,

visisque Priuilegijs eiusdem domini Regis Bele et domine Marie Regine, in quibus haberi inuenit, quod predictas terras populorum de Hetyn ipse magister Sixtus, ex parte regia et reginali sibi donatas et datas, eidem comiti Mykoni pro septuaginta marcis argenti vendiderit in perpetuum possidendas, et ideo ipse magister Matheus predictam terram Castri de Kumarun ipsi comiti Myconi reliquerit pacifice possidendam. Preterea in Priuilegio nostro vidimus comprehendi, quod prefatus dominus noster venerabilis pater Lodomerius archiepiscopus terrulam suam, in territorio de Hetyn constitutam, eidem comiti Mykoni dederit iure perpetuo possidendam, in permutacione et concambio terrarum *de ffedemes et de Zeuleus*. Per Priuilegium autem predictorum Cruciferorum sancti Regis Stephani de Strigonio extitit declaratum, quod preter illas terras populorum de Hetyn eidem comiti Mykoni, karissimo cognato et vicino suo, ipse magister Sixtus de terra sua Hereditaria terram donauerit ad vsum, sev quantitatem culture quatuor aratrorum, in qua quidem terra Hetyn Castrum de Kumarun ad quatuor aratra terram habebat, agasones vero ad octo aratra, precones ad sex aratra, et reginales populi ad tria aratra terras tenebant, preter terram Castri de Banya, que mixtim et pro indiuiso possidebantur per eos; sicut omnia et singula premissorum in predictis Priuilegijs regalibus didicimus et recollegimus seriatim. Ceterum ipse comes Mycou specialis dileccionis in signum et Huius contractus ob certitudinem pleniorum, assumpsit et ad hoc se libenter et liberaliter obligauit, vt tam ipse comes Mycou, quam eciam sue posteritates future, eundem comitem Mauricium et suos heredes, heredumque suorum successores in perpetua possessione et pacifica tenuta predictae medietatis terre et suarum vtilitatum, sine dampno, perpetualiter conseruabunt et expedient eos ab omnibus questionibus, racione earundem motis, vllo umquam tempore suis laboribus et expensis. In cuius rey firmitatem et memoriam sempiternam, presentes litteras ad petitionem et instanciam comitis Mykonis preffati, ipsi comiti Mauricio nostro sigillo dedimus communitas. Datum

per manus eiusdem magistri Sixti Lectoris, Anno domini M^o. CC^o, LXXX. V^o. quintodecimo kalendas Mai.

A

B

C

Kettészakadt de összevert hártján szépen írva. A pecsét vereszőld selymen függ. — Vil. lev. C. 7. — Eddig kiadatlan. — Nevezetes, hogy ez okmány Kun László királyt III. Lászlónak, nevezi. Egyébiránt maga e király is úgy nevezi magát pecsétjein: sigillum. *Ladislai. Tercii. Quinti. Stephani. Regis. filii.* (L. Pray de sigill. 55. l. és tab. VI. fig. 84.) Csak az a kérdés most, hogy az áltatalunk második és harmadik Lászlóknak nevezett királyok közül melyiket nem ismerték el királynak ősaink?

125.

1285. aug. 14. Kedden. Sárosban. (in iugilia assumptionis virginis gloriose). — IV. László király átírja és megerősíti a 127. számot.

Vizfoltos hártján. A pecsét küljére volt nyomva. Vil. lev. Q. 1. 17. — L. Fejér V. III. 287.

126.

1285. aug. 22. Szerdán. — IV. László király a koronáztatásakor az esztergomi érseknek tett kár fejében, *propter quendam dampna data et iniurias, in persecucione per predictos Barones nostros, atque suos, tempore coronacionis nostre suscitata, apud Albam Regalem, contra personam venerabilis patris domini Phylipy, bone memorie archiepiscopi Strigoniensis, archiepiscopo et archiepiscopatu Strigoniensi perperam irrogatas*, az anyja által ígért 400 márka helyébe, melyeket Lodomér érsek látva, hogy a királyné többször legjobb szándéka mellett sem adhatja meg, elengedett, a komárommegyei Szakálos helységet adományozza. — Ez okmányban így említi fel ez érsekséget: *sancte ecclesie strigoniensi matri nostre, que nos per lauacrum baptismi in fide domino sociavit, cuius auctoritate inungimur, consecramur et coronamur et Regalis fastidij sacrum nostro Capiti imponitur dyadema, quam amplioris fauoris gracia prosequimur, ut debemus, tamquam cunctarum ecclesiarum Regni nostri matrem et magistram.*

Hártyán szépen írva. Az elveszett pecsét vereszőld selymen függött. Vil. lev. Lad. C. fasc. 1. Nro. 8. -- L. Fejér. V. III. 290. l.

127.

(1285). Lodomér eszt. érsek Tamás váczai püspöknek 8 évre átengedi *Curiam muratam et turrem Lapideam archiepiscopatus nostri in superiori parte siue fine insule beate virginis iuxta veterem Budam in medio Danubij (Margitsziget) constitutas cum alijs edificijs situatis ibidem* — — — *ad inhabitandum et munendum ac defendendum in eis se et sua bona propter maliciam temporis inpacati et ad precauendum sibi et suis de dissensionibus, que in partibus ungarie (Fejér e szót kihagyta) uiguerunt et uigent non modice, mole peccaminum exigente; scilicet tum insultibus tartarorum et Cumanorum, tum etiam ungarorum, siue Regnicolarum per prelia intestina.* Nyolcz év múlva ismét az érsekségre viszaszálljon.

IV. László királynak 1285. évi átiratából. Vil. lev. Q. 1. 17. — L. Fejér V. III. 288.

128.

1287. aug. 23. szombaton (10. kal. sept.). Esztergomban. — Lodomér érsek *Gyorok* (Fejér: Syorok) helységet, melyet Tamás Ámbrahám fia, a *Hunth-Páznán* családból, neki az okozott károk fejében átengedett, elcseréli *Léki-Páznán* fiaival, kik *Bogdan* (Fehér: Wogdan) helységüket adják érte s azon felül 220 ezüst márkát fizetnek.

Az esztergomi káptalannak hason keltű átiratából. Vil. lev. M. 1. 8. — L. Fejér. V. III. 377.

129.

1287. aug. 23. szombaton (10. kal. sept.). — Az esztergomi káptalan Lodomér érsek személyes megkeresésére és jelenlétében átírja a 128. számot.

Hártyán szépen írva. A pecsét veres selymen függött. — Vil. lev. M. 1. 8. — L. Fejér V. III. 377.

130.

1288. apr. 18. vasárnap. — IV. László király az esztergomi egyházat minden javaival kiveszi az ország bárminő

birójának hatósága alól, felmenti minden szállásolási teherből s kártételek megtérítésében neki engedi az elsőséget.

(L)Adislaus dei gracia Hung., Dalm., Cr., Rame, Ser-vie, Gall., Lodom, Cumanie, Bulgarieque Rex, omnibus Xpi fidelibus, presentes litteras inspecturis, salutem in omnium sal-vatore. (Q)uoniam Regie convenit maiestati sacrosanctas dei ecclesias, in quibus queritur et invenitur salus et venia pecca-torum, sicut alijs dotibus et beneficijs stipare munificencius do-natiuis, sic eciam in sui libertate conservare, primitus condo-nata, ut possessiones et bona ecclesie, ac iobagiones, ad dei ecclesiam pertinentes, nullis iniuriis comitum, seu aliorum potentatum Laycalium districti iudicio, indebitis citacionibus appulsati, vexari debeant falsis et inanibus conflictis, plerum-que calumpnijs, litibus et expensis; nobis nostri saluatoris per graciā in tronum Regiam felicius sublimatis, multociens sancte Strigoniensis ecclesie a nostris antecessoribus felicium recordacionum Regum Hungarie super populorum suorum liber-tatibus, in quibus ipsa sancta strigoniensis ecclesia merum et mixtum inperium habere dinoscitur, ac liberam in suos iobagio-nes ac Wassallos per omnia potestatem, fuerunt exhibita privi-legia, hoc expressissime continencia, contenta ipsorum intuenti-bus et tenores, quod populi omnes eorum, universe possessio-nes et ville, ac singula dotalicia, seu immobilia bona ipsius sancte Strigoniensis ecclesie, in quibuscunque regni nostri par-tibus constituti, seu constitute sint, nonnisi eiusdem sancte Stri-goniensis ecclesie Prelati; venerabilis scilicet patris *nostri* do-mini sancte strigoniensis ecclesie Archiepiscopi in quocunque iudicio, seu causa graui, vel leui, magno, paruoue teneantur astare; illi videlicet, qui possessiones incolunt Archiepiscopales, et suorum propriorum iobagionum cessentur (igy) nomine seu vocantur; alij autem iobagiones Honorabilium virorum, *fra-trum nostrorum*, sancte strigoniensis ecclesie videlicet prepositi et Capituli, nullius alterius iudicis regni nostri, utpote nostri comitis Palatini, necnon iudicis Curie nostre, vel alterius, quo-cunque ijdem nomine appellentur, preterquam ipsius sancte strigoniensis ecclesie prepositi, vel iudicis, seu comitis ipsius prepositi, et Capituli, qui fuerit ab eisdem pro tempore consti-

tutus, si cause qualitas hoc requirit, coram alio forsan citatus iudice, vel comite, comparare teneantur, quod eciam sub Regie dignitatis interminacione omnibus prosus regni nostri iudicibus ac comitibus passim districcius imperamus. Verum, quia sacrosanctas dei ecclesias omni volumus immunitate potiri. eisdem plenissima de Regie liberalitatis munificencia privilegia tribuentes, ne latronum, predonum et spoliatorum regni nostri crassancium magis, ymmo permoxime in dei ecclesias, bona ac possessiones earum, remaneant maleficia impunita, sacrosancam strigoniensem ecclesiam, *matrem totius regni nostri, seu magistratam*, a qua sola Regali diademate insigniti, Regimen regni et tronum conscendimus imperandi, hoc duximus privilegio, valituro in perpetuum, muniendum, ut nullus baronum regni nostri; videlicet nec comes palatinus, nec iudex curie nostre, nec comes provincie alicuius regni nostri, nec eciam quispiam alius nobilis, descensus aliquos audeat facere super possessiones, bona, seu villas ipsius sancte strigoniensis ecclesie, nec eciam aliquis presumat racione parilij spoliare easdem possessiones et villas, necnon iobagiones ipsorum offendere inventos in via, seu itinere constitutos; quodsi quisquam, decetero descensum facere in possessionibus et villis dicte ecclesie, vel eciam iobagiones *eorumdem fratrum nostrorum* offendere suis in uijs, ac itineribus commeantes presumserit temeraria audacia, seu spiritu petulanti, nullam aliam probacionem contra illos, taliter predictam ecclesiam offendentes, prestari uolumus, ac uigore nostri presentis priuilegij firmiter et mandamus, per eos uidelicet, qui sancte Strigoniensis ecclesie lites exercent; Archiepiscopi scilicet in possessionibus archiepiscopalibus, ac Capituli in ipsius bonis spectantibus ad eosdem, nisi quod decanus ecclesie ipsius, vnacum comite ecclesie, qui preest de uoluntate ecclesie, uel libere ville villico, adiuncto decano, usque ad centum marcas quicquid suis affirmauerint iuramentis, plenissime credatur eisdem, tamquam si modo alio approbata de consuetudine regni nostri copiosissimo testium numero omnia et singula dampna illata ecclesie fuissent liquidius comprobata; sin autem maius centum marcis dampnum ipsi ecclesie dicatur forsitan fore factum, predictis personis decani et comitis, addi-

tis alijs duobus canonicis ipsius ecclesie, quantacunque quantitas extiterit dampni dati, plene et integre sufficiat, et tamquam efficacissima pro ipsa ecclesia talis probacio habeatur; Hoc adiecto, quod in archiepiscopalibus dampnis loco decani et Canonicorum, totidem sue aule Capellani, computato loco unus spoliata uidelicet ville, uel iobagionis illius sacerdotis, eciam si dicti Capellani canonici non existant, consimiliter acceptentur, cum et per prauos Homines et potentes, agentes illicita, subtrañtur testium et probacionum facultas iniuriosius angustatur. Adiicimus eciam Huic nostre celsitudinis omne in eum priuilegio optenturo (?), vt si illi, qui sancte Strigoniensis ecclesie dampna suis in bonis, seu possessionibus intulerint, ante istud nostre serenitatis priuilegiale indultum, siue postea, reperiantur et alijs personis nostro in regno consimiliter nocuisse, quod de bonis, seu rebus eorundem nocuorum mobilibus et immobilibus primum omnium primo qualitate, seu quantitate offense ipsius sancte Strigoniensis ecclesie satisfiat, ac postmodum, si aliquid de rebus et bonis ipsorum malefactorum amplius forte superfuerit, quod residuum fuerit, resarciatur tunc demum, ac soluatur ceteris dampnum passis; taliter semper sancta Strigoniensi ecclesia preposita in satisfaccione sibi debita ceteris omnium omnibus dampnum passis, concurrentibus sancta Strigoniensi ecclesia cum eadem. In cuius rei memoriam, perpetuamque firmitatem presentes concessimus litteras, duplicis sigilli nostri munimine roboratas. Datum per manus venerabilis patris domini Th(ome) Episcopi Waciensis, Aule nostre Cancellarij, dilecti et fidelis nostri. Anno domini M^o. C^oC LXX^oX octauo, Regni autem nostri anno sextodecimo, Indiccione prima, Quartodecimo kalendas Maij.

Hártya. Veres zöld selymen függött a pecsét. Világi levéltár Lad. A. fasc. 1. Nro. 3. — Eddig kiadatlan.

131.

1289. jun. 23. csütörtökön. (in uigilia b. Johan bapt.) *Füvény* mellett. — IV. László király, decimam totius tributi nostri de *Scepus*, melyet Lodomér esztergomi érsektől, quibusdam minus sana sapientibus et iniusta, comunique iuri et generali consuetudini Regni nostri contraria maliciose suggeren-

tibus, mindeddig mehtagadott, most *in conuocatione et parlamento publico Regni nostri* neki és utódjainak visszaadja, miután *per venerabiles patres J. dei gracia archiepiscopum kolocensem et quamplures episcopos, Barones et nobiles Regni nostri* (Fejér e szavakat kihagyta) az érseknek ebeli jogáról értesült.

Hártya. A pecsét az okmány hátára volt nyomva. — Vil. lev. Q. 1. 18. L. Fejér VII, V. 481. — Ezen Fövény (*fuen*) helység alatt, hol ez okmány kelt s az országgyűlés is tartatott, a mai Torontál megyei Fény helységet kell érteni (l. Jerney Nyelvkincesk. 39. és 41. l.) — Ez országgyűlésnek végzésényei mindeddig ismeretlenek.

132.

1289. oct. 17. hetfőn (16. kal. Nov.) — Libádi Bencze (Bench) és Hidegkuti Olivér Ecseden levő négy ekényi földjüket eladják a szomszédos Magyar szölgyén (*vngarica villa Sceudem*) lakosainak, illetőleg az esztergomi érseknek 9 márka denáron az esztergomi keresztések előtt.

Hártyán apró betűkkel. A még ép pecsét sárga selymen függ. — Vil. lev. Q. 4. 76. — L. Fejér V. III. 480; azonban hibásan írja Eched helyett Oched.

133.

Év nélkül. aug. 1. Székesfehérvárt — (IV.) László király meghagyja az egri káptalannak, hogy Chepán, Márk és Istvánt az Őrs nemzetségből *Nyék* földjük birtokába visszaig-tassa.

Ladislaus dei gracia Rex vngarie fidelibus suis Capitulo agriensi salutem et graciam. Dicunt nobis Chepanus, Markys, et Stephanus ac eorum cognati *nobiles de generatione Wrs*, quod quamdam terram ipsorum, *Nek* vocatam, quidam vicini eorum detinerent indebite occupatam. Quare fidelitati vestre mandamus precipiendo, quatenus mittatis hominem vestrum ydoneum pro testimonio, coram quo Paulus de Baba homo noster, presentibus cometaneis et vicinis, terram dictam reambulando, restituat nobilibus memoratis, si non fuerit contradictum; Contradictores vero, si qui exstiterint, citet ad nostram presenciam ad terminum competentem; et post hec diem citacionis, terminum assignatum et nomina citatorum in vestris nobis literis intimetis. Datum *albe* in octauis sancti Jacobi apostoli.

Kis hártán szép apró betűkkel írva. A rányomva volt pecsét elveszett.

— Vil. lev. T. 1. 10. — Nem tudom kiadta-e már Fejér. — Az irás alakja után IV. Lászlótól kelt ez okmány.

134.

1290. sept. 1. pénteken. Ó-Buda mellett. — III. Endre király Lodomér érsek kérelmére az országgyűlésen átírja és megerősítő a 131. számot.

Nos Andreas dei gracia Rex Hungarie memorie comendantes, significamus, quibus expedit vniuersis, Quod venerabilis pater dominus Lodomerius dei gracia archiepiscopus Strigon, perpetuusque comes loci eiusdem, dilectus et fidelis noster *in congregacione nostra circa Weterem Budam post coronacionem nostram vna cum omnibus prelatis, Baronibus et nobilibus Regni nostri vniuersis facta*, exhibuit nobis Patentes litteras Regis Ladizlay karissimi fratris nostri super facto restitutionis decime totalis Teloney seu tributi de Scepus confectas, petens a nobis, ut ipsas ratas habere et nostris dignaremur patentibus litteris confirmare. Quarum quidem patencium litterarum tenor talis est:

Következik a 131. szám.

Nos igitur Peticionem ipsius venerabilis patris iustam fore et legitiman per omnia cognoscentes, predictas patentes litteras dicti Ladizlay Regis karissimi ffratris nostri non cancellatas, non abrasas, nec in aliqua sui parte viciatas, ratas habentes et acceptas, de uerbo aduerbum presentibus inseri faciendo patrocinio patencium litterarum nostrarum presencium Duximus confirmandas. Datum *prope veterem Budam* in festo beati Egidij conf. anno domini. M^o. C^oC. nonagesimo.

Hártyán. A pecsét az okmány hátára volt nyomva. Vil. lev. Q. 1. 19. — Röviden említi Fejér. VI. I. 74. — Ez itt említett 1290. évi óbudai országgyűlésnek nem csak végzeményei ismeretlenek, hanem maga ez országgyűlés sem említett mindaddig történelmünkben.

135.

1291. máj. 12. szombaton. — István gróf Miklós gróf fia a *Hunth-páznán nemzetségből* saját és fivére Lambert nevében, továbbá Johannes vicearchidiaconus Huntensis de vltra Bykelew (Fejér: Vykelew) sacerdos scilicet ecclesie de *Chalamya* et Johannes de *Lezunye*, Mijchael de *Gyormoth*, Pentuk de *Scyud*, ac Martinus de *Inam* ecclesiarum presbiteri bizonyít-

ják az esztergomi káptalan előtt, hogy comes Benedictus filius Both (Fejér: Moch) comitis, gener (Fejér: de genere) eorumdem filiorum comitis Nicolai, előttük végrendeletileg Lodomér eszt. érseknek s általa az érsekségnek hagyományozta az okozott kárák fejében *Neuelen* (Fejér: Eteuelen) helységet; a sági premontrei zárdának pedig saját lelki üdvéért hagyományozta az Esztergomban a sz. Lőrincz egyház sirkertje előtti palotáját. Nejének pedig *Hurpach* (Fejér: Hurgach) helységet hagyta.

Hártyán szépen írva. A pecsét sárgaveres selymen függ. — Vil. lev. Q. 1. 20. — L. Fejér VI. I. 169. Ez okmányból láthatjuk, hogy keltekor már plebániák voltak a hontmegyei *Csalamián*, és nógrádmegyei *Balassa-Gyarmaton* s a mai hontmegyei fiók helységekben is: *Leszenye*, *Szúd*, és *Inámban*. Nem tudom azonban, mit jelentsenezen: *de oltra Bykelew* = *Bikelő*; ha csak a csábi plebániához tartozó: *Bik* nevű irtványt nem értjük alatta.

136.

1291. jun. 3. vasárnap. (3 non. Jun. Indicc. 4.) — III. Endre király János csuthi prépost kérésére átírja és megerősíti a 78. számot.

Hártyán szépen írva. A pecsét töredék sárga selymen függ. — Vil. lev. M. 1. 9. — L. Fejér VI. I. 156.

137.

(1291). nov. 12. hetfőn. — A sági konvent bizonyítja, hogy Ferencz-Miklós fia *Kemencze* föld birtokába ellenmondás nélkül bevezettetett.

Excellentissimo domino suo Andree dei gracia illustri regi Hungarie prepositus et Conuentus fratrum ordinis premonstratensium de Saag oraciones in domino debitas et deuotas. Receptis litteris uestre serenitatis, misimus unum ex nobis virum ydoneum pro testimonio coram quo Bense filius Petri de Turij, homo uester terram Franceus filij Nicolai, *Kemenche* uocatam, que est inter terras venerabilis patris Lodomerij dei gracia archiepiscopi strigon. *Berenche* uocatam ex una parte, et discretorum uirorum Capituli Strigon. *Kemenche* uocatam ab altera, reambulando eandem presentibus cometaneis et uicinis, possidendam statuerat Franceus supradicto nullo penitus contradictore apparente; prout iidem homo noster et uester ad nos

redientes concorditer nobis retulerunt. Datum in crastino sancti Martini conf. —

Kíírva a 138. számból. Eddig kiadatlan

138.

1291. nov. 15. csütörtökön Korponán. — III. Endre király Ferencz, Miklós fiának visszaadatja a János, István fia által jogtalanul elfoglalt *Kemencze* nevű földet.

Nos andreas dei gracia rex Hungarie memorie comendantes significamus vniuersis, Quod accedens ad nostram presenciam Franceus (így) filius Nicolai, a nobis Humiliter supplicando postulauit, ut nos terram suam *Kemenche* uocatam, per Johannem filium Stephani indebite occupatam, eidem reddi et restitui dignaremur, verum quia nobis de qualitate et quantitate ipsius terre nobis (így) veritas non constabat, utrum dicta terra ipsius Franceus fuerit nec ne; fidelibus nostris preposito et Conuentui de Saag dederamus in mandatis, ut hominem ipsorum fidedignum mitterent pro testimonio, coram quo Bense filius Petri de Turi, homo noster, reambulando predictam terram, presentibus cometaneis et uicinis, restitueret eidem franceus, si non fieret contradictum, contradictoribus terminum assignarent coram nobis comparendi competentem. qui quidem prepositus et Conuentus demum nobis rescripserunt in hec uerba.

Következik a 137. szám.

Nos enim petitionem ipsius franceus attendentes fore esse (így) iustam, predictam terram *Kemenche* uocatam restituumus et reliquimus eidem possidendam et habendam, eo modo et ea plenitudine, quemadmodum antea dinoscitur possedissee. Datum in *Corpona* quinto die sancti Martini. anno domini M^o. C^oC. nonagesimo primo.

Hártyán apró betűkkel írva. A pecsét kívülről volt rányomva. — Vil. lev. I. 1. 6. — Eddig kiadatlan.

139.

(1291.) — III. Endre király ugylátszik *Nyárhíd* helységét az esztergomi érsekségnek adományozza.

Az okmányoknak csak fele levén meg, értelme teljesen ki nem vehető.
— Vil. lev. M 1. 12.

140.

1291. — Az esztergomi jánoslovagok konventje Fenenna királyné parancsára Mocsa helység határait megjárátja, s birtokába Lodomér esztergomi érseket s utódait minden ellenmondás nélkül beigtatja.

Másolat. Vil. lev. C. 1. — Lásd Fejér VI. I. 92.

141.

1291. — Az esztergommegyei *Kural* helységről. — Item Petrus filius Marcelli et Irozlaus frater, ac romanus cognatus eiusdem, vendiderunt duabus marcis et dimidia Nicolao filio Ompod et fratribus eiusdem quandam particulam terre *de terra Kural*, ad vnum aratrum sufficientem, Iuxta terram filiorum Ban, videlicet Irozlay, Barlius, Bodmerij et Gregorij exeuntem, cum fundo vnus Curie, continenti in se duo Iugera terrarum per longitudinem ipsius particule terre, ad latitudinem (?) ipsorum duorum Iugerorum. Termini autem ipsius particule terre continentur in priuilegio fratris dominici et Conventus domus hospitalis Cruciferorum sancti Regis Stephani de Strigonio.

Nota, quod idem petrus circa eandem terram quandam particulum de ipsa terra sua ad sufficienciam dimidij aratri propter vnionem consanguinitatis dedit et contulit Johanni et prefato Gregorio filijs petri.

Egy 1431. évi jegyzékből. — Vil. lev. K. 5. 52.

142.

1292. márcz. 21. pénteken. (In festo b. Benedicti Abb.) *Esztergomban*. — Lodomér eszt. érsek meghagyja alattvalóinak, hogy Cholk fiait, miután velök Opór (Fejér: Spor) pozsonyi főispány közbevetése folytán kibékült s azok neki a nyitramegyei *Izbég* helységet átengedték, bántalmazni ne merészeljék.

A nyitrai káptalannak 1457. évi átiratából. — Vil. lev. L. 1. 9. — L. Fejér. VI. I. 205.

143.

1292. márcz. 23. (In dominica: Iudica me) Budán. — Lodomér eszt. érsek III. Endre király előtt s Opór (Opour. Fejér: Spour) pozsonyi főispány kérésére elengedi mindazon károkat s pusztításokat, melyeket Cholk fiai, Endre, Miklós és Cholk, Opórnak rokonai, az érsekségnek okoztak. Ezek ellenben az érsekségnek engedik át a nyitrai megyei *Izbég* helységet s azonfelül 50 marcas argenti decimae combustionis fizetnek.

A nyitrai káptalannak 1457. évi átiratából. Vil. lev. L. 1. 9. — L. Fejér VI. I. 202.

144.

(1293.) jan. 24. (Sabbato proximo ante Dominicam: Circumdederunt). Budán. — III. Endre király meghagyja az esztergomi keresztes lovagoknak, hogy mivel László, János és Miklós gróf Páztói István fiai az esztergomi érsekségnek okozott károk miatt már tizennégy ítéletben elmarasztaltattak s ennek folytán Lodomér érsek *Kemencze* nevű helységük birtokába már kétszer beigtattatott; de ők ennek daczára sem jelentek meg az ítélőszék előtt; most a konyent ismét küldje ki emberét, kinek jelenlétében János mester királyi udvari jegyző az érseket *Kemencze* birtokába harmadszor is beigtassa, s az alpereseket, továbbá a netalán ellenmondó szomszédokat, különösen Zumur Miklóst és Lőrinczet, Viski Jakab mester fiait, 15-öd napra nyilvánosan megidézze.

Marcell alországbírónak 1293. évi átiratából. — Vil. lev. J. 1. 8. — L. Fejér VI. I. 271.

145.

(1293.) február 12. pénteken (In crastino diei Cinerum). — Az esztergomi keresztes lovagok Dominik főnöke és konventje jelenti a királynak, hogy a 144. számban levő parancsa szerint kiküldék emberüket, kinek jelenlétében János mester kir. udv. jegyző jan. 29-én az eszt. érsek tisztjét *Kemencze* birtokába minden ellenmondás nélkül *harmadszor* bevezette, s az alpereseket a *hidvégi* (Hydweygh) *ipolysági* (Saagh) és *egegi* (Eghuegh) piaczkon 15-öd napra megidéztette.

Marczell alorsszágbírónak 1293. évi átiratából. — Vil. lev. J. 1 8. — L. Fejér VI. I. 271.

146.

1293. febr. 23. hétfőn. — Ferencz-Miklós fia és neje eladják *Kemencze* nevű földjüket gróf János- gróf István fiának hat ezüst márkán a sághi konvent előtt.

Nos Ladislaus prepositus et Conuentus fratrum ordinis premonstratensis de Saag memorie commendantes, quibus expedit, presencium per tenorem significamus vniuersis, quod Franciscus filius Nycolai et domina consors eiusdem filia Martini, ex una parte, comes Johannes filius comitis Stephani, ab altera, coram nobis personaliter constituti, idem Franciscus et domina consors eiusdem terram suam *Kemenche* uocatam, prefate domine racione textu (=pretextu) quarte sue et ipsi Francisco per dominum Ladislaum Regem felicis memorie nomine donacionis deuolutam, inter terram *Kemenche* et *Berenche* adiacentem, cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs suis tradiderunt et uendiderunt dicto comiti Johanni et per eum suis heredibus, heredumque successoribus pro sex marcis argenti perpetuo et irreuocabiliter coram nobis possidendam et habendam, per quempiam nulloatenus repetendam. Quam quidem sumpmam pecunie ipse Franciscus et consors sua integraliter receperunt ab eodem. preterea idem Franciscus coram nobis ad hoc se obligauit, ut ubicumque locorum Capitulorum ipse Comes Johannes uellet, premissam uendicionem teneretur affirmare. Nichilominus si idem Franciscus litteras aliquas super facto eiusdem terre fraudulenter reseruasset, easdem penitus dimiserunt aboleri. In cuius rei testimonium et memoriam presentes ad petitionem utrarumque parcium concessimus, sigilli nostri munimine consignatas. Datum Secunda Feria proxima post dominicum Reminiscere. Anno Domini M^o. c^oc. nonagesimo tercio.

Apró hártján. A pecsét küloldalára volt nyomva. — Vil. lev. J. 1. 7. — Eddig kiadatlan.

147.

1293. febr. 25. szerdán (in Crastino Mathie Apostoly). Budán. — Gróf Marczell alorsszágbíró a 144. és 145. számok

alapján László, János és Miklós gróf Páztói István fiait; miután a kitűzött 15-öd napra sem jelentek meg; eosdem filios Comitiss Stephani tam in factis principalibus, quam in dupplis et Judicijs decreuimus sentencialiter fore conuictos contra Dominum Archi-Episcopum supradictum; et pro factis principalibus, videlicet dampno Trecentarum marcarum in occupacione et detencione *ville Bersen*; per predictum Ladislaum dampno centum marcarum, per eundem Nicolaum fratrem suum interfeccione vnus Jobagionis eiusdem Domini archieppi et wlneratione hominum quam plurimorum in eadem; item dampno sexcentarum marcarum per ipsum Ladizlaum in destruccione *ville Sorlow* (Sarló; Fejér: Corlaw) perpetrato, recepcione quinquaginta pecorum in maioribus et minoribus et in destruccione *ville Zordov*, duos ex populis de eadem occidendo, ablacione sexaginta boum et decem equorum in *villa Thoyth* per predictum Nicolaum, recepcione triginta boum et sex equorum per ipsum Ladizlaum, dampno viginti marcarum, per eundem Johannem in *villa Bersen* ablacione viginti pecorum, Ouium, porcorum et caprarum trecentarum, per Ladizlaum in *villa vlued* (Ölved) et occupacione eiusdem ville per Spacium trium annorum et Demum eiusdem ville combustione et effugacione populorum de eadem, ablacione duorum boum Nadal Jobagionis Domini archiepiscopi, ablacione quatuordecim pecorum *Bense* (Fejér: Wentae) *de Zeteh* per Ladizlaum, recepcione duorum equorum seruiantis Comitiss Mauricij, Iwan (Fejér: Imam) *de vruzy* (Oroszi), pellium wlpinarum, arcus et pharetre et quindecim marcarum, que erat pecunia Domini Archieppi et eidem deferebat, per eundem Nicolaum ablacione quatuordecim pecorum et duorum equorum Sixti cognati eiusdem Iwan; racione Dampni trecentarum marcarum per eosdem Ladislaum et Johannem in *villa Berente*, (jóformán a mai Bernece); Item racione Ducentarum pecudum receptarum et quadraginta minorum animalium in *villa Gormoth* (Füzes-Gyarmath. Fejér: Cormoth) per Ladizlaum et Nicolaum, recepcione triginta boum et quinque equorum in *villa Cheth* (Cseke), et quadraginta boum et quindecim equorum in *villa Wlued* (Ölved. Fejér: Vlued) per eundem Ladizlaum; Item racione expulsionis popu-

lorum Domini archieppi de *Pastuh* (Pásztó), dampno centum marcarum, recepcione boum et equorum ad sex aratra per ipsum Johannem in *villa Bersen* (Börzsöny. Fejér: Wersen), ablacione viginti quinque boum et quindecim equorum in *villa Berente* per eundem; Item dampno quindecim marcarum per eundem Ladizlaum et Nicolaum in *villa Fornod* (Farnad. Fejér: Pornolt). Mindezen okozott károkért az érsekségnek véglegesen oda ítéltetik az alpereseknek hontmegyei *Kemencze* nevű helysége. (Csekély megtérítése ennyi kárnak!).

Hártyán olvashatón irva. A zöldveres selymről függő gömbölyű pecsét czimerében három függőleges pólyával elosztott vértet visel, felette egy álló szarvas középről felnyúló kereszttel; körirata ez: † S(igillum) Marcell Comitis. — Vil. lev. J. 1. 8. — L. Fejér VI. I. 270.

148.

1293. marc. 11. szerdán. — III. Endre király átírja és megerősíti a 147. számot.

Andreas dei gracia H. D. C. R. S. G. L. C. Bulgarieque Rex Omnibus xpi. fidelibus, presentes litteras inspecturis salutem in omnium saluatore. Ad vninersorum tam presencium, quam futurorum noticiam harum serie uolumus peruenire, Quod comes *Mauricius* officialis venerabilis patris domini Lodomerij archiepiscopi dei gracia Strigoniensis comitisque perpetui loci eiusdem, vice et nomine eiusdem venerabilis patris, ad nostram accedens presenciam, exhibuit nobis priuilegium comitis Marcelli viceiudicis Curie nostre confectum super perpetuacione cuiusdam terre, sev possessionis Ladizlai, Johannis et Nicolai filiorum Stephani de *Pastuh*, *Kemencze* vocate, facta eidem venerabili patri et per eum archiepiscopatui Strigoniensi, petens a nobis cum instancia, ut idem priuilegium ratum habere et nostro dignaremur priuilegio confirmare. Cuius quidem priuilegij tenor talis est:

Következik a 147. szám.

Nos igitur (megerősíti a szokásos szavakkal). Datum per manus discreti viri magistri Theodori albensis ecclesie prepositi, aule nostre vicecancellarij, dilecti et fidelis nostri. Anno domini Millesimo ducentesimo nonagesimo tercio. Quinto ydus Marci. Regni autem nostri anno tercio.

Hártyán szépen írva. A pecsét veressárga selymen függött. — Vil. lev. J. 1. 9. — Eddig kiadatlan.

149.

1294. marc. 1. hétfőn. (In capite kalendarum mensis Marcij). — Fenenna királyné Pál pécsi püspök, és Mihály gróf meg Pál mester néhai Benedek gróf fiainak kérésére átírja és megerősíti a 83. és 95. számokat.

Foltos hártán apró betűkkel írva. A pecséttrödéék fehér és ibolyaszínű selymen függ. — Vil. lev. T. 1. 9. — L. Fejér VI. I. 318. l.

150.

1294. jul. 22. csütörtökön (XI. kal. Aug.). — III. András király beleegye, hogy a tengurdi nemesek: gróf László és testvére Miklós esztergommegyei *Búcs* (Bulchu) helységüket, melyet azelőtt a fehértvári káptalantól Bugud helységgel együtt cserében kaptak, most „*quia uersuti hostis-astucia intestinis prelijs Regnum Hungarie a multis temporibus sic affectit, ut incole Regionis eiusdem necesse habeant in tuicionem sue substancie, seu familie, municiones et loca querere forciora,*“ elcserélhessék Lodomér esztergomi érseknek az Ó-Buda átellenében a Margitsziget szélében levő torony- és váracsával (Turris et Castelli existencium In Capite Insule beate virginis Marie iuxta veterem Budam).

Hártyán szépen írva. A még egészen ép kettős pecsét veressárga és ibolyaszínű selymen függ. — Vil. lev. J. 1. 10. — L. Fejér VI. I. 296. csakhogy hibásan teszi kelte napját II. kal. Aug.-ra.

151.

1294. aug. 29. vasárnap. Esztergomban. — Lodomér érsek átírja és megerősíti a titeli prépostságnak szabadalmait. (lásd a 88. számot.)

Hártya. Apró írás. A fehér selymen függő tojásdad alaku pecsét címerében püspöksüveges alakot ábrázol, ily körirattal: Sigillum Lodomerii Archi-Episcopi Strigoniensis. Egyházi levéltár. 17. sz. — L. Fejér VI. I. 322. l. és Fuxhoffer II. 275. l.

152.

1295. marc. 26. szombaton (Septimo die Octauarum Medij quadragesime). *Budán*. — Gróf Márton aloroszágbiró

István-, Lambert-, és Lászlót, Kázmér fiait a *Hunthpáznán nemzetségből*, miután hétszer megidézttetve, meg nem jelentek, dacára annak, hogy a felperes Lodomér esztergomi érsek Gergely, Zsitvatői (de Sytuathw ; Fejér : Gytuathu) Péter fia- mint királyi ember által az alperesek *Bény és Kéménd* nevű helységeibe háromszor beigtattatott, s az alperesek az esztergomi, bényi és egegi piaczkokon nyilván megidézttettek ; most számba véve rablás, ölés, és egyéb jogtalanságaikat, melyeket az eszt. érsekség jószágain : *Börzsöny* (Bersen ; Fejér : Berzencze alább pedig Berren), *Ölved, Szete* (Scetheh ; Fejér : Ketheh ; innen 40 domos *lignas* elvittek), *Berencse, Füzes-Gyarmath* (Gormoth ; Fejér : Porbota !), *Farnad*, (hol a *Petro sacerdote de eadem* hat ökröt s egy lovat elvittek) *Chegt*, (Cseke ?), *Szölgyén* (Sceuden), *Német-Szölgyén* (in villa Theutonicali septem equos ; Fejér : in villa theutonicali Septe ! ; septem-ből helynevet taragott !), *Magyar-Szölgyén* (vngaris de Sceuden), *Arad* (most pusztá), *Bajta* (Boytha), *Muzsla, Sarló* (Sorlow ; Fejér : Porlou), *Szalka* (Zalka) elkövettek, az érseknek ítéli oda véglegesen az említett *Bény és Kéménd* nevű helységeket.

Hártyán szépen írva. A veressárga selyemről függő gömbölyű pecsét czimere kiesett, körirata ez : *S. Comitis Martini Vice-Judici Curie Dni.* (ha jól olvastam). — Vil. lev. J. 1. 11. — L. Fejér VI. I. 383. — Kéménden már ekkor volt lelkész, ki ott malommal birt (in molendino sacerdotis de Kemend). — Az ezen okmányban említett országgyűlés (ad congregacionem in Budam ad festum pentecosten) ismeretlen még.

153.

1295. marc. 27. (In Sancta Dominica : Ramispalmarum) *Esztergomban*. — Benedek veszprémi püspök a 154. számban említett cserét részéről is megerősíti.

Hártyán szépen írva. — A veressárga selyemről függő tojásdad pecsét czimerében ülő főpapot ábrázol püspöksüveggel jobbját áldásra emelve, baljában pásztorbot ; illy körirattal : † *S(igillum) Benedicti Dei Gracia Episcopi Veszprimiensis*. — Vil. lev. O. 2. 1. — L. Fejér VI. I. 364. — Ez okmány szerint az esztergomi érsek a veszprémi püspöknek átengedte tolnamegyei *Chaath* helységét, továbbá részbirtokait ezen somogy megyei helységeken : *Nyun, Berey, Lula, Kopol, Zzych, felső és alsó Endreed, Zamard, Kerush, Zarrazteu, Kup* (Fejér : Rup), *Chepel, Wgol* (Fejér : Ygol), *Belder, Egres*

Beka és Kerequi, minden hozzátartozó jobbágy- és rabszolgákkal (*solo adherentibus* = *Leibeigene*; mely kifejezés itt használtatik először). — A veszprémi püspök ezen nagyszigeti helységek tizedeit engedte át a csuthi prépostságnak: *duarum scilicet villarum Harus vocatarum et cuiusdam tercie terre Fedemus nuncupate*, Item *ville ipsius Chuth et terre Kuchule nominate*, que sub eisdem metis distingitur, — — *exceptis iuribus magistralibus archidiaconalibus debitis consuetis, et obediencia, quam sacerdos de Chuth nobis facere tenetur ab antiquo.*

154.

1295. máj. 12. csütörtökön (In festo ascensionis domini.) Esztergomban. — Lodomér esztergomi érsek, a csuthi prépost és veszprémi püspökkel ily cserére lép: János cauthi prépost-*Nyárhíd* helységet, miután az *invalesscentibus iniquis predonum direpcionibus redacta esset in solitudinem*, ita ut vix quinque domuncule, quin potius tuguria uocabulo ueriori remansissent in ea s igy hasznót belőle nem huz, átengedi az érseknek; az érsek pedig érsekségének somogy- és tolnamegyei birtokait, licet lautas plures et satis utiles haberemus, tamen propter interposita terrarum spacia satis longa et violentorum occupatorum malicias paucas ex eisdem percipere utilitates possemus, átengedi Benedek veszprémi püspöknek, ez pedig a csuthi zárdának adja azon tizedet, quas jure dyochesano super terra prepositali eiusdem Monasterij beati Leustachij de Chuth intra magnam Insulam et extra sibi de iure prouenientes percipiebat. Azonfelül az érsek ama prépostságnak adott decem marcas decime combustionis s magát és utódait kötelezte, hogy a prépostság a sághi és bozóki tizedekből évenként 16 márkát kapjon. E cserét helybenhagyta az esztergomi káptalan, továbbá frater Johanka (az eszt. káptalan átiratában: Iwanka) dicti ordinis premonstratensis de *Turch* (az eszt. kápt. átiratában: Turuch; Fejér: Thurucz) prepositus *ipsius Monasterij de Chuth pater abbas*, és fr. Ladizlaus de Saag, fr. Laurencius de Bozók meg fr. Benedictus de Churna (Fejér: Chorna).

Hártyán igen szépen irva. A sárga selyemről függő tojásdad pecsét ezimerében ülő főpapot ábrázol püspöksüveggel, jobbát áldásra emelve, baljában pásztorbot; ily körirattal: *S(igillum Minus Lodomerii (Dei Gracia) Archi Episcopi Strigoniensis.* — Vil. lev. M. 1. 10. — L. Fejér VI.

I. 361. — Az ezen okmányban említett *Nyárhíd* helység ma már nem létezik s területe most Érsekújvárhoz tartozik.

155.

1295. máj. 15. (Dominica proxima post festum ascensionis domini.) — Az esztergomi káptalan átírja és helybenhagyja a 154. számot.

Hártya. A pecsét veressárga selymen függ. — Vil. lev. M. 1. 11. — L. Fejér. VI. I. 366.

156.

1295. — III. Endre király átírja és megerősíti a 152-dik számot.

Andreas dei gracia H. D. C. R. S. G. L. C. Bulgarieque Rex omnibus xpi fidelibus, presens scriptum inspecturis, Salutem in domino sempiternam. Ad vniuersorum noticiam harum serie uolumus peruenire, Quod Comes Mauricius officialis venerabilis patris domini Lodomerij archiepiscopi Strigon. eiusdemque loci comitis perpetui, vice et nomine eiusdem domini sui ad nostram presenciam accedens, exhibuit nobis priuilegium comitis Martini viceiudicis Curie nostre, super facto quarundam possessionum filiorum Kazmerij *Been* et *Kemend* vocatarum, diffinitiuam sentenciam ipsius viceiudicis Curie nostre secundum consuetudinem Regni nostri, ab antiquo approbatam, ad ipsum venerabilem patrem deuolutarum, confectum, petens a nobis cum instancia, vt ipsum priuilegium ratum habere et nostro dignaremur priuilegio confirmare, Cuius quidem Priuilegij tenor talis est:

Következik a 152. szám.

Nos itaque — — (megerősíti a szokásos szavakkal.) Datum per manus venerabilis patris domini Theodorij episcopi Jauriensis aule nostre vicecancellarij dilecti et fidelis nostri. Anno domini M^o. CC^o. nonagesimo quinto.

Hártyán szépen írva. A pecsétördék sárga és ibolyaszínű selymen függ. — Vil. lev. J. 1. 12.

157.

1297. aug. 21. szerdán. (duodecimo (Fejér: sexto) kal. Septembris). — Frater (Fejér: Pater) Nicolaus Magister domus és az egész konventje az esztergomi keresztes lovagoknak bizonyítja, hogy Ugrin gróf a *Huntpáznán nemzetségből* előtte megjelenvén, jogosnak ismerte el a 152. számban foglalt ítéletet s maga s utódai nevében minden igényéről lemond *Kéménd* helységet illetőleg.

Hártyán szépen írva. A pecsét veressárga selymen függ. — Vil. lev. J. 1. 13. — L. Fejér. VI. II. 112.

158.

1300. oct. 17. hétfőn (In crastino b. Galli conf.). — Gr. Mikó egy részről, Edench és Berkes grófok pedig más részről elcserélik *Puch* és *Szellő* birtokukat a váczy káptalan előtt.

Egy 1722. évi hitelesített másolatból. — Vil. lev. F. 1. 2. — L. Fejér VI. II. 277. és VII. V. 559.

159.

1300. — Körösi Geront eladja 42 márkán a Nyitra vize melletti *Alsó-Berencs* nevű helységet és *Pogrányban* levő 7 szőlőjét meg szántóföldjeit Bogár Márton, Máté néhai nádor főtárnokának a nyitrai káptalan előtt.

Vniuersis Christi fidelibus, presentem paginam inspecturis, Capitulum Ecclesie Nitriensis Salutem in largitore Salutis. ad vniuersorum tenore presencium noticiam volumus peruenire, Quod Geront, filius Geront, frater Renoldi, nobilis de Korws, ab vna parte, Martinus, filius Bwgar, magister Thauernicorum *Matthei quondam Palatini*, ab altera, coram nobis personaliter constituti, Idem Geront quasdam possessiones suas, vnam scilicet *inferiorem Berench* vocatam, ab vtraque parte fluuij Nitrie sitam et adiacentem, et septem vineas, ac terras suas arabiles, in *pogran* existentes, a Nicolao, filio Ioannis, Nepote Debes, cognato suo, sine herede decedenti, coniugeque eiusdem Nicolai de hoc seculo migrante, *ratione propinque successionis* sibi legitime deuolutas, Cum omnibus vtilitatibus et pertinencijs earum-

dem possessionum, sub eisdem metis et terminis, quibus Idem Nicolaus habuit et possedit, Eidem Magistro Martino, filio Bwgar et posteritatibus eiusdem successiuis pro quadraginta duabus marcis, ab eodem plenarie receptis, presentibus Nicolao filio Chete, Mauricioque filio Andree, Nicolao filio Erdews pro se et pro thoma fratre suo, Lewschachio (igy) filio Kochyh nobilibus de Berench, sicut generacionibus et commetaneis, et Belez, ac ladislao filijs Blasey pro se et pro Ioanne fratre eorumdem, Baas pro se et pro petro fratre suo, Egidio filio Egidij nobilibus de eadem korws, tamquam generacionibus, ac paulo filio Ipoliti commetaneo de eadem Berench, ipsisque consentientibus, ac permittentibus et non contradicentibus, Imo Beneuolum fauorem prebentibus, confessus est coram nobis, vendidisse in perpetuum et irreuocabiler possidendas, obligans se insuper idem Geront, vt si ratione predictarum possessionum prenomminatus magister Martinus, vel sui heredes per quempiam in futurum impeterentur; defendere et expedire teneretur eosdem proprijs laboribus et expensis; ipsis possessionibus in ius perpetuum predicti magistri martini remasentibus et suo rum heredum. Cui (igy) quidem terre inferioris Berench, ab vtraque parte fluuij Nitrie existentis, sicut ab eodem Geront didicimus et recollegimus, mete hoc ordine distinguuntur. Prima Meta incipit iuxta fluuium eiusdem Nitrie; sub vna arbore piri, a parte terre Nicolai predicti filij Chete, deinde tendit parumper ad partem orientalem et ibi est meta, per quam metam vadit versus fluuium *Cheten* directe per tres metas vsque ad metam Capitalem, que separat a terra *ville Cheten* et deinde ibit infra directe ad plagam meridionalem ad quoddam nemus, iuxta quod nemus est meta et inde per idem nemus vadit vltra ipsum nemus, vltra quod nemus est meta Capitalis, deinde procedit ad quoddam paruum nemus, quod quidem nemus vadit vltra et ibi est meta, qui distinguit a terra alexandri filij Galus iuxta paludem *welchecz* et transit ipsam paludem, vadit ad vnam metam et de illa meta procedit ad fluuium Nitrie et ibidem iuxta fluuium Nitrie est meta, deinde transit Nitriam, iuxta quam vltra est meta a parte *ville keer*, et deinde vadit ad montem versus occasum solis

ad terram *Tharan*, et Ibi sunt due mete, deinde vadit per eundem montem ad ipsam *Tharan* et ibi est meta, que distinguit a terris ville *keer*, et deinde tendit iuxta *Tharan* supra per longitudinem montis et ibi est meta, de qua meta vadit iuxta vallem *Tharan* per tres metas et transit vallem et ibi est meta, que distinguit a terris et *Dobozd*, deinde descendit iterum ad fluuium *Nitrie* per virgultum et exiundo (*igy*) virgultum est meta et de illa meta dirigitur iterum ad fluuium *Nitrie* iuxta terram *Nicolai* memorati, et ibi transit magnam viam, iuxta quam viam est meta et de illa meta transit eundem fluuium *Nitrie* ad predictam arborem *piri*, vbi est meta principalis, de qua sumpsit inicium et ibi terminatur. preterea septem vinee supradicte de eadem *pogran*, sicut idem *Geront* dixit, hoc modo situantur, quarum prima est prope villam *pogran*, secunda est inter vineas *populorum archiepiscopi* in qua est arbor *Sorbelli*, tertia est inter vineas *episcopi Nitriensis et abbatis Zoburiensis*, in qua est arbor *piri*, que vulgo dicitur *Bogbwzw*, Quarta est in monte *Gezte*, quinta est inter vineas *populorum archiepiscopi*, in qua est arbor *piri* antiqua, que dicitur *Telebew*, sexta est superius villam eiusdem *pogran*, prope quam separat vna arbor *piri*, que dicitur *Grodola*, septima est retro ortum *populorum ecclesie Sancti Benedicti*, Cui a parte orientali vinea *ladislai filij Bees* vicinatur. terre vero de eadem *pogran* arabiles, prout *Geront* memoratus asseruit, ad duas particulas distinguuntur; terre siquidem, in superiori loco existentes, ab vna parte terre *Ecclesie de Zwobur*, ab alia vero terra *Episcopi Nitriensis* vicinantur, Cuius longitudo ad vallem *malantha* extenditur; alia vero particula terre est ab alia parte fluuij *pogran*, Cui a parte *ville Lapas* Terra *Thome filij Andree Clerici* vicinatur, Cuius longitudo protenditur versus terram *ville Godok* et ibi terminatur. presertim quamdam particulam terre de eadem inferiori *Berench* per *Nicolaum filium Ioannis* memoratum alexandro filio *Galus de Zewlews* olim impignoratam, idem *Magister Martinus* redemit ab eodem, sicut idem *Alexander* id est confessus. In Cuius Rei Memoriam et perpetue stabilitatis incrementum, presentes Concessimus litteras, sigilli nostri Mu-

nimine roboratas. datum per manus discreti viri magistri
Farkasy lectoris ecclesie nostre, anno domini M^o. CC^oC.

Az esztergomi káptalannak 1543. évi átiratából. — Vil. lev. N.
4. 42.
